

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

René Cienciala

TEORETICKÁ KONCEPCE PŘEDSMLUVNÍ A SMLUVNÍ ODPOVĚDNOSTI

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: doc. JUDr. Karel Beran, Ph.D.
Katedra: Katedra teorie práva a právních učení
Datum uzavření rukopisu: 31. července 2013

Praha, Montreal : 2013

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou prací vypracoval samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 31. července 2013

.....
René Cienciala

PODĚKOVÁNÍ

Děkuji vedoucímu mé práce, doc. JUDr. Karlu Beranovi, Ph.D., za trpělivost, podporu a cenné rady a připomínky, které pro mne byly velkou pomocí a inspirací při psaní této práce i z hlediska mého dalšího profesního života. Za užitečné připomínky k práci děkuji rovněž JUDr. Jiřímu Hrádkovi a slečně Denise Budilové. V neposlední řadě děkuji mé přítelkyni, rodině a přátelům za podporu, kterou mi trvale poskytují.

OBSAH

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ	I
PODĚKOVÁNÍ.....	II
OBSAH.....	III
SEZNAM ZKRATEK	V
SEZNAM ZKRÁCENĚ CITOVANÉ LITERATURY	VI
1. ÚVOD	1
2. PRÁVNÍ ODPOVĚDNOST.....	4
3. HISTORICKÁ VÝCHODISKA PŘEDSMLUVNÍ ODPOVĚDNOSTI.....	8
4. ROZSAH PŘEDSMLUVNÍ ODPOVĚDNOSTI.....	9
4.1. OBECNÁ VÝCHODISKA.....	11
4.1.1. Česká právní doktrína	11
4.1.2. Komparativní analýza	12
4.2. POVINNOST BEZDŮVODNĚ NEUKONČOVAT JEDNÁNÍ O SMLOUVĚ	14
4.3. POVINNOST KONTRAKTAČNÍHO ÚMYSLU	17
4.4. INFORMAČNÍ POVINNOST STRAN.....	19
4.4.1. Rozsah vzájemné informační povinnosti	20
4.5. OCHRANA DŮVĚRNÝCH INFORMACÍ	22
4.6. ODPOVĚDNOST ZA ŠKODU ZPŮSOBENÍM NEPLATNOSTI PRÁVNÍHO ÚKONU.....	23
4.7. ROZSAH ČESKÉ PŘEDSMLUVNÍ ODPOVĚDNOSTI	25
5. TEORETICKÁ KONCEPCE PŘEDSMLUVNÍ ODPOVĚDNOSTI.....	26
5.1. PODSTATA PŘEDSMLUVNÍ ODPOVĚDNOSTI	26
5.1.1. Doktrinální východiska	27
5.1.2. Ochrana dobrých mravů v českém právu.....	29
5.1.3. Komparativní analýza	30
5.2. CHARAKTER PŘEDSMLUVNÍ ODPOVĚDNOSTI	33
5.3. PRÁVNÍ DŮVOD VZNIKU PŘEDSMLUVNÍ ODPOVĚDNOSTI ANEB POVAHA PŘEDSMLUVNÍHO VZTAHU.....	36
5.3.1. Komparativní analýza	38
5.4. KOGENTNOST, NEBO DISPOZITIVNOST PŘEDSMLUVNÍCH POVINNOSTÍ?.....	39
5.5. HLEDISKO ODPOVĚDNOSTI ZA ŠKODU.....	41
6. PŘECHOD OD PŘEDSMLUVNÍ KE SMLUVNÍ ODPOVĚDNOSTI.....	41
6.1. KONTRAKTACE <i>LARGO A STRICTO SENSU</i>	42
6.2. OFERTA	43
6.3. AKCEPTACE.....	44
6.4. DALŠÍ TYPY PŘEDSMLUVNÍCH UJEDNÁNÍ.....	46

6.4.1.	<i>Smlouva o smlouvě budoucí</i>	46
6.4.2.	<i>Prohlášení o záměru (letter of intent)</i>	48
7.	TEORETICKÁ KONCEPCE SMLUVNÍ ODPOVĚDNOSTI	49
7.1.	OBECNÁ VÝCHODISKA.....	49
7.2.	JEDNOTLIVÉ TYPY SMLUVNÍ ODPOVĚDNOSTI	52
7.2.1.	<i>Odpovědnost za prodlení</i>	52
7.2.2.	<i>Odpovědnost za vady</i>	53
7.2.3.	<i>Odpovědnost za škodu</i>	53
7.3.	CHARAKTER SMLUVNÍ ODPOVĚDNOSTI.....	54
7.4.	DISPOZITIVNOST SMLUVNÍ ODPOVĚDNOSTI	55
8.	ODPOVĚDNOST ZE SMLUVNÍHO VZTAHU VŮČI TŘETÍ STRANĚ	56
9.	ZÁVĚR	59
10.	BIBLIOGRAFIE	62
10.1.	MONOGRAFIE, UČEBNICE A KOMENTÁŘE	62
10.2.	ČLÁNKY A JINÉ ODBORNÉ PRÁCE	64
10.3.	JUDIKATURA	66
10.3.1.	<i>Česká judikatura</i>	66
10.3.2.	<i>Zahraniční a evropská judikatura</i>	67
10.4.	PRÁVNÍ PŘEDPISY	67
10.5.	OSTATNÍ ZDROJE	68
11.	PŘÍLOHA	69
11.1.	PRINCIPLES OF EUROPEAN CONTRACT LAW – VYBRANÁ USTANOVENÍ.....	69
11.2.	PRINCIPLES OF THE EXISTING EC CONTRACT LAW – VYBRANÁ USTANOVENÍ ...	69
11.3.	DRAFT COMMON FRAME OF REFERENCE – VYBRANÁ USTANOVENÍ.....	70
	RESUMÉ A KLÍČOVÁ SLOVA	72
	RESUMÉ	72
	KLÍČOVÁ SLOVA	72
	ABSTRACT AND KEY WORDS	73
	ABSTRACT	73
	KEY WORDS	73

SEZNAM ZKRATEK

Acquis Group	Research Group on Existing EC Private Law
Acquis Principles	Principles of the Existing EC Contract Law, Acquis Group, 2007
ALR	Allgemeines Landrecht für die Preußischen Staaten
DCFR	<i>viz návrh Společného referenčního rámce</i>
důvodová zpráva	konsolidovaná verze důvodové zprávy k <i>novému občanskému zákoníku</i>
Nejvyšší soud	Nejvyšší soud České republiky
návrh Společného referenčního rámce	Draft Common Frame of Reference, Study Group on a European Civil Code & Acquis Group, 2009
nový občanský zákoník	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v platném znění
NOZ	<i>viz nový občanský zákoník</i>
NOZ-DZ	<i>viz důvodová zpráva</i>
občanský zákoník	zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
obchodní zákoník	zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
ObchZ	<i>viz obchodní zákoník</i>
OZ	<i>viz občanský zákoník</i>
PECL	<i>viz Principy evropského smluvního práva</i>
Principy evropského smluvního práva	Principles of European Contract Law, The Commission on European Contract Law, 2000
Ústavní soud	Ústavní soud České republiky
Vídeňská úmluva	Úmluva OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží, podepsána ve Vídni roku 1980, vyhlášeno pod č. 160/1991 Sb.

SEZNAM ZKRÁCENĚ CITOVANÉ LITERATURY

- Bělohávek a kol.: NOZ** Bělohávek, A. J., Černý, F., Jungwirthová, M., Klíma, P., Profeldová, T., Šrotová, E.: *Nový občanský zákoník : Srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejících*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012.
- Eliáš a kol.: Komentář** Eliáš, K., a kol.: *Občanský zákoník : Velký akademický komentář, první svazek (§ 1–487)*. Praha: Linde, 2008.
- Fiala a kol.: Komentář** Fiala, J., Kindl, M., a kol.: *Občanský zákoník : Komentář, I. díl (§ 1 až 487)*. První vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009.
- Pelikánová: Obligační právo** Pelikánová, I.: *Obchodní právo : Obligační právo*. Čtvrtý díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009.
- Pelikánová: Odpovědnost** Pelikánová, I.: *Obchodní právo : Odpovědnost*. Pátý díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012.
- Pokorná a kol.: Komentář** Pokorná, J., Kovařík, Z., Čáp, Z., a kol.: *Obchodní zákoník : Komentář, II. díl (§ 221 až 775)*. První vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009.
- Štenglová a kol.: Komentář** Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M., a kol.: *Obchodní zákoník : Komentář*. Třinácté vydání. Praha: C. H. Beck, 2010.
- Švestka a kol.: Komentář** Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, J., a kol.: *Občanský zákoník I : Komentář (§ 1–459)*. Druhé vydání. Praha: C. H. Beck, 2009.
- Švestka & Dvořák: Občanské právo hmotné 1** Švestka, J., Dvořák, J., a kol.: *Občanské právo hmotné 1*. Páté vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009.
- Švestka & Dvořák: Občanské právo hmotné 2** Švestka, J., Dvořák, J., a kol.: *Občanské právo hmotné 2*. Páté vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009.

1. ÚVOD

Jaké je právní postavení stran účastnících se kontraktačního procesu z hlediska právní odpovědnosti? Podobnou otázku si svého času položil významný německý právní teoretik Rudolf von Jhering, když se snažil vymyslet způsob, jak umožnit náhradu škody i pro případ neexistence smluvního vztahu, konkrétně při neúčinném uzavření smlouvy.¹ Podobnou otázku jsem si položil i já. V rámci této práce se v kontextu českého práva zamyslím nad rozličnými právně teoretickými aspekty odpovědnosti v průběhu a po skončení kontraktačního procesu. Předmětem mého zájmu jsou dva typy soukromoprávní odpovědnosti, totiž odpovědnost předsmuvní a smluvní.

Mezi odbornou i laickou veřejností zřejmě nebude sporu o tom, že v okamžiku, kdy účastníci procesu kontraktace neboli sjednávání a uzavírání smlouvy dosáhnou konsensu stran obsahu sjednávané smlouvy a řádně se o tom vyrozumí, dojde mezi nimi k uzavření smlouvy a ke vzniku smluvního vztahu. Smlouva jako „zákon mezi stranami“ založí právní povinnosti, jejichž porušení bude provázeno právními následky,² mezi něž patří i odpovědnost.³ V rámci smluvního vztahu tak **smluvní odpovědnost** působí coby povinnost k náhradě újmy způsobené porušením smluvní povinnosti.

Je však možné říci, že až do okamžiku řádného uzavření smlouvy nemají účastníci kontraktace žádné právní povinnosti, a proto jsou prosti odpovědnosti za své chování? Kladná odpověď by se mohla opírat o jednu z nejvýznamnějších zásad v oblasti soukromoprávních vztahů – zásadu smluvní svobody (volnosti).⁴ Nepochybně každý má totiž právo svobodně si vybrat, zda vůbec, s kým a za jakých podmínek bude kontrahovat. Přesto by bylo mylné domnívat se, že jednání stran nemá v předsmuvním stadiu žádné

¹ Tímto institutem byla *culpa in contrahendo*; srov. Hrádek, J.: *Předsmuvní odpovědnost: Culpa in contrahendo*. První vydání. Praha: Auditorium, 2009, str. 17.

² Srov. Pelikánová: *Odpovědnost*, str. 11 a 256.

³ Porušení smluvní povinnosti může v kontextu smluvního vztahu a s ohledem na konkrétní okolnosti daného případu zakládat rovněž možnost poškozené strany odstoupit od smlouvy, případně smlouvu vypovědět, žádat smluvní pokutu, úroky z prodlení apod.

⁴ Smluvní svoboda zahrnuje mj. svobodu uzavřít smlouvu, volný výběr kontrahenta, smluvního typu či svobodu společným vyjednáváním stanovit vzájemná práva a povinnosti ze smlouvy; srov. Švestka & Dvořák: *Občanské právo hmotné 2*, str. 29 an.

V oblasti závazkových vztahů je smluvní volnost projevem principu autonomie vůle. Ten bývá při interpretaci stále ještě účinného občanského zákoníku uváděn bezprostředně po zásadě rovnosti subjektů; srov. Švestka & Dvořák: *Občanské právo hmotné 1*, str. 46. Nový občanský zákoník dokonce klade na hledisko autonomie vůle slovy své důvodové zprávy *zásadní důraz* a považuje ji za *první zásadu soukromého práva*; srov. NOZ-DZ, str. 20; příp. Eliáš, K.: „Nový občanský zákoník ve Sbírce zákonů“. In: *Právní rozhledy*, 2012, č. 7, str. 231.

limity a účastníci kontraktace si mohou, obrazně řečeno, dělat, co chtějí. Důvodem je existence institutu⁵ tzv. **předsmluvní odpovědnosti**, jinak též *culpy in contrahendo*.⁶

Přestože univerzálně platná definice předsmluvní odpovědnosti neexistuje a její obsah je v každém právním řádu odlišný,⁷ je snad možné říci, že se jedná o specifický typ soukromoprávní odpovědnosti, jež má účastníkům kontraktace umožnit náhradu škody vzniklé v důsledku nepoctivého jednání druhé strany v předsmluvním stadiu. V rámci *culpy in contrahendo* se zpravidla akcentují zásady dodržovat dobré mravy (*boni mores*) a dobrou víru (*bona fides*) při vyjednávání o smlouvě, dále též obecná povinnost nepůsobit škodu (*neminem laedere*).⁸ V českém právu již byla existence specifických případů předsmluvní odpovědnosti dovozena v judikatuře i právní doktríně, a to navzdory faktu, že její výslovná úprava v zákonech chybí. Ke změně tohoto stavu pak došlo s přijetím nového občanského zákoníku,⁹ jenž nejdůležitější předsmluvní povinnosti kodifikoval explicitně.¹⁰

Jak vidno, *culpa in contrahendo* není v českém právu pojmem zcela neznámým, přesto se dosud jen málo autorů pokusilo o celistvé uchopení tohoto institutu. V této práci proto největší důraz kladu právě na teoretické uchopení a vymezení české koncepce předsmluvní odpovědnosti. Předně si položím otázku, jakými povinnostmi jsou vázáni účastníci procesu kontraktace, abych vyjasnil rozsah předsmluvní odpovědnosti. Následně posoudím širší právně teoretické aspekty *culpy in contrahendo*. Jestliže dnes právní věda stojí za názorem, že je důležité formulovat jasné a jednoduché principy,¹¹ pokusím se nalézt jednotící podstatu tohoto institutu, jež může sloužit jako interpretační vodítko při aplikaci předsmluvních povinností v praxi. V návaznosti na obecné vymezení právní

⁵ Pojem právního institutu chápu v jeho širokém slova smyslu; srov. například Sedláček, J.: *Občanské právo československé : Všeobecné nauky*. Reprint původního vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, marg. 146; příp. Hendrych, D., a kol.: *Právní slovník*. Třetí vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, str. 785 [heslo „Právní institut“].

⁶ Pro účely této práce obou termínů užívám *promiscue*.

⁷ V některých zemích podléhá *culpa in contrahendo* zásadám smluvního, jindy mimosmluvního práva a bývá řazena i na jejich pomezí. Objevuje se v rozličných formách, plní odlišné funkce a liší se též zdůvodnění její existence. Srov. například Cartwright, J., Hesselink, M.: *Precontractual Liability in European Private Law*. New York: Cambridge University Press, 2008, str. 60–61.

⁸ Srov. Hrádek, J.: *op. cit.*, str. 17 a 19.

⁹ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v platném znění.

¹⁰ Klíčová jsou v tomto směru především ustanovení § 1728 až 1730 NOZ.

¹¹ Srov. Tégl, P.: „Poctivost a důvěra jako jeden ze základních principů evropského smluvního práva“. In: Pauknerová, M., Tomášek, M., et al.: *Nové jevy v právu na počátku 21. století : IV., Proměny soukromého práva*. Praha: Karolinum, 2009, str. 103.

odpovědnosti¹² posoudím i převažující charakter předsmulvních povinností, resp. odpovědnosti. Nakonec svou pozornost zaměřím na doktrinálně nejasnou povahu předsmulvného vztahu, jež má i své praktické implikace s ohledem na kogentnost, resp. dispozitivnost předsmulvních povinností.

Culpa in contrahendo však nestojí v právním a faktickém vzduchoprázdnu. Předsmulvní jednání mají v praxi, především té obchodní, mnoho fází a rovin, jež se v různé míře prolínají s procesem kontraktace, jak jej předpokládá zákon.¹³ Proto se pokusím rozlišit fáze, do nichž je možné jednání ukončit bez dalšího, a kdy už přichází v úvahu odpovědnost a náhrada škody. Jinými slovy posoudím, jakým způsobem se předsmulvní odpovědnost projevuje v zákonem předvídaném procesu kontraktace a jak dochází k pomyslnému přechodu od předsmulvní ke smluvní odpovědnosti. Jestliže totiž v průběhu kontraktace přichází v úvahu uplatnění odpovědnosti předsmulvní, na jejím konci najdeme kvalitativně odlišnou odpovědnost smluvní. Jak již napovídá samotný název práce, svou pozornost zaměřím také na právně teoretické aspekty tohoto institutu.

Protože si pod pojmem smluvní odpovědnosti představí nějaký obsah snad každý a chci se vyvarovat opakování toho, co si čtenář může přečíst u autorů povolanějších,¹⁴ zaměřím se na stručné shrnutí obecných východisek smluvní odpovědnosti a jejich jednotlivých typů. Obdobně jako u předsmulvní odpovědnosti pak posoudím charakter odpovědnosti smluvní. Nakonec se s ohledem na kontroverzní judikaturu Nejvyššího soudu zamyslím nad problematikou odpovědnosti vyplývající ze smluvního vztahu vůči třetí straně.

V této práci posoudím předsmulvní a smluvní odpovědnost primárně **v kontextu českého práva**. Zaměřím se proto na úpravu obou institutů ve stávajícím občanském¹⁵ a obchodním zákoníku,¹⁶ jakož i v novém soukromoprávním kodexu. V úvahu dále vezmu dostupné doktrinální závěry a relevantní judikaturu Nejvyššího a Ústavního soudu. Bude-li to účelné, nabídnu rovněž komparativní pohled na posuzovanou problematiku. Jelikož

¹² Blíže viz kapitola 2.

¹³ Srov. § 43 an. OZ, resp. § 1731 an. NOZ.

¹⁴ Například Pelikánová věnovala problematice následků nesplnění smlouvy více než šedesát stran ve své monografii týkající se odpovědnosti v obchodním právu; srov. *Pelikánová: Odpovědnost*, str. 256 až 310. Srov. též Bejček, J., Eliáš, K., Raban, P., a kol.: *Kurs obchodního práva : Obchodní závazky*. Páté vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, hlava III.

¹⁵ Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁶ Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

jsem podstatnou část práce zpracoval v rámci svého zahraničního studijního pobytu na kanadské McGill University,¹⁷ věnuji při komparaci pozornost mimo jiné právu quebeckému, resp. kanadskému. Taktéž se zaměřím na významné evropské unifikační a harmonizační projekty v oblasti kontraktního práva, konkrétně na Principy evropského smluvního práva (*Principles of European Contract Law*, též *PECL*),¹⁸ tzv. Acquis principy (*Principles of the Existing EC Contract Law*, dále jen „*Acquis Principles*“)¹⁹ či návrh Společného referenčního rámce (*Draft Common Frame of Reference*, též *DCFR*).²⁰

Pro úplnost uvádím, že dílčí část práce bude publikována coby můj výstup z projektu specifického vysokoškolského výzkumu Univerzity Karlovy v Praze s názvem *Institut právní odpovědnosti a jeho recentní proměny*, který je registrován pod č.: SVV 264 402. Tématu této práce se věnuji i v rámci projektu specifického vysokoškolského výzkumu Univerzity Karlovy v Praze s názvem *Funkce a místo právní odpovědnosti v recentním právním řádu*, který je registrován pod č.: SVV 266 410.

2. PRÁVNÍ ODPOVĚDNOST

Abych mohl posoudit, na jakých právně teoretických základech stojí česká koncepce předsmulvné a smluvní odpovědnosti, je vhodné podívat se nejprve na to, jak je v českém právu chápána samotná právní odpovědnost. Nepochybně se jedná o jeden z klíčových právních institutů, Pelikánová dokonce píše, že „[p]rávní odpovědnost je elementárním právním pojmem.“²¹ Přesto v českém právu nenajdeme její jasnou a všeobecně přijímanou definici.

Vydeme-li z významu pojmu v obecné češtině, můžeme se setkat s definicí odpovědnosti jako projevujícím se vědomí povinnosti,²² závaznosti odpovídat za nějaký čin a jeho důsledky, případně jako povinnosti napravit někomu úmyslně způsobenou

¹⁷ Studijní pobyt na právnické fakultě McGill University (Montreal, Quebec, Kanada) jsem absolvoval od ledna do května 2013 na základě meziuniverzitní dohody s Univerzitou Karlovou v Praze.

¹⁸ PECL vypracovala *The Commission on European Contract Law*, 2000.

¹⁹ Acquis Principles vypracovala tzv. *Acquis Group*, 2007.

²⁰ DCFR vypracovala *Study Group on a European Civil Code* ve spolupráci s *Acquis Group*, 2009.

²¹ Srov. Knappová, M.: *Povinnost a odpovědnost v občanském právu*. První vydání. Praha: Eurolex Bohemia, 2003, str. 14.

²² Srov. Ústav pro jazyk český: *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost*. Praha: Academia, 2000, str. 237 [heslo „Odpovědný“].

škodu.²³ Z toho lze vysledovat dva základní charaktery odpovědnosti. Prvním je „*vědomí nutnosti* či *povinnost provádět určitou činnost s náležitou bedlivostí, řádně, tedy odpovědně, či lépe zodpovědně.*“ Takovou odpovědnost můžeme označit jako prospektivní. Druhým charakterem je „*odpovědnost za stav, kdy jsou subjektu přičítány následky určité skutečnosti, zejména pak následky porušení určité povinnosti.*“ Takovou odpovědnost můžeme označit jako retrospektivní.²⁴

Podíváme-li se na **závěry české právní vědy**, o mnoho jasnější obrázek nedostaneme. Debata o obsahu právní odpovědnosti probíhá mezi českými civilisty a právními teoretiky bez jednoznačného závěru od poloviny minulého století. V současné době existuje alespoň shoda na tom, že právní odpovědnost je svou podstatou právní povinností.²⁵ Přesto její definice bývají různé. Vyjít lze například z **Právního slovníku**, který právní odpovědnost definuje jako „*druh právního vztahu vznikající v důsledku porušení právní povinnosti a spočívající v nové povinnosti sankční povahy.*“²⁶ Podle **Gerlocha** je právní povinnost „*nutnost, vyplývající bezprostředně nebo zprostředkovaně pro právní subjekty z právních norem, chovat se určitým způsobem pod hrozbou sankce.*“²⁷ **Knapp** píše, že nejobecnějším znakem odpovědnosti je to, že „*spočívá v povinnosti snést zákonem stanovenou újmu v případě, že nastane zákonem stanovená skutečnost.*“²⁸ **Sedláček** právní odpovědnost pojímá jako výraz pro pravidlo či zásadu, podle níž má subjekt jednat.²⁹ Pokud povinnostní subjekt jedná tak, jak podle normy jednat má, vykonává svoji povinnost, prováděním povinnosti přitom nedochází k její automatické konsumpci.³⁰ Pro svou jednoduchost a zároveň přesnost je mi však nejsympatičtější definice **Knappové**, která právní povinnost chápe jako právem uloženou míru nutnosti určitého chování.³¹

²³ Srov. Ústav pro jazyk český: *Příruční slovník jazyka českého*, dostupné on-line <<http://bara.ujc.cas.cz/psjc/>>, citováno 11. července 2013.

²⁴ Blíže včetně citací srov. Pražák, P.: *Institut právní odpovědnosti (teoreticko-právní aspekty)*. Diplomová práce, vedoucí práce JUDr. Karel Beran, Ph.D. Praha, Berlín: 2011, str. 84. Pražák uvádí jako příklad rozdílu obou významů případ horského průvodce, majícího odpovědnost za děti na výpravě. Průvodce prospektivně zodpovídá za své svěřence; pokud však některému z nich nastane újma, může být volán k retrospektivní odpovědnosti; srov. tamtéž, str. 4, pozn. č. 19.

²⁵ Srov. Švestka & Dvořák: *Občanské právo hmotné 1*, str. 236; příp. Knappová, M.: *op. cit.*, str. 204–205.

²⁶ Srov. Hendrych, D., a kol: *op. cit.*, str. 790 [heslo „Právní odpovědnost“].

²⁷ Srov. Gerloch, A.: *Teorie práva*. Čtvrté vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007, str. 166.

²⁸ Srov. Knapp, V.: *Teorie práva*. První vydání. Praha: C. H. Beck, 1995, str. 200.

²⁹ „Povinnost vyjadřuje nám to, že člověk má určitým způsobem jednati;“ srov. Sedláček, J.: *op. cit.*, marg. 4.

³⁰ Srov. Sedláček, J.: *op. cit.*, marg. 64 a 67.

³¹ Srov. Knappová, M.: *op. cit.*, str. 49.

Doktrinálně spornou zůstává otázka **konsekvence vztahu právní povinnosti a odpovědnosti**. Je třeba chápat právní odpovědnost jako následnou, spočívající ve vzniku sekundární povinnosti sankční povahy (tj. retrospektivní přístup), či jako preventivní, působící cestou hrozby sankcí (tj. prospektivní přístup)?³² Jinými slovy, odpovídá se toliko za *porušení* povinnosti, nebo též za její *splnění*?

První a v současné době též převažující je **sankční, tj. retrospektivní pojetí právní odpovědnosti**. Podle něj je právní odpovědnost vázána na sankci právní normy a vzniká jako nová (sekundární/sankční) povinnost až v okamžiku porušení povinnosti primární.³³ Gerloch výslovně uvádí, že právní odpovědnost je zvláštní forma právního vztahu, ve kterém dochází na základě porušení (primární) právní povinnosti ke vzniku nové (sekundární) právní povinnosti sankční povahy.³⁴ Jinak řečeno, při retrospektivní pojetím právní odpovědnosti je odpovědnost následkem (sankcí za) porušení primární právní povinnosti. Subjekt je odpovědný, protože byl stížen právní sankcí – jedná se o *ex post* odpovědnost za nesplnění povinnosti.³⁵ Zastánci tohoto pojetí právní odpovědnosti však zcela nezpochybňují její preventivní působení. Například již zmiňovaný Gerloch píše, že právní následky porušení právní povinnosti vždy obsahují preventivní moment, jehož prostřednictvím se spolupodílí na dosažení žádoucího stavu, a vedle toho směřují k nápravě nežádoucího stavu, pokud již k porušení právní povinnosti došlo.³⁶

Druhé, tj. **prospektivní pojetí právní odpovědnosti** považuje odpovědnost za hrozbu sankcí, která latentně vzniká již se vznikem primární povinností a působí vedle ní preventivně. Při porušení primární povinnosti dochází jen k jakési aktivizaci odpovědnosti.³⁷ Subjekt je stížen právní sankcí, protože je odpovědný – jedná se o *ex ante*

³² Srov. Knapp, V.: *op. cit.*, str. 201.

³³ Knappová píše, že původní právní povinnost se *in concreto* ukázala jako neefektivní prostředek uspokojení určité potřeby, proto se nezávisle na tom, zda původní povinnost zanikla nebo trvá-li dál, rodí další, nová povinnost, totiž odpovědnost, resp. odpovědnostní povinnost; srov. Knappová, M.: *op. cit.*, str. 205. Obdobně srov. Dobešová, L.: „Odpovědnost v občanském právu“. In: *Meritum Občanské právo*. Druhé vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, str. 247.

³⁴ Ke vzniku právní odpovědnosti dochází na základě tohoto schématu: existuje primární právní povinnost, dochází k jejímu porušení a následně vzniká sekundární povinnost sankční povahy; srov. Gerloch, A.: *op. cit.*, str. 179.

³⁵ V doktríně se lze setkat s naprostým ztotožněním sankce a odpovědnosti, s vymezením odpovědnosti jako realizace sankce i jako povinnosti tuto realizaci strpět; srov. například Švestka & Dvořák: *Občanské právo hmotné 1*, str. 235.

³⁶ Srov. Gerloch, A.: *op. cit.*, str. 180.

³⁷ Srov. Pražák, P.: „Má institut právní odpovědnosti v návrhu nového občanského zákoníku jasnou koncepci?“ In: *Právní rozhledy*, 2012, č. 3, str. 102.

odpovědnost za splnění povinnosti. Tento přístup vychází především z **Knappovy teorie aktivní odpovědnosti** a prakticky nerozlišuje mezi pojmy *povinnost* a *odpovědnost*.³⁸

Jasně vymezení pojmu právní odpovědnosti nenabízí ani **prvorepubliková civilistika**. Již zmiňovaný Sedláček totiž za odpovědnost označuje to, že subjekt povinnosti má něco udělat (někdo je povinen), jakož i to, že na nesplnění jedné normy nastupuje norma sankční, přičemž odpovědnost je jen označení pro zvláštní spojení skutkových podstat dvou norem. Vedle toho rozlišuje odpovědnost ve smyslu přičitatelnosti jednak jako jednotu právního řádu (právo jako vůle státu), jednak jako označení povinnostního subjektu (personifikace povinnosti)³⁹ a konečně jako souhrn předpisů, týkajících se lidských jednání.⁴⁰

Jednoznačný závěr nedostaneme ani v případě, že budeme chtít pojem právní odpovědnosti **vymezit induktivně z právních předpisů**. Zákonodárce totiž pojmu užívá v kontextu (i) zodpovědnosti (tj. povinnosti k bedlivosti), (ii) primární povinnosti, (iii) následku porušení povinnosti, (iv) následku protiprávního stavu či (v) odpovědnosti za jiného. Tento výčet navíc není konečný a naznačená terminologická nejasnost nebyla odstraněna ani v novém občanském zákoníku, jak dokládá například Pražák.⁴¹

Aniž bych chtěl na tomto místě podávat vyčerpávající definici pojmu právní odpovědnosti, dovolím si výše předložené doktrinní úvahy shrnout tak, že **právní odpovědnost lze chápat jako právní povinnost, jež může z teoretického hlediska působit primárně buď prospektivně – jako *ex ante* odpovědnost za splnění povinnosti, nebo retrospektivně – jako *ex post* odpovědnost za porušení povinnosti**. V těchto intencích níže posoudím i převažující charakter předsmulvné a smluvní odpovědnosti.

³⁸ Srov. Dobešová, L.: *op. cit.*, str. 248.

³⁹ O odpovědnosti za vlastní jednání jako jedné z podmínek pro to, abychom právní subjekt mohli považovat za osobu v právním smyslu, píše ze současných autorů například Beran; srov. Beran, K.: *Pojem osoby v právu*. Praha: Leges, 2012, str. 176. Sedláček v tomto kontextu píše, že centrální přičitatelnosti též říkáme odpovědnost, z čehož vyplývá nejen, že se jednání přičítá určité osobě, nýbrž i to, že ona osoba je z toho jednání odpovědná; srov. Sedláček, J.: *op. cit.*, marg. 310.

⁴⁰ Srov. Sedláček, J.: *op. cit.*, marg. 217.

⁴¹ Srov. Pražák, P.: *op. cit. sub 24*, str. 102 an.

3. HISTORICKÁ VÝCHODISKA PŘEDSMLUVNÍ ODPOVĚDNOSTI

Culpa in contrahendo má svůj původ v Německu ve druhé polovině 19. století a za jejího zakladatele bývá tradičně považován německý právní teoretik **Rudolf von Jhering** (1818–1892).⁴² Ten pomocí interpretace římského práva vytvořil institut, jenž měl za jistých okolností umožnit náhradu škody i pro případ neexistence smluvního vztahu, konkrétně při neúčinném uzavření smlouvy. Přestože se moderní pojetí předsmluvní odpovědnosti od Jheringovy koncepce liší již poměrně značně, alespoň stručně se o ní zmíním, neboť představuje důležité historické východisko všech úvah o tomto institutu.

Jhering se prostřednictvím *culpy in contrahendo* snažil zlepšit právní postavení stran účastnících se kontraktačního procesu, a to s ohledem na mezeru v tehdejší německé právní úpravě, podle níž nabídka učiněná oferentem nebyla chápána jako závazná a potenciálnímu akceptantovi bylo potřeba zajistit takové právní postavení, aby po započetí vyjednávání nebyl poškozen.⁴³ Základem Jheringova učení byla myšlenka, že „strana, která je odpovědná za zaviněné chování by také měla být odpovědná za škodu vzniklou druhé straně na základě spoléhání se na budoucí uzavření závazné smlouvy.“⁴⁴

Ve svých úvahách o *culpě in contrahendo* vycházel Jhering z několika římskoprávních institutů. Konkrétně z *actio legis Aquiliae*, původně poenální žaloby na pokutu za protiprávní, ve zlém úmyslu spáchaném poškození cizí věci, jež se postupně přeměnila v jednu z hlavních žalob na náhradu škody.⁴⁵ Dále z *actio empti* a *actio venditi* (tj. žaloba ze smlouvy tržové, resp. smlouvy o koupi a prodeji), u nichž při odstoupení od smlouvy, resp. jejím zrušení nedocházelo k automatickému zániku všech vzájemných práv a povinností kontrahentů a mimo jiné umožňovaly tzv. náhradu negativní škody.⁴⁶ Poslední složkou bylo *reivindicatio* (tj. žaloba na vydání věci vlastníkovi), jež oprávněnému

⁴² Stěžejní je jeho dílo *Culpa in contrahendo oder Schadensersatz bei nichtigen oder nicht zur Perfektion gelangten Verträgen* z roku 1861.

⁴³ Matula uvádí konkrétní příklad, kdy došlo k objednávce zboží, avšak místo požadovaného množství v librách bylo omylem objednáno zboží v metrických centech. Po dodání bylo zboží oferentem odmítnuto, zároveň však smlouva byla neplatná. Jhering si zde oprávněně kladl otázku, kdo ponese náklady pramenící z uvedeného omylu, např. náklady na přepravu; srov. Matula, Z.: *Culpa in contrahendo*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, str. 6.

⁴⁴ Srov. Hrádek, J.: *op. cit.*, str. 20.

⁴⁵ Srov. Kincl, J., Urfus, V., Skřejpek, M.: *Římské právo*. Praha: C. H. Beck, 1995, marg. 369.

⁴⁶ Jedná se o uvedení strany do stavu, v jakém by byla, nebýt vstoupení do vyjednávání s druhou stranou. Blíže srov. Kincl, J., Urfus, V., Skřejpek, M.: *op. cit.*, marg. 366.

vlastníkovi umožňovala žádat od držitele věci její vydání, a to i pro případ, kdy držitel věc v dobré víře koupil od nevlastníka.⁴⁷ Z tohoto Jhering vyvodil možnost vzniku odpovědnosti i při neexistenci smlouvy.⁴⁸ Své myšlenky rozvinul v tom smyslu, že „*započetím kontraktace její účastníci opouští sféru negativně formulovaných povinností ('neškodit') a jsou dále povinováni i k pozitivnímu konání (tedy např. k informování druhé strany o nezpůsobilosti předmětu koupě). Kontrahenti jsou navzájem vázáni k dodržování určité pečlivosti/dbalosti (diligentia).*“⁴⁹

Sluší se však podotknout, že jisté aspekty předsmuvní odpovědnosti můžeme nalézt například již v **pruském zákoníku Všeobecného zemského práva** z konce 18. století.⁵⁰ Ustanovení § 284 ALR totiž stanovilo, že odpovědnost vyplývající smluvním stranám z plnění smlouvy se uplatní i na případy zanedbání povinností při uzavírání smlouvy.⁵¹ Po tomto stručném historickém exposé se již mohu věnovat otázce rozsahu předsmuvní odpovědnosti v českém právu.

4. ROZSAH PŘEDSMUVNÍ ODPOVĚDNOSTI

Již v úvodu práce jsem uváděl, že *culpa in contrahendo* představuje zjednodušeně řečeno specifický typ soukromoprávní odpovědnosti, jež má účastníkům kontraktace umožnit náhradu škody vzniklou v důsledku nepoctivého jednání druhé strany v předsmuvním stadiu, a to navzdory neexistenci smluvního vztahu mezi nimi. Co mám však takovým tvrzením na mysli? Pro lepší představu nejprve uvedu dva příklady.

Příklad první: představme si, že mezi klientem a bankou započnou na základě klientovy žádosti přípravná jednání za účelem uzavření smlouvy o úvěru. V této fázi banka klienta dopisem informuje o podmínkách poskytnutí služby a souvisejících nákladech. Následují jednání o konkrétních podmínkách smlouvy, jež po zhruba půl roce dospějí do stadia vypracování návrhu smlouvy o úvěru (včetně související dokumentace) upraveného

⁴⁷ Blíže srov. Kincl, J., Urfus, V., Skřejpek, M.: *op. cit.*, marg. 297 an.

⁴⁸ Srov. Hrádek, J.: *op. cit.*, str. 21–22.

⁴⁹ Srov. Matula, Z.: *op. cit.*, str. 7. Matula dále tvrdí, že Jhering se snažil poukázat na smluvní charakter nároku na náhradu škody pramenící z neplatné smlouvy, jež i přes svou neplatnost není zbavena veškerých účinků, a *culpu in contrahendo* konstruoval jako smlouvě se podobající závazek, umožňující aplikaci kontraktní žaloby; srov. tamtéž, str. 6–8.

⁵⁰ Allgemeines Landrecht für die Preußischen Staaten, definitivní podoba zákoníku byla vyhlášena r. 1794.

⁵¹ „*Was wegen des bey Erfüllung des Vertrages zu vertretenden Grades der Schuld Rechtens ist, gilt auch auf den Fall, wenn einer der Contrahenten bey Abschließung des Vertrags die ihm obliegenden Pflichten vernachlässigt hat;*“ srov. (včetně překladu) Hrádek, J.: *op. cit.*, str. 22 a pozn. č. 24.

dle specifických požadavků klienta. Klient však na poslední chvíli úvěrové dokumenty odmítne bez zjevného důvodu podepsat. **Příklad druhý:** mezi stranami, řekněme paní Novákovou a panem Svobodou, probíhá soudní řízení o zrušení a vypořádání jejich podílového spoluvlastnictví k domu. Účastníci se dohodnou na mimosoudním vyrovnání, o čemž řádně informují soud. Právní zástupce pana Svobody na základě předchozí vzájemné dohody stran vypracuje návrh dohody o zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví, s nímž právní zástupce paní Novákové souhlasí vyjma délky lhůty k vyklizení. Navržená změna je panem Svobodou akceptována a dohoda je jím podepsána, paní Nováková však konečnou dohodu bez dalšího důvodu podepsat odmítne.

Může v prvním případě banka po klientovi požadovat úhradu nákladů za právní poradenství a odměnu za vypracování úvěrové dokumentace? A může ve druhém případě pan Svoboda po paní Novákové požadovat úhradu nákladů úkonů mimosoudního vyřízení věci (především náklady právního zastoupení) a nákladů vzniklých v souvislosti s vyřizováním úvěru na koupi spoluvlastnického podílu na předmětných nemovitostech? Odpověď na obě otázky je v zásadě pozitivní, jak dokládají konkrétní rozhodnutí Nejvyššího soudu.⁵² Nejenom takové případy však lze řešit pomocí *culpy in contrahendo*.

⁵² Pro první případ srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. října 2006, sp. zn. 29 Odo 1166/2004 (Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek, 82/2007). Pro druhý případ srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2. října 2008, sp. zn. 25 Cdo 127/2007.

V prvním případě se odvolací soud stejně jako soud prvoinstanční odmítl zabývat poukazem žalobkyně (banky) na důvodnost jejího nároku z titulu *culpy in contrahendo* s odůvodněním, že aplikace tohoto institutu v podmínkách českého právního řádu nepřichází v úvahu pro neexistenci pozitivní právní úpravy. Dovolací soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení s poukazem na to, že v českém právu existuje povinnost bezdůvodně neukončovat jednání o smlouvě. Žalobce však vzal žalobu následně zpět a odvolací soud další řízení zastavil; srov. usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 26. května 2009, č. j. 44 Cm 165/2006–191.

Ve druhém případě prvoinstanční soud dospěl k závěru, že žaloba je částečně důvodná, protože žalovaná si při svém jednání nepočínala tak, aby protistraně nevznikly zbytečné náklady s vypracováním smluv o zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví, o úschově kupní ceny i návrhu na vklad smlouvy o zrušení a vypořádání spoluvlastnictví do katastru. Odvolací soud však rozhodnutí změnil v zamítavé s odůvodněním, že „[d]ohoda o zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví k nemovitosti je svým obsahem smlouvou o převodu nemovitosti, kde podpisy účastníků musí být na téže listině (§ 46 odst. 2 občanského zákoníku). K základní náležitosti právního úkonu (tedy i k uzavření smlouvy) patří svobodný projev vůle. Okolnost, že účastníci si vzájemnou korespondencí dohodli, jaký by měl být obsah dohody o zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví nelze považovat za přijetí návrhu na uzavření dohody o zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví, jehož předmětem je nemovitost. Návrhem bylo až předložení písemné dohody o zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví podepsané žalobkyní a jejím otcem. Žalovaná však neměla žádnou zákonnou ani smluvní povinnost tento návrh dohody přijmout a dohodu podepsat a tím ji uzavřít;“ srov. rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 28. dubna 2006, č. j. 12 Co 172/2006–81. Dovolací soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení s poukazem na rozsudek pod sp. zn. 29 Odo 1166/2004. Nejvyšší soud přitom výslovně uvedl, že „...v případě, že by nebylo shledáno úmyslné jednání žalované v rozporu s dobrými mravy, bylo třeba posoudit, zda nešlo z její strany o porušení prevenční povinnosti dle § 415 obč. zák., jež by bylo způsobilo založit obecnou odpovědnost za škodu...“ Odvolací soud nakonec původní prvoinstanční rozhodnutí z části potvrdil; srov. rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 20. ledna 2009, č. j. 16 Co 445/2008–115.

Jaký je tedy rozsah předsmulvné odpovědnosti, neboli jakými konkrétními právními povinnostmi jsou v procesu kontraktace povinováni její účastníci? Hledání odpovědi na položenou otázku je předmětem této kapitoly.

4.1. OBECNÁ VÝCHODISKA

Ve stále ještě účinném občanském a obchodním zákoníku výslovná úprava *culpy in contrahendo* absentuje. K její částečné kodifikaci, resp. k výslovnému zakotvení některých předsmulvních povinností v zákoně došlo až s přijetím nového občanského zákoníku. Klíčová jsou v tomto směru především ustanovení § 1728 až 1730 NOZ. Přesto již před několika lety byla předsmulvné odpovědnost v českém právu dovozena judikaturou,⁵³ na niž jsem shora upozornil, a právní doktrínou, již se budu věnovat na tomto místě.

4.1.1. Česká právní doktrína

V české právní vědě nenajdeme jednoznačnou shodu, pokud jde o rozsah předsmulvné odpovědnosti. **Hrádek**, jenž se tématem zabýval nejkomplexněji,⁵⁴ uvádí jako obecné případy české *culpy in contrahendo* porušení povinnosti dodržování dobrých mravů a obecné povinnosti nepoškozovat, zavinění neplatnosti právního úkonu, porušení povinnosti sdělování informací, jakož i ochrany důvěrných informací. O předsmulvné odpovědnosti uvažuje rovněž v případě sjednání platné smlouvy, jež by měla umožnit smluvní straně osvobodit se od existujícího smluvního vztahu, pokud došlo k porušení povinností v předsmulvním stadiu.⁵⁵

Matula zahrnuje do výčtu „skutkových podstat“ předsmulvné odpovědnosti porušení povinnosti nepůsobit škodu, porušení informačních povinností (konkrétně ochranu důvěrných informací, zamezení platnosti smlouvy a informační povinnost *stricto sensu*) a konečně ukončení vyjednávání o smlouvě bez legitimního důvodu.⁵⁶ **Tobeš** pod *culpu in contrahendo* obecně zařazuje odpovědnost za bezdůvodné přerušování jednání o uzavření

⁵³ Ústavní soud dokonce výslovně potvrdil, že „je primárně úlohou obecných soudů [...], aby judikatorně vymezily podmínky vzniku a rozsah předsmulvné odpovědnosti.“ Přitom připustil, že je ústavně konformní dovodit výjimečnou existenci odpovědnosti v předsmulvním stadiu v souladu s již existující judikaturou Nejvyššího soudu, a to navzdory absenci explicitní právní úpravy; srov. usnesení Ústavního soudu ze dne 11. srpna 2010, sp. zn. IV. ÚS 1338/10.

⁵⁴ Srov. Hrádek totiž jako jediný z českých autorů vydal k tématu předsmulvné odpovědnosti monografii; srov. Hrádek, J.: *op. cit.* Matulova práce o předsmulvné odpovědnosti taktéž vyšla knižně, nejedná se však o vyčerpávající monografii, ale o autorovu mírně upravenou diplomovou práci.

⁵⁵ Srov. Hrádek, J.: *op. cit.*, str. 174–178.

⁵⁶ Srov. Matula, Z.: *op. cit.*, str. 71–76.

smlouvy, nesplnění informační povinnosti či zneužití důvěrných informací získaných během předšmluvních jednání.⁵⁷ **Nový** skutkovými podstatami předšmluvní odpovědnosti myslí odpovědnost za přerušení jednání o smlouvě bez spravedlivého (dobrého) důvodu, za vstupování do jednání o smlouvě a pokračování v něm bez zjevného úmyslu smlouvu uzavřít, za nesdělení důležitých informací smluvnímu partnerovi a za porušení povinnosti mlčenlivosti o důvěrných informacích.⁵⁸ **Dobeš** nejpodstatnější součástí institutu spatřuje v odpovědnosti za škodu způsobenou neopodstatněným přerušением smluvních jednání, poskytováním nepravdivých informací v rámci vyjednávání či způsobením neplatnosti právního úkonu. Akcentuje rovněž povinnost zachovávat důvěrnost informací předaných v rámci vyjednávání a obecnou povinnost chovat se v předšmluvní fázi tak, aby druhé straně nevznikaly zbytečné náklady.⁵⁹ **Pelikánová** pak v kontextu obchodních závazkových vztahů považuje za složku předšmluvní odpovědnosti ochranu důvěrných informací a odpovědnost z protiprávního přerušení jednání nebo obdobného chování, v širším kontextu připouští též zařazení odpovědnosti za neplatnost smlouvy.⁶⁰

4.1.2. *Komparativní analýza*

Uvedené závěry si dovolím komparovat se soudobými a na významu nabývajícími evropskými harmonizačními projekty. **Principy evropského smluvního práva** mezi specifickými předšmluvními povinnostmi účastníků kontraktace uvádí povinnost nevstupovat do jednání o smlouvě bez skutečného úmyslu ji uzavřít.⁶¹ Ustanovení nicméně dopadá jen na případy, kdy poškozenému vzniknou nikoliv nevýznamné/nemalé náklady.⁶² Další povinností je ochrana důvěrných informací nabytých v průběhu vyjednávání,⁶³ autoři ustanovení však upozorňují, že tím není založena obecná a automatická povinnost

⁵⁷ Srov. Tobeš, Z.: „Culpa in contrahendo“. In: *Právní rádce*, 2007, č. 1, str. 16–17.

⁵⁸ Srov. Nový, Z.: „K předšmluvní odpovědnosti“. In: *Jurisprudence*, 2007, č. 2, str. 31–32.

⁵⁹ Srov. Dobeš, P.: „K odpovědnosti za škodu v předšmluvním stadiu de lege lata“. In: *Právní rozhledy*, 2009, č. 20, str. 715 a 722.

⁶⁰ Srov. *Pelikánová: Obligační právo*, str. 190.

⁶¹ Srov. článek 2:301 PECL: viz příloha.

⁶² „[A] party, and especially a professional party, who enters into negotiations knowing that it will never conclude a contract may be held liable to the other party if the other, in negotiating in vain, incurred not insignificant costs;“ srov. Lando, O., Beale, H. (eds.): *Principles of European Contract Law : Parts I and II*. The Commission on European Contract Law. The Hague: Kluwer Law International, 2000, str. 190. [Zvýraznění přidáno autorem.]

⁶³ Srov. článek 2:302 PECL: viz příloha.

mlčenlivosti.⁶⁴ Třetí obecnou předsmulvní povinností je povinnost nezneužívat závislosti, ekonomických obtíží či jiné slabosti druhé strany.⁶⁵ Účastníci kontraktace však nejsou odpovědní za to, že nedospějí k dohodě. **Acquis Principles** v kontextu předsmulvní odpovědnosti uvádí jako zakázané jednání započetí vyjednávání o smlouvě, resp. pokračování v něm bez skutečného úmyslu smlouvu uzavřít.⁶⁶ Vedle toho principy podrobně rozpracovávají předsmulvní informační povinnost stran⁶⁷ či význam veřejných prohlášení učiněných před uzavřením smlouvy, jež se týkají specifických vlastností zboží či služeb, které jsou předmětem kontraktace.⁶⁸ **Návrh Společného referenčního rámce** z hlediska předsmulvních povinností uvádí systematicky na prvním místě informační povinnost stran *largo sensu*.⁶⁹ Za jednání v rozporu s dobrou vírou v průběhu kontraktace je pak považováno přerušení jednání bez legitimního důvodu a započetí vyjednávání o smlouvě, resp. pokračování v něm bez skutečného úmyslu smlouvu uzavřít.⁷⁰ Postižitelné je rovněž porušení povinnosti mlčenlivosti;⁷¹ i v tomto případě však autoři ustanovení upozorňují, že tím není založena obecná a automatická povinnost mlčenlivosti.⁷²

Mezi **jednotlivé předsmulvní povinnosti** či typy předsmulvní odpovědnosti lze tedy zařadit rozličné situace od povinnosti bezdůvodně neukončovat jednání o smlouvě, přes povinnost nevstupovat do jednání o smlouvě bez skutečného úmyslu smlouvu uzavřít, dále povinnost vzájemně se řádně informovat a chránit důvěrné informace v předsmulvní fázi nabyté, až po odpovědnost za škodu způsobením neplatnosti právního úkonu. Tyto případy budu podrobněji analyzovat níže.

⁶⁴ „*Parties who negotiate a contract have in general no obligation to treat the information they have received during the negotiations as confidential*“ srov. Lando, O., Beale, H. (eds.): *op. cit.*, str. 194 [Zvýraznění přidáno autorem.]

⁶⁵ Srov. článek 4:109 PECL: viz příloha. Autoři podstatu článku shrnují poměrně jasně: „*Article adopts the principle that a contract which gives one party excessive advantage and which involved unfair advantage taking may be avoided or modified at the request of the disadvantaged party*“ srov. Lando, O., Beale, H. (eds.): *op. cit.*; str. 261.

⁶⁶ Srov. článek 2:103 Acquis Principles: viz příloha. V podrobnostech srov. Research Group on the Existing EC Private Law (Acquis Group): *Principles of the Existing EC Contract Law (Acquis Principles) : Contract I : Pre-contractual Obligations, Conclusion of Contract, Unfair Terms*. Munich: Sellier, 2007, str. 72 an.

⁶⁷ Srov. především článek 2:201 Acquis Principles: viz příloha. Blíže srov. Acquis Group: *op. cit.*, str. 76 an.

⁶⁸ Srov. článek 4:105 Acquis Principles: viz příloha. Blíže srov. Acquis Group: *op. cit.*, str. 140 an.

⁶⁹ Srov. především článek II. – 3:101 DCFR: viz příloha.

⁷⁰ Srov. článek II. – 3:301 DCFR: viz příloha. Blíže srov. Von Bar, Ch., Clive, E. (eds.): *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law : Draft Common Frame of Reference*. Full Edition. Study Group on a European Civil Code & Acquis Group. Munich: Sellier, 2009, Volume I, str. 246 an.

⁷¹ Srov. článek II. – 3: 302 DCFR: viz příloha.

⁷² Srov. Von Bar, Ch., Clive, E. (eds.): *op. cit.*, Volume I, str. 254.

4.2. POVINNOST BEZDŮVODNĚ NEUKONČOVAT JEDNÁNÍ O SMLOUVĚ

Jednou z nejvýznamnějších součástí institutu předsmulvné odpovědnosti je povinnost bezdůvodně neukončovat jednání o smlouvě. Pro její dovození je v současné době klíčové ustanovení § 415 OZ o generální prevenční povinnosti.⁷³ **Generální prevenční povinnost** se vztahuje na všechny účastníky soukromoprávních vztahů a stanoví každému obecnou právní povinnost počínat si vždy natolik obezřetně, aby jeho jednáním či opomenutím nevznikla škoda jiným ani jemu samému, jinak za takovou škodu odpovídá (tj. má povinnost k její náhradě).⁷⁴ Porušení generální prevenční povinnosti, tedy porušení právní povinnosti, znamená protiprávní jednání, jež za splnění ostatních předpokladů (vznik škody, příčinná souvislost a zavinění alespoň ve formě přinejmenším nevědomé nedbalosti) vede ke vzniku obecné odpovědnosti za škodu dle § 420 OZ.⁷⁵

Ustanovení § 415 OZ ve spojení s § 420 OZ lze bez větších problémů aplikovat i na předsmulvné stadium, jak již před několika lety dovodil Nejvyšší soud. Podle závěrů soudu lze uplatnit **předsmulvné odpovědnost** za situace, kdy jednou stranou kontraktace dojde k bezdůvodnému ukončení jednání o uzavření smlouvy, pokud jednání dospělo do stadia, kdy byla jedna ze stran v důsledku chování druhé strany v dobré víře, že smlouva bude uzavřena, a druhá strana ukončila jednání o uzavření smlouvy, aniž k tomu měla legitimní důvod.⁷⁶ Se závěrem, že účastníci kontraktačního procesu mají předsmulvné povinnost

⁷³ **Ustanovení § 415 OZ:** „Každý je povinen počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví, na majetku, na přírodě a životním prostředí.“

⁷⁴ Ustanovení § 415 OZ je v evropském srovnání do jisté míry unikátní a obsahuje zásady, k nimž ostatní právní řády dochází jen za použití interpretace; srov. Hrádek, J.: *op. cit.*, str. 114.

⁷⁵ **Ustanovení § 420 OZ:** „(1) Každý odpovídá za škodu, kterou způsobil porušením právní povinnosti. (2) Škoda je způsobena právní osobou, anebo fyzickou osobou, když byla způsobena při jejich činnosti těmi, které k této činnosti použili. Tyto osoby samy za škodu takto způsobenou podle tohoto zákona neodpovídají; jejich odpovědnost podle pracovněprávních předpisů není tím dotčena. (3) Odpovědnosti se zproští ten, kdo prokáže, že škodu nezavinil.“

⁷⁶ Srov. již citované rozhodnutí pod sp. zn. 29 Odo 1166/2004. Vyhlášená právní věta: „Odpovědnost za škodu vzniklou porušením předsmulvné povinnosti – bezdůvodným ukončením jednání o uzavření smlouvy – se posuzuje podle ustanovení § 415 a § 420 obč. zák.“ Z odůvodnění: „[Nejvyšší soud] Respektuje shora zmíněnou zásadu smluvní volnosti, přitom pokládá za první předpoklad odpovědnosti skutečnost, že konkrétní osoby zahájily jednání o uzavření určité smlouvy, přičemž tato jednání dospěla do stadia, kdy jedna ze stran kontraktačního procesu byla v důsledku chování druhé potencionální smluvní strany v dobré víře, že předpokládaná smlouva bude uzavřena. Dalším nezbytným předpokladem je, že k ukončení jednání o uzavření smlouvy druhá strana přistoupila, aniž k tomu měla legitimní důvod.“

Zmíněné rozhodnutí bylo dále potvrzeno rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 25. září 2007, sp. zn. 29 Odo 1335/2005; příp. rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 2. října 2008, sp. zn. 25 Cdo 127/2007.

neukončovat bezdůvodně (nečekaně a bez legitimního důvodu) jednání o smlouvě, se plně ztotožnila i doktrína.⁷⁷

Problematickou otázku v tomto směru představuje **hledisko náhrady škody**. Potencionálním smluvním partnerům v průběhu kontraktace (s ohledem na okolnosti případu, obchodní praxi, typ transakce apod.) zpravidla vznikají určité náklady, s jejichž vynaložením musí počítat bez ohledu na to, zda zamýšlená smlouva bude nakonec uzavřena, či nikoliv. Dobeš jako příklady obvyklých nákladů uvádí náklady spojené s přípravou smlouvy či nabídky (např. obhlídka staveniště), resp. náklady spojené s prověřováním předmětu smlouvy, resp. druhé smluvní strany (např. náklady due diligence, prověřování bonity či referencí).⁷⁸ **Nejvyšší soud** zaujal stanovisko, že vynaložení „obvyklých“ nákladů není pro případ bezdůvodného ukončení jednání o uzavření smlouvy způsobitou škodou a nahradit lze toliko „neobvyklé“ náklady, jejichž potřeba vyvstala v důsledku specifických požadavků druhé strany.⁷⁹

Takový závěr je ale poněkud problematický. Lze si jistě představit okolnosti, kdy jedna strana vzbudí ve straně druhé natolik oprávněná očekávání, že smlouva bude uzavřena, že tato strana vynaloží další „obvyklé“ náklady, avšak toliko rozumně se spoléhajíc na vzbuzená očekávání (v uzavření smlouvy). Pak by měla přicházet v úvahu možnost náhrady alespoň části „obvyklých“ nákladů.⁸⁰ V každém případě je zřejmé, že v úvahu nyní nepřichází náhrada ušlého zisku, resp. ušlé příležitosti.

Nový občanský zákoník předsmluvní povinnost bezdůvodně neukončovat jednání o smlouvě kodifikoval v prvním odstavci § 1729 NOZ.⁸¹ To se jeví užitečným i s ohledem na zjevně zúženou koncepci obecné prevenční povinnosti, jak vyplývá z § 2900 NOZ,⁸² na

⁷⁷ Srov. Švestka a kol.: *Komentář*, str. 1185 an; Fiala a kol.: *Komentář*, str. 637; Hrádek, J.: *op. cit.*, str. 136-143; Matula, Z.: *op. cit.*, str. 64–65; Salač, J.: „Culpa in contrahendo v českém právu?“ In: *Právní rozhledy*, 2002, č. 9, str. 415 a 417; Tobeš, Z.: *op. cit.*, str. 22; Nový, Z.: *op. cit.*, str. 33; Dobeš, P.: *op. cit.*, str. 722; příp. Janoš, R.: „Předsmluvní odpovědnost de lege lata a de lege ferenda“. In: *Právní fórum*, 2011, č. 8, str. 342.

⁷⁸ Srov. Dobeš, P.: *op. cit.*, str. 722.

⁷⁹ Srov. již citované rozhodnutí pod sp. zn. 29 Odo 1166/2004.

⁸⁰ Srov. Dobeš, P.: *op. cit.*, str. 721–722. Kritiku uvedeného přístupu Nejvyššího soudu můžeme vyzorovat též u Hrádka; srov. Hrádek, J.: *op. cit.*, str. 113.

⁸¹ **Ustanovení § 1729 odst. 1 NOZ:** „Dospějí-li strany při jednání o smlouvě tak daleko, že se uzavření smlouvy jeví jako vysoce pravděpodobné, jedná nepoctivě ta strana, která přes důvodné očekávání druhé strany v uzavření smlouvy jednání o uzavření smlouvy ukončí, aniž pro to má spravedlivý důvod.“

⁸² **Ustanovení § 2900 NOZ:** „Vyžadují-li to okolnosti případu nebo zvyklosti soukromého života, je každý povinen počínat si při svém konání tak, aby nedošlo k nedůvodné újmě na svobodě, životě, zdraví nebo na vlastnictví jiného.“ [Zvýraznění přidáno autorem.]

což upozorňuje i důvodová zpráva.⁸³ Dospějí-li strany při jednání o smlouvě tak daleko, že se její uzavření jeví jako vysoce pravděpodobné, jedná nepoctivě ta strana, která přes důvodné očekávání druhé strany v uzavření smlouvy ukončí jednání bez spravedlivého důvodu. Na první pohled je vidět, že oproti dosavadnímu stavu toto ustanovení nepřineslo jasnější a jednoznačnější pravidlo.

Praxe se v každém konkrétním případě bude muset vypořádat s tím, zda se uzavření smlouvy jeví jako vysoce pravděpodobné, zda u druhé strany existovala důvodná očekávání v uzavření smlouvy a zda byl dán spravedlivý důvod k ukončení jednání. Zákon ani důvodová zpráva přitom nedávají žádné vodítko, jakým způsobem tyto neurčité právní pojmy interpretovat. Pokud bychom brali doslova jedinou zmínku v důvodové zprávě, že ustanovení pokrývá jen „jednání o smlouvě téměř uzavřené“,“⁸⁴ aplikační rozsah povinnosti bezdůvodně neukončovat jednání o smlouvě by mohl být užší, než vyplývá z dosavadní judikatury Nejvyššího soudu. Domnívám se ale, že z textu zákona takový závěr nevyplývá.

Nejasně a nevhodně je koncipována i související **otázka náhrady škody**, konkrétně její omezení na rozsah, který odpovídá ztrátě z neuzavřené smlouvy v obdobných případech.⁸⁵ Důvod, proč autoři nového občanského zákoníku zvolili konstrukci fakticky omezující náhradu škody, mi není zřejmý.⁸⁶ I když připustíme, že „ztrátu z neuzavřené smlouvy“ lze interpretovat jako „ušlý zisk“, o nějž poškozená strana přišla v důsledku neuzavření smlouvy, je navázání maximální výše náhrady na „obdobné případy“ nevhodné v rovině teoretické i praktické. V teoretické rovině je popřen princip individualizace předsmulvné povinnosti bezdůvodně neukončovat jednání o smlouvě⁸⁷ a tomu odpovídající náhrada účelně (s ohledem na okolnosti daného případu) vynaložených nákladů. Ani výše kritizované závěry Nejvyššího soudu nešly dle mého názoru při rozlišování „obvyklých“ a „neobvyklých“ nákladů tak daleko jako nový občanský zákoník. V praktické rovině lze již nyní předjímat obtíže spojené s vymezením rozsahu „obdobných případů“ při

⁸³ Srov. NOZ-DZ, str. 564–566. V kontextu předsmulvné odpovědnosti je však vhodné podívat se i na související ustanovení § 2901 a 2902 NOZ.

⁸⁴ Srov. NOZ-DZ, str. 432.

⁸⁵ Srov. § 1729 odst. 2 NOZ: „Strana, která jedná nepoctivě, nahradí druhé straně škodu, nanejvýš však v tom rozsahu, který odpovídá ztrátě z neuzavřené smlouvy v obdobných případech.“

⁸⁶ Autoři nového občanského zákoníku to nezdůvodňují ani v důvodové zprávě. Nicméně Pelikánová polemizuje nad tím, že se mohli inspirovat v návrhu evropského občanského zákoníku, potažmo též v rozsudku bývalého Soudu prvního stupně EU (dnes Tribunál) ze dne 8. května 2007 ve věci *Citymo v. Komise*, T-271/04; srov. Pelikánová: *Obligační právo*, str. 194.

⁸⁷ Důraz na individuální okolnosti každého případu jasně vyplývá z celkové úpravy této povinnosti v NOZ.

rozhodování o výši náhrady škody. V konečném důsledku tak výslovná kodifikace předsmulvních povinností neukončovat jednání bez legitimního důvodu dosavadní situaci spíše zkomplikuje a pro právní praxi je v jistém slova smyslu danajským darem. Čistě pro srovnání například návrh Společného referenčního rámce jasně připouští náhradu škody v celém způsobeném rozsahu.⁸⁸

4.3. POVINNOST KONTRAKTAČNÍHO ÚMYSLU

Další významnou součástí *culpy in contrahendo* je povinnost nevstupovat do jednání o smlouvě, resp. v takovém jednání nepokračovat bez skutečného úmyslu smlouvu uzavřít. Stručně ji lze označit za povinnost kontraktačního úmyslu.⁸⁹ Jedná se o jeden z projevů obecné povinnosti jednat v soukromoprávních vztazích v souladu s dobrými mravy. Můžeme totiž předpokládat, že účastník kontraktace má oprávněné očekávání, že hlavním účelem vyjednávání je uzavření smlouvy, a v případě, kdy druhý účastník vstupuje do jednání o smlouvě, resp. v něm pokračuje bez zjevného úmyslu smlouvu uzavřít (např., aby zmařil možnost uzavřít smlouvu třetí osobě), jedná v rozporu s dobrými mravy.⁹⁰

Povinnost kontraktačního úmyslu lze v současné době zařadit primárně pod **odpovědnost za jednání proti dobrým mravům**, kterou rozvádí především § 424 OZ.⁹¹ Její podmínkou je úkon proti dobrým mravům, jenž může spočívat v konání i opomenutí, vznik škody a příčinná souvislost mezi nimi, zároveň je však třeba úmyslného zavinění ve vztahu k vlastnímu jednání, které je v rozporu s dobrými mravy.

Odpovědnost podle § 424 OZ může vzniknout při jakémkoli jednání právního významu, mimo jiné dopadá i na již zmiňované případy šikanozního výkonu práva⁹²

⁸⁸ Srov. čl. II.-3:301 odst. 3 DCFR: viz příloha.

⁸⁹ Srov. Janoš, R.: *op. cit.*, str. 345–346.

⁹⁰ Srov. Nový, Z.: *op. cit.*, str. 33.

⁹¹ **Ustanovení § 424 OZ:** „Za škodu odpovídá i ten, kdo ji způsobil úmyslným jednáním proti dobrým mravům.“

⁹² Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. ledna 2007, sp. zn. 25 Cdo 874/2005 (Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek, 5/2008): „Odpovědnost za úmyslné jednání proti dobrým mravům zahrnuje jak případy právem neupraveného jednání, tak právě případy oprávněného výkonu práva, který směřuje k poškození jiného, neodporuje sice přímo zákonu a nedosahuje intenzity protiprávnosti, ale je v rozporu s dobrými mravy. Znamená to, že i když škůdce vykonává své právo, avšak způsobem, který záměrně poškozuje jiného a vede k nepřiměřeným důsledkům, jde o tzv. šikanozní výkon práva, jenž je sankcionován právě ustanovením § 424 obč. zák. Úmyslné jednání proti dobrým mravům, jež má za následek vznik škody, je předpokladem vzniku odpovědnosti za škodu.“

a uplatní se rovněž v předmluvním stadiu.⁹³ Z pohledu *culpy in contrahendo* je přesto poněkud limitujícím faktorem, že ustanovení užívá kritéria zavinění ve formě úmyslu. Na důležitosti díky tomu nabývá již posuzované ustanovení § 415 OZ. Úmyslné porušení dobrých mravů totiž zpravidla bude představovat též porušení generální prevenční povinnosti a pro poškozenou stranu zřejmě bude výhodnější či jednodušší uplatnit nárok podle § 415 a 420 OZ.⁹⁴

Nový občanský zákoník povinnost kontraktačního úmyslu zakotvil výslovně v prvním odstavci § 1728 NOZ.⁹⁵ Podle tohoto ustanovení strana odpovídá za neuzavření smlouvy, pokud jednání zahájí nebo v něm pokračuje, aniž má úmysl smlouvu uzavřít. Samotné zakotvení této povinnosti v zákoně je nepochybně žádoucí, přesto se domnívám, že nová úprava oproti současnému stavu nepřináší o moc jasnější pravidlo.

Aplikační praxe se bude muset vypořádat s otázkou, zda vůbec, resp. od jakého okamžiku lze jednání o smlouvě považovat za zahájené. Například Janoš se důrazně vymezuje proti tomu, že by k zahájení jednání mělo postačovat pouhé oslovení jedné smluvní strany s nabídkou na uzavření smlouvy, jakkoli pro své tvrzení neuvádí bližší důvody.⁹⁶ Osobně se však domnívám, že právě oslovení jedné smluvní strany s nabídkou na uzavření smlouvy lze v řadě případů považovat za zahájení jednání, zejména bude-li na takovou nabídku protistrana reagovat.

Dále bude v každém konkrétním případě potřeba prokázat absenci kontraktačního úmyslu na straně škůdce. To bude z hlediska dokazování složitá otázka, neboť úmysl je vnitřní psychickou kategorií a o jeho existenci, resp. absenci bude možno usuzovat toliko z navenek projevených objektivních skutečností a jednání stran. Zákon ani důvodová zpráva v tomto směru opětovně nenabízí žádné interpretační vodítko a právní teorie i praxe jistě bude čekat, jak se k této otázce postaví soudy.

⁹³ Srov. Eliáš a kol.: *Komentář*, str. 845; Hrádek, J.: *op. cit.*, str. 116–117 a 143–146; Matula, Z.: *op. cit.*, str. 65; Salač, J.: *op. cit.*, str. 416; Tobeš, Z.: *op. cit.*, str. 22; Dobeš, P.: *op. cit.*, str. 722; Janoš, R.: *op. cit.*, str. 343.

⁹⁴ Srov. Eliáš a kol.: *Komentář* v části věnované § 424 OZ explicitně uvádí, že pomocí tohoto ustanovení je postihnutelel úmyslné přerušení jednání o smlouvě bez legitimního důvodu, ačkoli v části věnované § 415 OZ bez další polemiky uvádí již citované rozhodnutí pod sp. zn. 29 Odo 1166/2004, které na daný případ aplikovalo právě § 415 OZ ve spojení s § 420 OZ.

⁹⁵ **Ustanovení § 1728 odst. 1 NOZ:** „Každý může vést jednání o smlouvě svobodně a neodpovídá za to, že ji neuzavře, ledaže jednání o smlouvě zahájí nebo v takovém jednání pokračuje, aniž má úmysl smlouvu uzavřít.“

⁹⁶ Srov. Janoš, R.: *op. cit.*, str. 346.

4.4. INFORMAČNÍ POVINNOST STRAN

Další důležitou součástí předsmulvné odpovědnosti je vzájemná informační povinnost účastníků kontraktace.⁹⁷ Jejím účelem je zajistit, aby účastníci kontraktace učinili při uzavírání smlouvy dostatečně informované rozhodnutí, uzavřeli platnou smlouvu a jejich úmysl tak učinit byl nepochybný. K tomu z logiky věci potřebují znát všechny podstatné skutkové a právní okolnosti, týkající se předmětu smlouvy. Přesto je potřeba již na tomto místě zdůraznit, že informační povinnost **nelze chápat absolutně**. Účastníci kontraktace se navzájem nemusí informovat o všem, co vědí; využívání určité „informační převahy“ je standardní a legitimní součástí vyjednávací taktiky.

Chceme-li informační povinnost dovést ze **současné soukromoprávní úpravy**, v režimu občanského zákoníku lze vyjít ze smyslu a účelu generální prevenční povinnosti podle § 415 OZ, odpovědnosti za způsobení neplatnosti právního úkonu dle § 42 OZ, povinnosti odstraňovat příčiny možných rozporů vyplývajících z § 43 OZ⁹⁸ a ustanovení § 49a OZ⁹⁹ o neplatnosti právního úkonu učiněného v omylu.¹⁰⁰ V režimu obchodního zákoníku lze informační povinnost stran dovést rovněž z oznamovací povinnosti stran vyplývajících z ustanovení § 377 ObchZ.¹⁰¹

V **novém občanském zákoníku** byla informační povinnost stran v předsmulvním stadiu kodifikována výslovně ve druhém odstavci § 1728.¹⁰² Neplatnost právního jednání,

⁹⁷ Srov. Nový, Z.: *op. cit.*, str. 33; Dobeš, P.: *op. cit.*, str. 718–720; Janoš, R.: *op. cit.*, str. 346; Hulmák, M., Vlček, K.: „Obecná informační povinnost při sjednávání smlouvy“. In: *Právní rozhledy*, 2012, č. 17 a 18, str. 602–608 a 644–650.

⁹⁸ **Ustanovení § 43 OZ:** „Účastníci jsou povinni dbát, aby při úpravě smluvních vztahů bylo odstraněno vše, co by mohlo vést ke vzniku rozporů.“

⁹⁹ **Ustanovení § 49a OZ:** „Právní úkon je neplatný, jestliže jej jednající osoba učinila v omylu, vycházejícím ze skutečnosti, jež je pro jeho uskutečnění rozhodující, a osoba, které byl právní úkon určen tento omyl vyvolala nebo o něm musela vědět. Právní úkon je rovněž neplatný, jestliže omyl byl touto osobou vyvolán úmyslně. Omyl v pohnutce právní úkon neplatným nečiní.“

¹⁰⁰ Nejvyšší soud výslovně označil podvodné jednání jednoho z účastníků smlouvy při jejím uzavření za důvod neplatnosti smlouvy podle § 49a OZ; srov. vyhlášenou právní větu rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 18. dubna 2006, sp. zn. 21 Cdo 826/2005 (Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek, 36/2008).

¹⁰¹ Srov. ustanovení § 377 ObchZ: „(1) Strana, která porušuje svou povinnost nebo která s přihlédnutím ke všem okolnostem má vědět, že poruší svou povinnost ze závazkového vztahu, je povinna oznámit druhé straně povahu překážky, která jí brání nebo bude bránit v plnění povinnosti, a o jejích důsledcích. Zpráva musí být podána bez zbytečného odkladu poté, kdy se povinná strana o překážce dověděla nebo při náležité péči mohla dovědět. (2) Jestliže povinná strana tuto povinnost nesplní nebo oprávněné straně není zpráva včas doručena, má poškozená strana nárok na náhradu škody, která jí tím vznikla.“ Blíže též Hrádek, J.: *op. cit.*, str. 164.

¹⁰² **Ustanovení § 1728 odst. 2 NOZ:** „Při jednání o uzavření smlouvy si smluvní strany vzájemně sdělí všechny skutkové a právní okolnosti, o nichž ví nebo vědět musí, tak, aby se každá ze stran mohla přesvědčit o možnosti uzavřít platnou smlouvu a aby byl každé ze stran zřejmý její zájem smlouvu uzavřít.“

jednal-li někdo v omylu o rozhodující okolnosti a byl-li v omyl uveden druhou stranou, stanoví § 583 NOZ.¹⁰³ Nový soukromoprávní kodex obsahuje dále v § 2902 NOZ¹⁰⁴ úpravu oznamovací povinnosti obdobnou úpravě zakotvené v § 377 ObchZ.

4.4.1. *Rozsah vzájemné informační povinnosti*

Pokud jde o **rozsah vzájemné informační povinnosti** stran, ten se bude měnit s ohledem na okolnosti konkrétního případu, průběh a fázi vyjednávání. Důležitou roli budou hrát i objektivně posuzovaná oprávněná očekávání druhé strany. Ze zákona nicméně nevyplývá žádné vodítko, jaký typ informací je žádoucí či nezbytné poskytovat.

Účastníci kontraktace především nesmí druhé straně poskytovat **nepravdivé informace** či zamlčovat **podstatné (rozhodující) skutečnosti**, pokud na jejich základě dojde (by mohlo dojít) k ovlivnění chování této strany takovým způsobem, že bude konat, ač by za normálních okolností nekonala, resp. nebude konat, ač by za normálních okolností konala. Zpravidla se bude jednat o informace o vlastnostech předmětu plnění, skutečnostech ohrožujících plnění, možných právních překážkách plnění apod.¹⁰⁵ Lze souhlasit s **Hulmákem a Vlčkem**, kteří upozorňují na možnost modifikace informační povinnosti v případě, je-li mezi stranami zvláštní vztah důvěry (např. mandátní smlouva), kdy na jedné straně stojí odborník, případně s ohledem na rozsah otázek, které jsou v rámci sjednávání smlouvy položeny.¹⁰⁶

Inspiraci pro řešení otázky rozsahu předsmuvní informační povinnosti stran je možné hledat rovněž v kontextu již citovaných evropských harmonizačních projektů. Například **Acquis Principles** rozpracovávají předsmuvní informační povinnost stran podrobně. Každý účastník kontraktace má povinnost poskytnout druhé straně takové informace týkající se zboží nebo služeb, jež může druhá strana rozumně očekávat s přihlédnutím k běžnému standardu kvality či provedení, který lze za daných okolností očekávat.¹⁰⁷

¹⁰³ **Ustanovení § 583 NOZ:** „Jednal-li někdo v omylu o rozhodující okolnosti a byl-li v omyl uveden druhou stranou, je právní jednání neplatné.“

¹⁰⁴ Srov. ustanovení § 2902 NOZ: „Kdo porušil právní povinnost, nebo kdo může a má vědět, že ji poruší, oznámí to bez zbytečného odkladu osobě, které z toho může újma vzniknout, a upozorní ji na možné následky. Splní-li oznamovací povinnost, nemá poškozený právo na náhradu té újmy, které mohl po oznámení zabránit.“ Blíže srov. Svejkský, J., a kol.: *Nový občanský zákoník : Srovnání nové a současné úpravy občanského práva*. První vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 652.

¹⁰⁵ Srov. Dobeš, P.: *op. cit.*, str. 718–720; příp. Janoš, R.: *op. cit.*, str. 346.

¹⁰⁶ Srov. Hulmák, M., Vlček, K.: *op. cit.*, str. 606.

¹⁰⁷ Srov. článek 2:201 *Acquis Principles*: „...a party has a duty to give to the other party such information concerning the goods or services to be provided as the other party can reasonably expect, taking into account the standards of quality and performance which would be normal under the circumstances.“

Autoři **návrhu Společného referenčního rámce** zase zdůrazňují, že neexistuje všeobecná zásada či povinnost, jež by po účastnících kontraktace vyžadovala plné zveřejnění všech jim dostupných informací.¹⁰⁸

Zajímavé uchopení tématu, pomocí ekonomické analýzy práva, nabízí **Kötz**.¹⁰⁹ Tvrdí, že účastníci kontraktace by měli mít možnost odepřít poskytnutí podstatné informace v případě, že tato informace je produktivní a bylo nákladné ji získat, pokud strana výměnou za ni nezískává na základě smlouvy nějakou protihodnotu.¹¹⁰ Účastník kontraktace však může jen stěží nabídnout protistraně protihodnotu za poskytnutí podstatné informace, neví-li, že jí druhá strana vůbec disponuje. Vedle toho je obtížné rozlišit, co jsou produktivní a neproduktivní informace, a jasné není ani kritérium nákladnosti získání informace. Navíc lze legitimně argumentovat, že zaplacením dohodnuté kupní ceny získává prodávající protihodnotu za celý předmět koupě, měl by s ním být proto dostatečně seznámen. Pomocí Kötzova přístupu je spíše možné ospravedlnit zamlčení řady podstatných okolností, domnívám se proto, že pro určení rozsahu vzájemné informační povinnosti stran nemůže být ekonomická analýza práva určující bez dalšího.

Z praktického hlediska lze v průběhu kontraktace doporučit spíše aktivní sdělování co možná širokého spektra informací souvisejících s vyjednáváním smlouvou, zejména pokud lze mít za to, že se znalostí dané informace by druhá strana učinila zásadně jiné či dokonce opačné rozhodnutí.¹¹¹ Tuto „povinnost“ však nelze v žádném případě chápat absolutně. Využívání „informační převahy“ zůstává v mezích předsmělní odpovědnosti standardní a legitimní součástí vyjednávací taktiky a předsmělní odpovědnost rozhodně nelimituje zásadu smluvní svobody v tom smyslu, že by konstruovala tzv. smluvní přímus.

¹⁰⁸ „There is no overarching general principle that requires the full disclosure of all the relevant information which the opposite party may need in order to make a fully-informed decision about whether to conclude a contract on particular terms. This Article [...] does not require positive disclosure of all the information the supplier may have about the assets or services, but only of information which is relevant in assessing the quality and performance and which the other party can reasonably expect to be given;“ srov. Von Bar, Ch., Clive, E. (eds.): *op. cit.*, Volume I, str. 200–201.

¹⁰⁹ Prof. Dr. Dr. h.c. mult. Hein D. Kötz, M.C.L., F.B.A je jedním z nejrespektovanějších současných německých právníků a právních teoretiků. Mimo jiné je bývalým ředitelem uznávaného Max-Planckova institutu pro srovnávací a mezinárodní právo soukromé (Max-Planck-Institut für ausländisches und internationales Privatrecht).

¹¹⁰ „[E]conomic analysis suggests that a party should be allowed to withhold material information if the information is productive and was costly to obtain unless its acquisition and disclosure was owed under a contract for value;“ srov. Kötz, H.: „Precontractual Duties of Disclosure: A Comparative and Economic Perspective“. In: *European Journal of Law and Economics*, 2000, Vol. 9, Issue 1, str. 5 an. [Vycházel jsem z rukopisu osobně poskytnutým autorem.]

¹¹¹ Angličtina pro to obecně používá poměrně příhodný přírůbek: „Put oneself in someone's shoes.“

4.5. OCHRANA DŮVĚRNÝCH INFORMACÍ

Mozaiku předsmulvni odpovědnosti tradičně doplňuje povinnost ochrany důvěrných informací nabytých v rámci vyjednávání o smlouvě. V současné době představuje klíčové ustanovení § 271 ObchZ¹¹² o odpovědnosti pro případ porušení povinnosti ochrany důvěrných informací. Jeho analogickou aplikaci na oblast občanskoprávní již dovodila doktrína, jakkoliv v případě občanskoprávních vztahů bude náhrada škody posuzována podle § 420 OZ, protože se neuplatní princip objektivní odpovědnosti.¹¹³ Řada autorů toto ustanovení považuje za nejzřetelnější důkaz existence *culpy in contrahendo* v českém právu dle stávající soukromoprávní úpravy i toho, že při kontraktaci mezi stranami existuje vztah založený na principu důvěry, loajality a dobré víry v probíhající jednání.¹¹⁴

Ochrana poskytnutých důvěrných informací není vázána na uzavření smlouvy, stejně tak není důležité, ve které fázi kontraktace je informace sdělena. Důvěrné informace získané při uzavírání smlouvy nesmí být za žádných okolností použity v rozporu s účelem, za nímž byly sděleny, stejně tak nesmí být prozrazeny neoprávněným třetím osobám. Kdo tyto povinnosti poruší, je za své jednání *ex lege* činěn odpovědným a má povinnost k náhradě škody.¹¹⁵

Nový občanský zákoník povinnost ochrany důvěrných informací zakotvil v § 1730.¹¹⁶ Podíváme-li se na toto ustanovení detailně, shledáme, že oproti prvnímu návrhu z roku 2005, resp. i druhému návrhu z roku 2007 doznalo ze všech ustanovení o předsmulvni odpovědnosti největších změn. Do prvního odstavce bylo přidáno právo proklamující možnost stran vést si **záznamy o poskytnutých údajích a sděleních**. Toto ustanovení se však jeví zcela nadbytečným. Stranám z něj nevyplývá žádná předsmulvni povinnost a institut *culpy in contrahendo* nijak neupřesňuje ani nerozvíjí. Ani důvodová

¹¹² **Ustanovení § 271 ObchZ:** „Jestliže si strany při jednání o uzavření smlouvy navzájem poskytnou informace označené jako důvěrné, nesmí strana, které byly tyto informace poskytnuty, je prozradit třetí osobě a ani je použít v rozporu s jejich účelem pro své potřeby, a to bez ohledu na to, zda dojde k uzavření smlouvy, či nikoli. Kdo poruší tuto povinnost, je povinen k náhradě škody, obdobně podle ustanovení § 373 a násl.“

¹¹³ Srov. Švestka a kol.: *Komentář*, str. 383.

¹¹⁴ Srov. Štenglová a kol.: *Komentář*, str. 920; Hrádek, J.: *op. cit.*, str. 116; Matula, Z.: *op. cit.*, str. 66; Salač, J.: *op. cit.*, str. 416; Tobeš, Z.: *op. cit.*, str. 22; Nový, Z.: *op. cit.*, str. 34; příp. Janoš, R.: *op. cit.*, str. 345.

¹¹⁵ Srov. Štenglová a kol.: *Komentář*, str. 920.

¹¹⁶ **Ustanovení § 1730 NOZ:** „(1) Poskytnou-li si strany při jednání o smlouvě údaje a sdělení, má každá ze stran právo vést o nich záznamy, i když smlouva nebude uzavřena. (2) Získá-li strana při jednání o smlouvě o druhé straně důvěrný údaj nebo sdělení, dbá, aby nebyly zneužity, nebo aby nedošlo k jejich prozrazení bez zákonného důvodu. Poruší-li tuto povinnost a obohatí-li se tím, vydá druhé straně to, oč se obohatila.“

zpráva neobjasňuje, proč bylo toto právo v zákoně výslovně zakotveno, neboť se v současnosti nejeví jakkoli zpochybňováno.¹¹⁷

Naproti tomu explicitní úprava **ochrany důvěrných informací** nabytých v průběhu kontraktace je tradiční součástí institutu předsmělní odpovědnosti. V tomto směru je její zakotvení ve druhém odstavci § 1730 NOZ nepochybně žádoucí. Předmětné ustanovení by mělo vycházet ze současné obchodněprávní úpravy,¹¹⁸ v jednotlivých ustanoveních přesto najdeme koncepční rozdíly. Z § 271 ObchZ vyplývá toliko zákaz neoprávněného nakládání s důvěrnými informacemi. Nově je však ochrana konstruována jako aktivní povinnost; strana *dbá*, aby důvěrné informace nebyly zneužity či vyzrazeny – ochranu tedy musí zajistit svým aktivním jednáním. Janoš dokonce uvádí, že takto aktivně stanovenou povinnost může subjekt splnit například zavedením vnitřní směrnice, v níž bude detailně popsáno, které konkrétní osoby a jakým způsobem jsou oprávněny s důvěrnými informacemi nakládat.¹¹⁹ To však nelze považovat za obecnou povinnost, účelem ustanovení je toliko zajistit, aby důvěrné informace nebyly zneužity či prozrazeny. Je na povinném subjektu, jak toho dosáhne.

Dále byl opuštěn princip objektivní odpovědnosti; nově se uplatní obecná úprava o náhradě škody, jež vyžaduje **prokázání zavinění** (jakkoliv nedbalostní zavinění s možností vyvinění je zákonem presumováno).¹²⁰ Janoš v tomto směru upozorňuje na možná rizika spojená s (ne)efektivností vymáhání náhrady škody. Pokud se totiž například obchodní společnosti, jež byla účastníkem kontraktace, podaří prokázat, že vynaložila veškeré úsilí a přijala příslušná opatření k tomu, aby přijaté informace nebyly zneužity či vyzrazeny, poškozený se bude muset obrátit na konkrétního zaměstnance společnosti či jinou osobu, které půjde porušení povinnosti přičítat.¹²¹

4.6. ODPOVĚDNOST ZA ŠKODU ZPŮSOBENÍM NEPLATNOSTI PRÁVNÍHO ÚKONU

Odpovědnost za škodu způsobením neplatnosti právního úkonu je další složku předsmělní odpovědnosti. Již **Rouček se Sedláčkem** ve svém komentáři považují za

¹¹⁷ Srov. Janoš, R.: *op. cit.*, str. 348.

¹¹⁸ Srov. Věcný záměr nového občanského zákoníku z roku 2000, čl. 1.2.2.4., dostupné on-line: <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/>>, citováno 24. února 2013; příp. *NOZ-DZ*, str. 432.

¹¹⁹ Srov. Janoš, R.: *op. cit.*, str. 348.

¹²⁰ Srov. § 2910 až 2912 NOZ; blíže viz část 5.5.

¹²¹ Srov. Janoš, R.: *op. cit.*, str. 348.

příklad *culpy in contrahendo* možnost strany, která jednala v dobré víře, že smlouva je platná, domáhat se zadostiučinění na straně, která neplatnost zavinila.¹²² Pro lepší ilustraci tohoto typu předsmulvní odpovědnosti přesto uvedu **praktický příklad**. Pokud jeden účastník kontraktace učiní nabídku na prodej určité věci, přičemž tato je druhou stranou akceptována za podmínky prohlídky věci, následně se však ukáže, že věc již byla oferentem prodána a od počátku existovala nemožnost plnění, je oferent odpovědný za náklady druhé strany.¹²³ Jak vidno, odpovědnost za škodu způsobením neplatnosti právního úkonu poměrně úzce souvisí se vzájemnou informační povinností stran. Mají-li totiž strany všechny podstatné informace, lze celkem rozumně předpokládat, že by mezi nimi mělo dojít k platnému a oboustranně zamýšlenému právnímu úkonu v podobě uzavření smlouvy.

Stávající soukromoprávní úprava odpovědnost za škodu způsobením neplatnosti právního úkonu výslovně zakotvuje v § 42 OZ,¹²⁴ resp. § 268 ObchZ.¹²⁵ Podle **judikatury** Nejvyššího soudu představují obě ustanovení zvláštní případ předsmulvní odpovědnosti,¹²⁶ na čemž se v zásadě shoduje i **doktrína**. Podle dostupných komentářů pokrývá předsmulvní odpovědnost podle § 42 OZ situace, kdy nedojde k uzavření smlouvy, přestože strana, nejsouc v dobré víře, začala o uzavření smlouvy jednat a pokračovala, aniž chtěla smlouvu uzavřít.¹²⁷ Z téhož ustanovení je dále dovozována povinnost každé smluvní strany vynaložit při kontraktačním procesu náležitou péči (uplatňujíc kritérium průměrně rozumné bytosti), aby uzavřená smlouva byla platná.¹²⁸ Ustanovení § 268 ObchZ je interpretováno ve smyslu, že kdo ví o nedostacích určitého právního jednání, musí si již

¹²² Srov. Rouček, F., Sedláček, J., a kol.: *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Reprint původního vydání. Praha: CODEX Bohemia, 1998, díl IV., str. 77–78, resp. díl V., str. 666.

¹²³ Srov. Hrádek, J.: *op. cit.*, str. 116.

¹²⁴ **Ustanovení § 42 OZ:** „Vznikne-li pro neplatnost právního úkonu škoda, odpovídá se za ni podle ustanovení tohoto zákona o odpovědnosti za škodu.“

¹²⁵ **Ustanovení § 268 ObchZ:** „Kdo způsobil neplatnost právního úkonu, je povinen nahradit škodu osobě, které byl právní úkon určen, ledaže tato osoba o neplatnosti právního úkonu věděla. Pro náhradu této škody platí obdobně ustanovení o náhradě škody způsobené porušením smluvní povinnosti (§ 373 a násl.).“

¹²⁶ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. září 2011, sp. zn. 23 Cdo 3473/2009 (Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek, 41/2012). Citovaná pasáž byla vyhlášena jako součást právní věty a rozhodnutí jako takové obstálo i v přezkumu před Ústavním soudem; srov. usnesení Ústavního soudu ze dne 5. září 2012, sp. zn. II. ÚS 244/12.

¹²⁷ Srov. *Eliáš a kol.: Komentář*, str. 268. Komentář však prakticky identický příklad bez dalšího vysvětlení uvádí i v textu k § 424 OZ; srov. tamtéž, str. 845.

¹²⁸ Srov. *Fiala a kol.: Komentář*, str. 245–246. Komentář uvádí příklad, kdy strana, která zaviněně způsobí uzavření smlouvy s od počátku nemožným plněním (např. věděla, že nikdy nebude moci plnit), odpovídá smluvnímu partnerovi za způsobenou škodu.

z preventivních důvodů počínat tak, aby škoda vůbec nenastala, a své aktivity na základě neplatných právních úkonů nemá vůbec rozvíjet.¹²⁹ Hrádek zdůrazňuje souvislost odpovědnosti za škodu způsobením neplatnosti právního úkonu s informační povinností stran. Upozorňuje, že tento druh odpovědnosti umožňuje náhradu škody též v případě, kdy samotné jednání vůči druhé straně není v rozporu s dobrými mravy, ale již samotná neplatnost právního úkonu je přičitatelná škůdci, a ten za ni musí nést odpovědnost.¹³⁰

Jde-li o **nový občanský zákoník**, neplatnost právních jednání je upravena v samostatném oddíle, systematicky nezávisle na hlavní úpravě předsmulvné odpovědnosti. Ustanovení § 579 NOZ¹³¹ stanoví zákaz namítat neplatnost, resp. uplatnit z neplatného právního jednání výhodu straně, jež tuto neplatnost způsobila, a dále povinnost k náhradě škody způsobené neplatností právního jednání. Obecná neplatnost právního jednání, které se přičí dobrým mravům, vyplývá z ustanovení § 580 odst. 1 NOZ.¹³²

4.7. ROZSAH ČESKÉ PŘEDSMULVNÉ ODPOVĚDNOSTI

Jaký je tedy rozsah české *culpy in contrahendo*? Jak jsem doložil výše, v českém právu lze nalézt několik konkrétních ze zákona vyplývajících předsmulvních povinností. Patří mezi ně povinnost bezdůvodně neukončovat jednání o smlouvě, povinnost nevstupovat do kontraktace, resp. v ní nepokračovat bez úmyslu smlouvu uzavřít (tj. povinnost kontraktačního úmyslu), dále povinnost řádně informovat druhou stranu, povinnost zachovávat důvěrnost informací nabytých v rámci vyjednávání a v neposlední řadě též povinnost nepůsobit neplatnost právních úkonů (tj. v kontextu předsmulvného vztahu vynakládat náležitou péči na to, aby mohla být uzavřena platná smlouva).

Výslovná kodifikace uvedených předsmulvních povinností v novém občanském zákoníku neznamena oproti stávajícímu stavu zásadní změnu. Snad jen v tom smyslu, že závěry, k nimž již dospěla doktrína a judikatura, můžeme nově nalézt v textu zákona. Přesto se jedná o krok správným směrem. Kritika je možná zejména stran textace

¹²⁹ Srov. Pokorná a kol.: *Komentář*, str. 1284.

¹³⁰ Srov. Hrádek, J.: *op. cit.*, str. 152.

¹³¹ **Ustanovení § 579 NOZ:** „(1) Způsobil-li někdo neplatnost právního jednání, nemá právo namítnout neplatnost nebo uplatnit z neplatného právního jednání pro sebe výhodu. (2) Kdo způsobil neplatnost právního jednání, nahradí škodu z toho vzniklou straně, která o neplatnosti nevěděla.“

¹³² **Ustanovení § 580 odst. 1 NOZ:** „Neplatné je právní jednání, které se přičí dobrým mravům, jakož i právní jednání, které odporuje zákonu, pokud to smysl a účel zákona vyžaduje.“ Srov. v tomto směru rovněž důvodovou zprávu, podle které zjevný rozpor s dobrými mravy nadále zakládá důvod k závěru o absolutní neplatnosti; srov. *NOZ-DZ*, str. 142.

povinnosti bezdůvodně neukončovat jednání o smlouvě či povinnosti kontraktačního úmyslu. Obě povinnosti jsou totiž konstruovány na řadě neurčitých právních pojmů, k jejichž výkladu zákon ani jeho důvodová zpráva nenabízí žádné interpretační vodítko. Do jisté míry tak byla promarněna šance vypořádat se s nejasnostmi a problémy vyplývajícími ze stávajícího stavu.

5. TEORETICKÁ KONCEPCE PŘEDSMLUVNÍ ODPOVĚDNOSTI

5.1. PODSTATA PŘEDSMLUVNÍ ODPOVĚDNOSTI

Výše jsem již doložil existenci poměrně konkrétních předsmulvních povinností. Civilistická doktrína i obecná teorie práva však stojí za názorem, že v dnešní měnící se době je mnohem důležitější formulovat spíše jasné a jednoduché principy než konkrétní minuciézní pravidla.¹³³ Jestliže právní teorie i praxe stále častěji artikuluje, že jazykový výklad „představuje pouze prvotní přiblížení se k významu vykládané právní normy“¹³⁴ a současný stav práva rozumí vázaností zákonem spíše jen nutnost z textu zákona vyjít,¹³⁵ není posouzení ze zákona vyplývajících předsmulvních povinností dostačující. Namísto je otázka, zda má české pojetí předsmulvních odpovědnosti nějakou jednotící podstatu – svůj účel či zastřešující princip,¹³⁶ který může sloužit jako interpretační vodítko při aplikaci předsmulvních povinností v praxi, zejména v nejasných případech.

Stávající občanský ani obchodní zákoník výslovnou úpravu předsmulvních odpovědností neobsahují, chybějící obecné vymezení institutu tak nemůže překvapit. Nový občanský zákoník sice některé předsmulvních povinností zakotvil explicitně,¹³⁷ obecná definice předsmulvních odpovědností přesto absentuje i v tomto kodexu. Určité úvahy lze v tomto směru nalézt alespoň v důvodové zprávě, podle níž přijatá úprava vychází ze zásady smluvní svobody, ale současně se snaží o ochranu dobré víry osoby, se kterou je jednáno,

¹³³ Srov. Tégl, P.: *op. cit.*, str. 103.

¹³⁴ Srov. náleží Ústavního soudu ze dne 17. prosince 1997, sp. zn. Pl. ÚS 33/97, vyhlášeno pod č. 30/1998 Sb.

¹³⁵ Srov. Gerloch, A., Tryzna, J.: „Závaznost právních textů při interpretaci a aplikaci práva soudy a argumentace lege artis“. In: Gerloch, A., Tomášek, M., et al.: *Nové jevy v právu na počátku 21. století : II., Teoretické a ústavní impulzy rozvoje práva*. Praha: Karolinum, 2010, str. 49.

¹³⁶ „Právní principy jsou pravidla, a proto určují, co má být. Žádoucí měří z nich vyplývající není zpravidla zcela jednoznačně seznatelné, neboť jde často o pravidla příliš abstraktní, a tudíž jejich obsah nelze obvykle dovodit pouze z textu určitého jednotlivého ustanovení, ke kterému se svým obsahem nejvíce blíží, ale spíše určitou úvahou o celkové koncepci a struktuře právního řádu, resp. jeho určitého odvětví;“ srov. Tryzna, J.: *Právní principy a právní argumentace*. První vydání. Praha: Auditorium, 2010, str. 224.

¹³⁷ Srov. též § 1728 až 1730 NOZ; blíže viz kapitola 4.

a stanoví následky porušení zásad poctivého jednání v procesu kontraktace.¹³⁸ Při zkoumání podstaty *culpy in contrahendo* se proto zaměřím na dostupné závěry české právní doktríny, jež konfrontuji s chápáním podstaty předsmulvné odpovědnosti v zahraniční, resp. v posuzovaných evropských harmonizačních projektech.

5.1.1. Doktrinální východiska

Většina českých autorů, kteří se předsmulvné odpovědností v poslední době zabývali, nechávala její právně teoretické souvislosti poněkud či zcela stranou. **Hrádek**, který se tématem dosud zabýval nejkompexněji, podstatu *culpy in contrahendo* spatřuje v principu dobré víry *largo sensu* („*Treu und Glauben*“ či „*good faith and fair dealing*“). Ten zahrnuje obecný princip nepůsobit škodu a dále princip ohleduplnosti, loajality, dobrých mravů a dobré víry (důvěry) *stricto sensu*.¹³⁹

Podobné závěry najdeme i u dalších autorů. **Matula** předsmulvné odpovědnost chápe jako odpovědnost za porušení povinností, jimiž jsou kontrahenti vázáni při negociaci, a její prvotní základ vidí v zásadě dobré víry.¹⁴⁰ **Salač** uvádí, že mezi stranami jednajícími o smlouvě existuje vztah důvěry a podstatou a smyslem *culpy in contrahendo* je soulad s požadavkem ochrany dobré víry, vzájemného respektu subjektů práva, obecné prevence škod a zdravého rozumu.¹⁴¹

Podle **Tobeše** spočívá smysl institutu v ochraně dobré víry účastníka předsmulvních jednání v korektní postup ostatních účastníků těchto jednání.¹⁴² **Nový** v předsmulvné odpovědnosti spatřuje závazek jednat o smlouvě v souladu s dobrou vírou a takovým způsobem, aby nebyla zklamána důvěra a oprávněná očekávání osoby, s níž bylo jednáno. Dovojuje, že účastníci kontraktace mají povinnost vyhnout se některým druhům jednání, jež jsou právním řádem považována za nemorální a narušující jistotu v soukromoprávních vztazích.¹⁴³

Podle **Dobeše** v předsmulvním stadiu existuje povinnost chovat se tak, aby druhé straně nevznikaly zbytečné náklady. Důsledkem jejího porušení je odpovědnost za

¹³⁸ Srov. *NOZ-DZ*, str. 432.

¹³⁹ Srov. Hrádek, J.: *op. cit.*, str. 110.

¹⁴⁰ Srov. Matula, Z.: *op. cit.*, str. 3–5 a 85.

¹⁴¹ Srov. Salač, J.: *op. cit.*, str. 417.

¹⁴² Srov. Tobeš, Z.: *op. cit.*, str. 16.

¹⁴³ Srov. Nový, Z.: *op. cit.*, str. 32.

vzniklou škodu, tj. zbytečně vynaložené náklady.¹⁴⁴ Rovněž **Janoš** definuje předsmulvni odpovědnost jako odpovědnost za škodu, jež vzniká v důsledku porušení povinností, kterými je smluvní strana vázána v předsmulvním stádiu kontraktace. Hlavní účel institutu opět spatřuje v ochraně dobrých mravů a dobré víry v průběhu vyjednávání o smlouvě a dále v prosazení principu právní jistoty v právních vztazích.¹⁴⁵

Pelikánová píše, že *culpa in contrahendo* je jedním z projevů omezenosti každého subjektivního práva a každé svobody svobodou druhého. Předsmulvni odpovědnost chápe jako projev morálního rozměru práva a tvrdí, že k závěru o její existenci lze dospět i bez její explicitní zákonné úpravy, uznáme-li platnost základních právních principů jako je zákaz zneužití práva a ochrana dobré víry.¹⁴⁶ Rovněž v komentáři **Roučka a Sedláčka** najdeme zmínku, že strana, která jednala v dobré víře, že smlouva je platná, se může domáhat zadostiučinění na straně, která neplatnost zavinila. Vedle toho uvádí, že soudce má možnost, napravit škodu způsobenou důvěřivé straně prohnáním chytráctvím strany druhé, i když tato strana neporuší žádný jiný právní předpis.¹⁴⁷

Zdá se tedy, že v české právní vědě je **podstata české předsmulvni odpovědnosti spatřována v široce chápané ochraně dobré víry**¹⁴⁸ v probíhající jednání o smlouvě. Účastníci kontraktace mají obecnou povinnost dodržovat v průběhu kontraktace dobré mravy a dobrou víru *stricto sensu*, nepůsobit škodu, postupovat ohleduplně, korektně a nepoškozovat důvěru a oprávněná očekávání druhé strany. Jednoduše mají **jednat poctivě**.¹⁴⁹ Nicméně obtojí tento závěr z hlediska zákonné koncepce ochrany dobrých mravů?

¹⁴⁴ Srov. Dobeš, P.: *op. cit.*, str. 722.

¹⁴⁵ Srov. Janoš, R.: *op. cit.*, str. 341.

¹⁴⁶ Srov. **Pelikánová**: *Obligační právo*; str. 193.

¹⁴⁷ Srov. komentář k § 869, kteréžto ustanovení dávají autoři do explicitní spojitosti s institutem *culpy in contrahendo* na jiném místě – v komentáři k §1293; srov. Rouček, F., Sedláček, J., a kol.: *op. cit.*, díl IV., str. 77–78, resp. díl V., str. 666.

¹⁴⁸ Na mysli mám dobrou víru v objektivním smyslu, jež existuje jako právní zásada/princip, lépe řečeno jako obecné pravidlo chování odkazující na jisté obecné morální hodnoty. V tomto ohledu má dobrá víra velmi blízko ke kategorii dobrých mravů; srov. Tégl, P.: *op. cit.*, str. 100–105, zejména pozn. č. 49.

¹⁴⁹ Srov. *NOZ-DZ*, str. 432.

5.1.2. Ochrana dobrých mravů v českém právu

Ochrana dobrých mravů v kontextu **stávající úpravy soukromoprávních vztahů** vychází z § 3 odst. 1 OZ¹⁵⁰ a § 39 OZ.¹⁵¹ Z těchto ustanovení vyplývá jasný zákaz výkonu práva v rozporu s dobrými mravy (*contra bonos mores*), jenž dopadá i na tzv. šikanozní výkon práva.¹⁵² Obdobně § 265 ObchZ¹⁵³ zavádí ekvitní korektiv poctivého obchodního styku do obchodněprávních vztahů. **Judikatura** dobrými mravy dlouhodobě rozumí souhrn společenských, kulturních a mravních norem, jež v historickém vývoji osvědčují jistou neměnnost, vystihují podstatné historické tendence, jsou sdíleny rozhodující částí společnosti a mají povahu norem základních.¹⁵⁴ V obecné rovině lze tedy odkaz na dobré mravy považovat za příkaz k aplikaci mimoprávních kritérií, tedy mimoprávních z hlediska obsahového, nikoliv faktického.¹⁵⁵

Rovněž **nový občanský zákoník** zdůrazňuje význam dobrých mravů na mnoha místech. Jen v rámci obecných ustanovení mohu namátkou uvést § 1 odst. 2 NOZ,¹⁵⁶ § 2 odst. 3 NOZ¹⁵⁷ či § 19 odst. 2 NOZ.¹⁵⁸ Povinnost jednat v souladu s dobrými mravy

¹⁵⁰ **Ustanovení § 3 odst. 1 OZ:** „*Výkon práv a povinností vyplývajících z občanskoprávních vztahů nesmí bez právního důvodu zasahovat do práv a oprávněných zájmů jiných a nesmí být v rozporu s dobrými mravy.*“ [Zvýraznění přidáno autorem.]

¹⁵¹ **Ustanovení § 39 OZ:** „*Neplatný je právní úkon, který svým obsahem nebo účelem odporuje zákonu nebo jej obchází anebo se přiči dobrým mravům.*“ [Zvýraznění přidáno autorem.]

¹⁵² Srov. například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. září 2004, sp. zn. 22 Cdo 1567/2004: „*Šikanou je takový výkon práva, jehož jediným cílem je poškodit jiného. [...] Jednání, které je šikanozní anebo které je zneužitím práva, je v rozporu s dobrými mravy, a proto mu lze odeprít ochranu.*“ Terminologicky je přesto namísto poznámka, že pojmově výkon subjektivního práva zásadně vylučuje protiprávnost, neboť stejné jednání nemůže být zároveň právním i protiprávním; srov. též Švestka a kol.: *Komentář*, str. 66.

¹⁵³ **Ustanovení § 265 ObchZ:** „*Výkon práva, který je v rozporu se zásadami poctivého obchodního styku, nepoživá právní ochrany.*“

¹⁵⁴ Srov. například opakovaně citovaný rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. září 1998, sp. zn. 3 Cdon 51/96 (Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek, 5/2001). Jako souhrn etických, obecně zachovávaných a uznávaných zásad, jejichž dodržování je mnohdy zajišťováno i právními normami tak, aby každé jednání bylo v souladu s obecnými morálními zásadami demokratické společnosti, chápe dobré mravy Ústavní soud; srov. usnesení Ústavního soudu ze dne 26. února 1998, sp. zn. II. ÚS 249/97.

¹⁵⁵ Srov. Tryzna, J.: *op. cit.*, str. 43.

¹⁵⁶ **Ustanovení § 1 odst. 2 NOZ:** „*Nezakazuje-li to zákon výslovně, mohou si osoby ujednat práva a povinnosti odchylně od zákona; zakázána jsou ujednání porušující dobré mravy, veřejný pořádek nebo právo týkající se postavení osob, včetně práva na ochranu osobnosti.*“ [Zvýraznění přidáno autorem.]

¹⁵⁷ **Ustanovení § 2 odst. 3 NOZ:** „*Výklad a použití právního předpisu nesmí být v rozporu s dobrými mravy a nesmí vést ke krutosti nebo bezohlednosti urážející obyčejné lidské citění.*“ [Zvýraznění přidáno autorem.]

¹⁵⁸ **Ustanovení § 19 odst. 2 NOZ:** „*Přirozená práva spojená s osobností člověka nelze zcizit a nelze se jich vzdát; stane-li se tak, nepřihlíží se k tomu. Nepřihlíží se ani k omezení těchto práv v míře odporující zákonu, dobrým mravům nebo veřejnému pořádku.*“

vyplývá dále například z ustanovení o právních skutečnostech, konkrétně z § 545 NOZ¹⁵⁹ a především z § 547 NOZ¹⁶⁰ ve spojení s § 580 odst. 1 NOZ.¹⁶¹ Eliáš, coby vedoucí rekodifikační komise pro přípravu nového občanského zákoníku, zdůrazňuje, že dobré mravy a veřejný pořádek představují v tomto kodexu dvě základní meze jinak stěžejního principu autonomie vůle.¹⁶²

Z výše uvedeného celkem jednoznačně vyplývá existence obecné právní povinnosti jednat v soukromoprávních vztazích v souladu s dobrými mravy. Není přitom důvod tuto povinnost limitovat v průběhu kontraktace. Ochrana dobré víry *largo sensu* coby podstata předsmulvné odpovědnosti proto může obstát i z hlediska zákonné koncepce ochrany dobrých mravů.

5.1.3. Komparativní analýza

Užitečná může být konfrontace výše učiněných závěrů o ekvinní podstatě české *culpy in contrahendo* s tím, jak její podstatu chápou v zahraničních právních řádech, resp. v posuzovaných evropských harmonizačních projektech.

Výslovnou zákonnou úpravu předsmulvné odpovědnosti jako samostatného institutu v současné době najdeme např. v Německu, Řecku, Itálii či Portugalsku. V jiných právních řádech, např. ve Finsku, Francii či Španělsku, je součástí deliktinního práva. V rakouském a švýcarském právu dovozují předsmulvné odpovědnost implicitně z jiných zákonných ustanovení; v dánském, norském či švédském právu pak z obecných právních principů. Naproti tomu anglické, irské či skotské právo v principu předsmulvné odpovědnost neuznává, což nevylučuje možný postih škůdce v rámci jiných právních institutů.¹⁶³

K otázce pojetí *culpy in contrahendo* v evropských právních řádech toho můžeme v české odborné literatuře nalézt poměrně dost. S ohledem na omezený rozsah této práce

¹⁵⁹ **Ustanovení § 545 NOZ:** „Právní jednání vyvolává právní následky, které jsou v něm vyjádřeny, jakož i právní následky plynoucí ze zákona, dobrých mravů, zvyklostí a zavedené praxe stran.“ [Zvýraznění přidáno autorem.]

¹⁶⁰ **Ustanovení § 547 NOZ:** „Právní jednání musí obsahem a účelem odpovídat dobrým mravům i zákonu.“ [Zvýraznění přidáno autorem.]

¹⁶¹ **Ustanovení § 580 odst. 1 NOZ:** „Neplatné je právní jednání, které se přiči dobrým mravům, jakož i právní jednání, které odporuje zákonu, pokud to smysl a účel zákona vyžaduje.“ [Zvýraznění přidáno autorem.]

¹⁶² Srov. Eliáš, K.: *op. cit.*, str. 232.

¹⁶³ Srov. Cartwright, J., Hesselink, M.: *op. cit.*, str. 60–61.

proto čtenáře laskavě odkazují na podrobné analýzy u jiných autorů.¹⁶⁴ Rozdílné přístupy k předšmluvní odpovědnosti raději demonstrují na konkrétním **příkladu nečekaného přerušení kontraktace**.

Představme si, že velká účetní společnost (potenciální nájemce) vstoupí do vleklých jednání s majitelem a potenciálním pronajímatelem kancelářských prostor. V průběhu vyjednávání smluvních podmínek potenciální nájemce žádá, aby v prostorách určených k pronájmu byly učiněny různé stavební úpravy, včetně instalace specifické kabeláže nezbytné pro jeho počítačový a komunikační systém. Těsně před dlouho dopředu sjednanou schůzkou, na níž má dojít k podpisu smlouvy, potenciální nájemce najde stejně vhodné, avšak o něco levnější prostory jinde, pročež odmítne původně dojednanou smlouvu podepsat. Otázkou je, zda může potenciální pronajímatel uplatnit vůči potenciálnímu nájemci nějaký nárok na odškodnění zbytečně vynaložených nákladů.¹⁶⁵

Rakouské a německé právo by odškodnění umožnilo na základě tradičního pojetí *culpy in contrahendo*, tj. s ohledem na ochranu dobré víry, důvěry a závislosti potenciálního pronajímatele na nájemci. **Švédské právo** sice v principu uznává *culpu in contrahendo* jako možný základ odškodnění, předšmluvní odpovědnost však švédský právní řád pojímá velmi úzce a v posuzované věci by využití tohoto institutu pronajímateli úspěch ve věci zřejmě nepřineslo. **Nizozemské, italské či řecké právo** by nastíněné okolnosti posoudilo jako jasné porušení požadavku dodržovat dobrou víru v průběhu vyjednávání o smlouvě. **Francouzské a španělské právo** by vyšlo z kombinace institutu zneužití práva a obecných ustanovení upravujících odpovědnost za delikt. **Anglické, irské či skotské právo** by situaci řešilo v rámci bezdůvodného obohacení (za pomoci zvláštního institutu *quantum meruit*), v posuzovaném případě lze však pochybovat o pronajímatelově úspěchu ve věci.¹⁶⁶

¹⁶⁴ Například Hrádek rozebírá úpravu německou, rakouskou a okrajově též americkou a anglickou; srov. Hrádek, J.: *op. cit.*, část druhá až pátá. Matula zkoumá úpravu německou, rakouskou a francouzskou; srov. Matula, Z.: *op. cit.*, část druhá až čtvrtá. U Salače nalezneme shrnutí německého, rakouského a švýcarského přístupu; srov. Salač, J.: *op. cit.*, str. 414–415. Tobeš se zabývá právem německým, rakouským, švýcarským a polským; srov. Tobeš, Z.: *op. cit.*, str. 17–21. Stručné shrnutí německého, francouzského, anglického, amerického a italského přístupu k předšmluvní odpovědnosti předkládá i Pelikánová; srov. *Pelikánová: Obligační právo*, str. 189–190. Obecně srov. též Dvořák, J.: „Nové jevy v oblasti závazkového práva“. In: Pauknerová, M., Tomášek, M., et al.: *op. cit.*, str. 97–99.

¹⁶⁵ Srov. Zimmermann, R., Whittaker, S. (eds.): *Good Faith in European Contract Law*. Cambridge: Cambridge University Press, 2000, str. 236.

¹⁶⁶ Srov. Zimmermann, R., Whittaker, S. (eds.): *op. cit.*, str. 257.

Na tomto příkladu jsem demonstroval, že ne všechny evropské právní řády institut *culpy in contrahendo* znají.¹⁶⁷ Pokud však předsmuvní odpovědnost připouští, její podstatou je **široce chápaná ochrana dobré víry**, spočívající v kombinaci ochrany dobrých mravů a dobré víry ve vztahu k chování účastníků při kontraktaci, případně dále ve spojení s obecnou povinností nikomu nepůsobit škodu.¹⁶⁸

Obdobný závěr vyplývá rovněž z analýzy relevantních ustanovení posuzovaných evropských harmonizačních projektů. **Principy evropského smluvního práva** stanoví, že poctivé jednání v dobré víře (*good faith and fair dealing*) je základním principem a obecnou povinností stran při kontraktaci i plnění smlouvy.¹⁶⁹ Autoři ustanovení jasně uvádí, že tento princip dopadá i na stádium vyjednávání o smlouvě.¹⁷⁰ Rovněž **Acquis Principles** zařazují mezi obecné předsmuvní principy povinnost jednat v dobré víře (*good faith*) a v souladu s legitimními očekáváním druhé strany (*legitimate expectations*).¹⁷¹ **Návrh Společného referenčního rámce** jednání v dobré víře (*good faith and fair dealing*) uvádí jako jeden ze stěžejních principů již v rámci svých úvodních ustanovení.¹⁷² Jednání v dobré víře se má vyznačovat poctivostí, otevřeností a pochopením pro zájmy druhé strany transakce či vztahu.¹⁷³

Povinnost jednat v průběhu kontraktace v souladu s dobrou vírou nicméně zakotvují i právní řády mimo kontinentální Evropu. Jako příklad mohu uvést **quebecký občanský zákoník**, který byl jako jedno z komparativních východisek použit i při přípravě nového českého soukromoprávního kodexu.¹⁷⁴ Podle quebeckého práva může dojít k porušení

¹⁶⁷ Například v anglickém právu by byla nevynutitelná i výslovná dohoda stran vyjednat v dobré víře (*agreement to negotiate in good faith*); srov. rozhodnutí House of Lords ve věci *Walford v Miles*, [1992] 2 AC 128: „...the concept of a duty to carry on negotiations in good faith is inherently repugnant to the adversarial position of the parties when involved in negotiations. Each party to the negotiations is entitled to pursue his (or her) interest, so long as he avoids making misrepresentations.“ Blíže srov. O’Sullivan, J., Hilliard, J.: *The Law of Contract*. Páté vydání. Gosport: Oxford University Press, 2012, str. 78–80.

¹⁶⁸ Srov. například Hrádek, J.: *op. cit.*, str. 19.

¹⁶⁹ Srov. článek 1:201 PECL: viz příloha.

¹⁷⁰ „This Article sets forth a basis principle running through the Principles. Good faith and fair dealing are required in the formation, performance and enforcement of the parties’ duties under a contract...“ srov. Lando, O., Beale, H. (eds.): *op. cit.*, str. 113.

¹⁷¹ Srov. článek 2:101, resp. článek 2:301 Acquis Principles: viz příloha. Blíže srov. Acquis Group: *op. cit.*, str. 61 an., resp. 68 an.

¹⁷² Srov. článek I. – 1:103 DCFR: viz příloha.

¹⁷³ Autoři návrhu ke kritériu *pochopení pro zájmy druhé strany* uvádějí: „Consideration for the interests of the other party does not require that the other party’s interests be preferred. Only basic level of consideration will normally be required;“ srov. Von Bar, Ch., Clive, E. (eds.): *op. cit.*, Volume I, str. 89.

¹⁷⁴ Srov. Eliáš, K.: *op. cit.*, str. 230.

obecné předsmulvné povinnosti jednat v dobré víře¹⁷⁵ v případech zneužívajícího či bezdůvodného jednání. Účastníci kontraktace mají nicméně možnost chránit v rámci vyjednávání své zájmy, pokud a dokud nejednají zlomyslně či nezákonně.¹⁷⁶ Pro zajímavost lze uvést, že quebecký přístup je v tomto směru v rozporu s převažujícím obecným přístupem kanadského práva (*common law*),¹⁷⁷ které povinnost stran vyjednávat v dobré víře nevynucuje.¹⁷⁸ Dalším, jakkoli poněkud netypickým příkladem právního řadu, jenž zakotvuje princip předsmulvné povinnosti vyjednávat v dobré víře, je **Čína**.¹⁷⁹

Z právě učiněné komparativní analýzy vyplývá, že pokud zahraniční právní řady, resp. posuzované evropské harmonizační projekty připouští existenci předsmulvné odpovědnosti, její podstatou je široce chápáná ochrana dobré víry. Z toho lze poměrně jednoznačně dovodit převažující právně etický, ekvinní základ *culpy in contrahendo*.¹⁸⁰ Tento závěr je v zásadě shodný s tím, k čemu jsem již výše dospěl s ohledem na podstatu předsmulvné odpovědnosti v českém právu.

5.2. CHARAKTER PŘEDSMULVNÉ ODPOVĚDNOSTI

Jelikož je mou snahou teoretické uchopení *culpy in contrahendo* v českém právu, pokusím se s ohledem na již výše podané obecné vymezení právní odpovědnosti posoudit rovněž charakter předsmulvné odpovědnosti. Jedná se spíše o odpovědnost prospektivní, tj. *ex ante* odpovědnost za splnění povinnosti, nebo retrospektivní, tj. *ex post* odpovědnost za

¹⁷⁵ Srov. příslušná ustanovení quebeckého občanského zákoníku (Civil Code of Québec, S.Q., 1991, c. 64.), konkrétně jeho § 6: „Every person is bound to exercise his civil rights in good faith.“ Dále § 7: „No right may be exercised with the intent of injuring another or in an excessive and unreasonable manner which is contrary to the requirements of good faith.“ A především § 1375: „The parties shall conduct themselves in good faith both at the time the obligation is created and at the time it is performed or extinguished.“

¹⁷⁶ „In the course of precontractual negotiations, the parties' behaviour may violate to duty to act in good faith, if it is abusive or unreasonable. [...] In addition, the parties may negotiate to defend their own interests as long as they do not act maliciously or unlawfully;“ srov. Debruche, A.-F., Grammond, S., Campagnolo, Y.: *Contract Law in Quebec*. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2012, str. 72.

¹⁷⁷ Protože je Kanada federací, je třeba rozlišovat mezi právem federálním, tj. kanadským, a právem uplatňovaným toliko na úrovni jednotlivých provincií (např. práve quebecké právo).

¹⁷⁸ Kanadské právo v tomto směru vychází především z rozsáhlé judikatury anglické, přesto lze nalézt i příklady rozhodnutí jdoucích opačným směrem, za všechny mohu uvést např. rozhodnutí Ontario Court of Appeal ve věci *Canada Square Corp. et al. v. VS Services Ltd. et al.*, [1981] 34 O.R. (2d) 250 (Ont. C.A.); příp. rozhodnutí British Columbia Court of Appeal ve věci *Empress Towers Ltd. v. Bank of Nova Scotia*, [1991] 1 WWR 537, 50 BCLR (2d) 126. Blíže srov. Swan, A., Adamski, J.: *Canadian Contract Law*. Třetí vydání. Markham: Lexis Nexis, 2012, str. 302–308.

¹⁷⁹ Srov. Verheij, A. J., de Jong, G. T.: *International Contracts Law : 2011-2012*. Učebnice/skripta, University of Groningen, Faculty of Law, Privaatrecht en notarieel recht, RGMPR50406, str. 15 a 17.

¹⁸⁰ Pro vyčerpávající pojednání o významu dobré víry v evropském smluvním právu srov. Zimmermann, R., Whittaker, S. (eds.): *op. cit.* Z českých autorů srov. Hrádek, J.: *op. cit.*, str. 19 an.; Matula, Z.: *op. cit.*, str. 5; příp. Pelikánová: *Obligační právo*, str. 194.

porušení povinnosti? Jednotící ekvitní podstata institutu by mohla svědčit o závěru prvého. Obecná definice předsmulvné odpovědnosti přesto v českém právu není, protože musím vyjít z jednotlivých typů *culpy in contrahendo*, tj. z konkrétních předsmulvních povinností.

Předsmulvné **povinnost bezdůvodně neukončovat jednání o smlouvě**¹⁸¹ je především projevem obecné zásady nikomu neškodit (*neminem laedere*), o čemž mimo jiné svědčí i její spojitost s generální prevenční povinností, jak jsem již dokládal výše. Účastník kontraktace má preventivní povinnost chovat se při jednání o smlouvě řádně a (z)odpovědně a nemá ukončovat jednání nečekaně a bez legitimního důvodu, aby druhé straně nevznikla zbytečná škoda. Z toho je zřejmý preventivní, tedy primárně prospektivní charakter této předsmulvné povinnosti.

Povinnost kontraktačního úmyslu¹⁸² je projevem ekvitní stránky předsmulvné odpovědnosti. Na účastníky kontraktace je kladen preventivní požadavek vstupovat do jednání o smlouvě, resp. v něm pokračovat pouze se skutečným úmyslem kontrahovat. Co do svého charakteru se tak opět jedná o odpovědnost primárně prospektivní.

Rovněž **vzájemná informační povinnost stran**¹⁸³ je projevem obecné povinnosti jednat v předsmulvním stadiu poctivě a v dobré víře *largo sensu*. Účastníci kontraktace si navzájem mají preventivně (aktivně) poskytovat dostatek podstatných informací, aby mezi nimi mohlo dojít, resp. došlo k platnému a oboustranně zamýšlenému uzavření smlouvy. I tato předsmulvné povinnost se proto jeví jako primárně prospektivní.

Poněkud složitější je situace u **povinnosti ochrany důvěrných informací**.¹⁸⁴ Přestože v širokém smyslu odkazuje na obecnou povinnost stran jednat v předsmulvním stadiu poctivě a v dobré víře, vymezení charakteru s tím spojené předsmulvné odpovědnosti není jednoznačné. U stávající obchodněprávní úpravy lze argumentovat především ve prospěch odpovědnosti retrospektivního charakteru, neboť staví na objektivní odpovědnosti za nežádoucí stav či jednání. Naopak z díkce užití v novém občanském zákoníku vyplývá důraz na aktivní a preventivní ochranu důvěrných informací, tj. primárně prospektivní charakter odpovědnosti. Domnívám se, že prospektivní chápání ochrany důvěrných

¹⁸¹ Blíže viz část 4.2.

¹⁸² Blíže viz část 4.3.

¹⁸³ Blíže viz část 4.4.

¹⁸⁴ Blíže viz část 4.5.

informací je vhodnější s ohledem na podstatu předsmulvni odpovědnosti, tedy široce chápanou ochranu dobré víry v probíhajícím jednání o smlouvě.

Asi nejkomplikovanější je posouzení charakteru **odpovědnosti za škodu způsobením neplatnosti právního úkonu**.¹⁸⁵ Na první pohled je viditelný a nepochybně též obhajitelný její retrospektivní charakter. Proběhlo jednání, jež vyústilo v právní úkon, který je neplatný, což druhé straně způsobilo nějakou škodu. Strana, která neplatnost, a tím i škodu, způsobila, za ni retrospektivně odpovídá. Odpovědnost je tedy sekundárním (sankčním) následkem způsobení neplatnosti právního úkonu. Domnívám se však, že v kontextu předsmulvni odpovědnosti je možné interpretovat odpovědnost za škodu způsobením neplatnosti právního úkonu jako povinnost vynakládat preventivně náležitou péči na to, aby byla, resp. mohla být uzavřena platná smlouva.¹⁸⁶ Osobně preferuji právě druhý z uvedených přístupů. Dává totiž větší smysl s ohledem na úzce související prospektivní informační povinnost stran, jednotící podstatu institutu a odpovídá i jasně převažujícímu charakteru *culpy in contrahendo* v českém právu, jak vyplývá z výše provedené analýzy jednotlivých předsmulvni povinností. V takovém případě by bylo možné uvažovat o primárně prospektivním charakteru této povinnosti.

Jde-li o **charakter *culpy in contrahendo***, prospektivní pojetí odpovědnosti se zdá jednoznačně převažovat. Účastníci kontraktace se mají primárně chovat natolik řádně a (z)odpovědně, aby druhé straně nevznikaly v předsmulvni stadiu zbytečné náklady, tedy škoda/újmá. Retrospektivní charakter lze zřetelně nalézt jen u odpovědnosti za škodu způsobením neplatnosti právního úkonu, částečně pak u ochrany důvěrných informací dle dosluhující obchodněprávní úpravy. Přesto je v obou případech možné odůvodnit i jejich prospektivní pojetí a z právně teoretického hlediska lze takový závěr upřednostnit, neboť umožňuje konstruovat předsmulvni odpovědnost ve spojení s výše posouzenou jednotící podstatou institutu koherentně jako **prospektivně působící**. Obecně je možné říci, že u předsmulvni povinností kodifikovaných v novém občanském zákoníku je příklon k jejich prospektivnímu pojetí o něco zřetelnější. Z hlediska dostupných teorií právní odpovědnosti lze předsmulvni odpovědnost uchopit nejlépe prostřednictvím **Knappovy teorie aktivní odpovědnosti**, jež odpovědnost chápe jako *ex ante* odpovědnost za splnění povinnosti a klade primární důraz na její preventivní funkci.

¹⁸⁵ Blíže viz část 4.6.

¹⁸⁶ Je-li právní úkon dodatečně shledán neplatným, nepřichází v úvahu jen odpovědnost za škodu způsobením neplatnosti právního úkonu, ale za jistých okolností i odpovědnost vůči třetí osobě; blíže viz kapitola 8.

5.3. PRÁVNÍ DŮVOD VZNIKU PŘEDSMLUVNÍ ODPOVĚDNOSTI ANEB POVAHA PŘEDSMLUVNÍHO VZTAHU

Obligační právo lze klasifikovat na základě bezpočtu kritérií. Praktický dopad má nicméně jen jeho dělení co do právního důvodu, který stál u jeho vzniku. Obecně matérii obligačního práva rozdělujeme na závazkové právo smluvní neboli kontraktní a závazkové právo odpovědnostní neboli deliktní. Stejně tak soukromoprávní odpovědnost rozdělujeme na smluvní (*ex contractu*) a deliktní (*ex delicto*).

Je-li právním titulem vzniku obligace smlouva, hovoříme o smluvním závazkovém vztahu, je-li jím protiprávní úkon či zákonem kvalifikovaná škodní událost, jedná se o závazkový vztah deliktní.¹⁸⁷ Obsahem smluvního vztahu jsou smluvní práva a povinnosti, obsahem deliktního vztahu jsou práva a povinnosti vyplývající ze zákona.

Předsmluvní odpovědnost, jako každou jinou odpovědnost, lze uplatnit jen v rámci konkrétního právního vztahu.¹⁸⁸ Právní věda v zásadě akceptuje, že **předsmluvní vztah je vztahem závazkovým**, sporná je však jeho konkrétní povaha.¹⁸⁹ Je předsmluvní vztah vztahem smluvním, deliktním či zcela specifickým? Na to se pokusím najít odpověď na následujících řádcích.

V případě *culpy in contrahendo* se vychází z představy, že po zahájení vyjednávání o smlouvě je třeba chránit právní vztah, který se mezi jednajícími stranami vytvořil již zahájením kontraktace.¹⁹⁰ Předsmluvní vztah pojmově pokrývá stadium před uzavřením smlouvy, kdy subjekty teprve zahájily jednání za účelem sjednání smlouvy, logicky tak nemůže být vztahem smluvním, jenž nemůže existovat bez smlouvy. Na první pohled se

¹⁸⁷ Podle stávajícího občanského zákoníku vznikají závazky z právních úkonů, zejména ze smluv, ze způsobené škody, z bezdůvodného obohacení nebo z jiných skutečností uvedených v zákoně; srov. § 489 OZ. Právní věda uvádí mezi zavazovacími důvody právní úkony (zejména smlouvy), protiprávní úkony, úřední (konstitutivní) rozhodnutí státních orgánů a jiné právní důvody stanovené zákonem; srov. Švestka, Dvořák a kol.: *Občanské právo hmotné 2*, str. 66. Podle nové soukromoprávní úpravy závazek vzniká ze smlouvy, z protiprávního činu, nebo z jiné právní skutečnosti, která je k tomu způsobilá; srov. § 1723 NOZ. Důvodová zpráva u zbytkové klauzule hovoří o kvazikontraktech, resp. kvazideliktech; srov. *NOZ-DZ*, str. 430. Obecně srov. též Dvořák, J.: *op. cit.*, str. 89.

¹⁸⁸ Právním vztahem rozumím „*společenský vztah mezi nejméně dvěma konkrétně určenými právními subjekty, upravený právními normami, v němž jeho účastníci jsou nositeli vzájemně spjatých subjektivních práv a právních povinností, které vznikají těmto subjektům přímo nebo zprostředkovaně na základě právních norem*“; srov. Gerloch, A.: *op. cit.*, str. 159.

¹⁸⁹ Poměrně kategoricky, avšak bez bližšího zdůvodnění, se vůči existenci závazkového vztahu mezi stranami v předsmluvním stadiu vyslovila Pelikánová: „*Ve fázi předcházející uzavření smlouvy neexistují mezi stranami žádné závazkové vztahy, strany nejsou spjaty žádnými majetkovými relativními právy a povinnostmi*“; srov. Pelikánová: *Obligační právo*, str. 187.

¹⁹⁰ Srov. Hrádek, J.: *op. cit.*, str. 19 či 110.

tak nabízí **deliktní pojetí předsmulvného vztahu**, v právní vědě se přesto lze setkat ještě s jiným pojetím. Totiž, že předsmulvný vztah je svou podstatou tzv. **kvazikontrakt**, tedy specifický, smulvnému vztahu se podobající závazkový vztah.¹⁹¹ Jaký je mezi deliktním a kvazikontraktním pojetím předsmulvného vztahu rozdíl?

V případě **deliktního pojetí** je závazek k náhradě škody spojen s porušením právních povinností specifikovaných v právních předpisech. Tento přístup zastává například Dobeš; podle něj předsmulvný vztah představuje toliko soubor konkretizovaných předsmulvních povinností.¹⁹² Hrádek v tomto duchu interpretuje rovněž příslušná rozhodnutí Nejvyššího soudu.¹⁹³ Při **kvazikontraktním pojetí** je závazek k náhradě škody spojen s porušením zvláštního předsmulvného vztahu, který sám o sobě zahrnuje (fakticky mezi stranami konstituuje) práva a povinnosti, jež musí jeho strany dodržovat. Pro tuto variantu pléduje zřetelně například Hrádek, jenž v tomto směru vychází z německé doktríny. Pokud podle něj smulvní strany naváží užší obchodní kontakty, může to znamenat posun v chápání rozsahu jejich práv a povinností, a to blíže k pojetí smulvného vztahu.¹⁹⁴ Podporu takového chápání předsmulvného vztahu lze spatřovat rovněž u Nového, jenž uvádí, že vstupem do jednání o smulově vzniká mezi kontrahenty zvláštní vztah, jehož obsahem je povinnost vzájemně chránit své zájmy.¹⁹⁵

V teoretické rovině je kvazikontraktní pojetí předsmulvného vztahu nepochybně možné (srov. níže komparativní analýzu), přesto se domnívám, že pro něj v **českém právu** neexistuje opora. Jestliže je předsmulvná odpovědnost v podobě konkrétních předsmulvních povinností dovozována implicitně či explicitně ze zákona,¹⁹⁶ musíme dle mého názoru hovořit o odpovědnostním vztahu deliktním. Nemohu souhlasit s Hrádkem, který na jednu stranu připouští, že v novém občanském zákoníku absentuje konkrétní ustanovení o kvalitativně specifickém (regulativně autonomním) předsmulvním vztahu,

¹⁹¹ Srov. Hrádek, J.: *op. cit.*, str. 133–134 (včetně argumentace tomu předcházející) a 202.

¹⁹² Srov. Dobeš, P.: *op. cit.*, str. 716.

¹⁹³ „Závěry Nejvyššího soudu lze shrnout do premisy, že [...] předsmulvná odpovědnost lze chápat jako následek protiprávního úkonu spočívajícího v porušení právních norem;“ srov. Hrádek, J.: *op. cit.*, str. 133.

¹⁹⁴ Přijetí teorie kvazikontraktu považuje z pohledu povahy předsmulvného vztahu za vhodnější, protože prý dokáže citlivěji stanovit obsah práv a povinností stran; srov. Hrádek, J.: *op. cit.*, str. 134.

¹⁹⁵ Srov. Nový, Z.: *op. cit.*, str. 32.

¹⁹⁶ Blíže viz kapitola 4.

přesto bez dalšího dovozuje, že bylo upuštěno od jeho mimosmluvního pojetí. To nevyplývá ze zákona ani z jeho důvodové zprávy.¹⁹⁷

Kvazikontraktní pojetí navíc nevhodně zasahuje do právní jistoty účastníků kontraktace tím, že umožňuje dovozování předsmulvních povinností v rámci každého předsmulvného vztahu na kazuistické a *ad hoc* bázi. Účastníci kontraktace si proto před zahájením vyjednávání o smlouvě nemohou být jisti, jaké konkrétní povinnosti v předsmulvním stadiu mají. To nežádoucím způsobem zasahuje i do smluvní svobody (volnosti) stran, k níž se nový občanský zákoník jinak celkem jednoznačně hlásí.¹⁹⁸ Kazuistické a *ad hoc* vytváření předsmulvních povinností v rámci kvazikontraktně pojatého předsmulvného vztahu bude spíše limitovat svobodu smluvní strany smlouvu neuzavřít,¹⁹⁹ neboť účastník kontraktace, který by smlouvu přes pokročilou fázi vyjednávání spíše neuzavřel, může nakonec učinit opak v očekávání možného dovození předsmulvních povinností s ohledem na výjimečné okolnosti případu. Argument, že zákonodárce zařadil úpravu předsmulvních povinností v novém občanském zákoníku systematicky do rámce úpravy uzavírání smlouvy, nikoliv mezi obecná ustanovení o odpovědnosti,²⁰⁰ nepovažuji v kontextu již uvedeného za zásadní.

Na základě předestřených argumentů se domnívám, že **v českém právu představuje předsmulvních vztah svou povahou vztah deliktů**. Předsmulvních (právních) povinností totiž účastníkům kontraktace vyplývají toliko ze zákona, nikoliv ze specifické povahy předsmulvních vztahů. Pro tvrzení, že z prosté existence předsmulvních vztahů stranám vznikají zvláštní práva a povinnosti, neexistuje dle mého názoru dostatek argumentů.²⁰¹

5.3.1. Komparativní analýza

Jak k povaze předsmulvních vztahů přistupují v **zahraničí**? V zemích s anglosaským typem právní kultury (právní řády *common law*) se obecně poměrně silně staví proti tomu, že by samotné zahájení kontraktace mělo konstituovat specifický, právem chráněný vztah

¹⁹⁷ Srov. Hrádek, J.: „Předsmulvních odpovědnost“. In: *Bulletin advokacie*, 2011, č. 3, str. 46.

¹⁹⁸ Blíže viz pozn. č. 4.

¹⁹⁹ Srov. Pelikánová: *Odpovědnost*, str. 244; příp. *Bělohávek a kol.*: *NOZ*, str. 162.

²⁰⁰ Systematicky jsou tato ustanovení zařazena do části čtvrté (relativní majetková práva), hlavy I (všeobecná ustanovení o závazcích), dílu 2 (smlouva), oddílu 1 (obecná ustanovení), bez zvláštního podnadpisu.

²⁰¹ Obdobně srov. Hulmák, M.: „Limity předsmulvních odpovědností“. In: *Bulletin advokacie*, 2011, č. 3, str. 54: „*Jestliže zde existuje obecná povinnost jednat poctivě a nepoškozovat absolutní práva třetích osob, a to i mimo režim sjednávání smlouvy, není důvod, proč vytvářet zvláštní závazkové předsmulvních právní vztahy, které by obsahovaly stejnou povinnost.*“

či jen právní povinnost stran vyjednávat v dobré víře. Nejsilněji takový odpor vidíme v **právu anglickém**.²⁰² Anglická právní věda přesto aplikaci *culpy in contrahendo* na předsmulvni stadium neodmítá bez opodstatněné argumentace. První okruh námitek směřuje na nejasnost povahy institutu, jenž stojí na pomezí práva smluvního a deliktního. Druhý a podstatnější okruh námitek směřuje k problémům spojeným s praktickou aplikovatelností institutu. Kritizován je především velmi obtížný soudní přezkum toho, zda strana přerušila kontraktaci bez legitimního důvodu (*without good cause*).²⁰³ Zcela opačný přístup je zřetelný v již zmiňovaném **právu německém či nizozemském**, kde je existence zvláštního předsmulvniho vztahu založeného na dobré víře a vzájemné loajalitě stran akceptována.²⁰⁴ Německo je ostatně tradičním zastáncem kvazikontraktního pojetí předsmulvniho vztahu, jeho deliktní chápání lze naopak vyzozorovat ve **Francii**.²⁰⁵ Rovněž **unijní zákonodárce** zařadil předsmulvni odpovědnost mezi mimosmluvní závazky, a to v rámci evropské úpravy kolizních pravidel.²⁰⁶ Pelikánová dokonce dovozuje deliktní povahu předsmulvni odpovědnosti v **evropském právu** obecně.²⁰⁷

Ani komparativní analýza tak nezpochybňuje mnou výše učiněný závěr o deliktní povaze předsmulvniho vztahu, resp. odpovědnosti. Co však z takového závěru vyplývá pro účastníky kontraktace?

5.4. KOGENTNOST, NEBO DISPOZITIVNOST PŘEDSMLUVNÍCH POVINNOSTÍ?

Povaha předsmulvniho vztahu má své praktické implikace, a to s ohledem na kogentní, resp. dispozitivní charakter předsmulvniho povinností. Základním srovnáním smluvní a deliktní odpovědnosti za škodu zjistíme, že ustanovení upravující kontraktní odpovědnost

²⁰² „One party can pull out of negotiations at the last minute for any or no reason...“ srov. O’Sullivan, J., Hilliard, J.: *op. cit.*, str. 4. Přesto lze v anglickém právu nalézt precedenty dovozuující odpovědnost v předsmulvni stadiu; jde především o odpovědnost za nepravdivé prohlášení (*liability for negligent misstatement*); srov. například rozhodnutí House of Lords ve věci *Derry v. Peek*, [1889] LR 14 App Cas 337; pro shrnutí navazující judikatury srov. Hrádek, J.: *op. cit. sub 1*, str. 93–95.

²⁰³ Srov. O’Sullivan, J., Hilliard, J.: *op. cit.*, str. 90–91.

²⁰⁴ Srov. Cartwright, J., Hesselink, M.: *op. cit.*, str. 450–453.

Pro srovnání, německá úprava zjednodušeně říká, že předsmulvni odpovědnost jako závazkový vztah obdobný smluvnímu vzniká již na základě zahájení kontraktace při následném porušení obecných předsmulvniho povinností, resp. vyvoláním důvěry ke škodě druhého; srov. Hrádek, J.: *op. cit. sub 1*, str. 25 an.

²⁰⁵ Srov. Pelikánová: *Odpovědnost*, str. 244.

²⁰⁶ Srov. čl. 12 nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007 ze dne 11. července 2007 o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy (Řím II).

²⁰⁷ Srov. již citované rozhodnutí bývalého Soudu prvního stupně ve věci *Citymo v. Komise*. Blíže Pelikánová: *Obligační právo*, str. 188; příp. Pelikánová: *Odpovědnost*, str. 244 an.

jsou zpravidla zčásti nebo zcela dispozitivní, zatímco deliktní už z povahy musí být kogentní.²⁰⁸ Smluvní, resp. kvazismluvní charakter předsmuvního vztahu by proto spíše odůvodnil dispozitivnost předsmuvních povinností, zatímco deliktní charakter předsmuvního vztahu implikuje jejich kogentnost.

Rozdíl mezi **dispozitivní a kogentní právní normou** spočívá podle Berana v tom, že „[d]ispozitivní norma [...] umožňuje autonomní úpravu, zatímco norma kogentní ji vylučuje.“²⁰⁹ Dispozitivní normy, u nichž je dohoda stran možným důvodem vyloučení zákonem stanoveného pravidla, je však potřeba odlišovat nejenom od norem kogentních, ale i od norem, jež účastníkům dávají dispoziční volnost, která souvisí se svobodnou volbou obsahu právního úkonu.²¹⁰ Funkcí dispozitivních ustanovení je poskytnout adresátům pomůcku pro úpravu jejich vztahů v oblastech, v nichž disponují autonomií vůle. Beran uvádí, že prvním východiskem analýzy, zda je norma kogentní, resp. dispozitivní, musí být, zda „*právní předpis spojuje vznik, změnu nebo zánik subjektivního práva se smluvním ujednáním nebo nikoliv. Doplnění hypotézy dispozitivní normy totiž přichází v úvahu pouze tam, kde je důvodem vzniku subjektivního práva smlouva a nikoliv jiná právní skutečnost.*“²¹¹

V návaznosti na výše podaný výklad stran povahy předsmuvního vztahu a s ohledem na skutečnost, že důvodem vzniku subjektivního práva není v případě předsmuvní odpovědnosti smlouva, je možné dojít k závěru, že **předsmuvní povinnosti jsou kogentního charakteru**. Účastníci kontraktace tedy nemohou aplikovatelnost těchto povinností vyloučit či omezit vlastní dohodou. Platí totiž, že je-li určité ustanovení kogentní, znamená to pro případnou odchýlnou (byť třeba smluvní) dohodu stran zpravidla neplatnost takového ujednání pro rozpor se zákonem, ať již absolutní nebo relativní.²¹² Následně by bylo lze uvažovat o odpovědnosti za způsobení neplatnosti právního úkonu.²¹³

²⁰⁸ Srov. Pelikánová: *Odpovědnost*, str. 33. V judikatuře Soudního dvora EU je možné dohledat v zásadě jen jedno relevantní rozhodnutí, které se zabývalo otázkou povinnosti k náhradě škody, jež vznikla neoprávněným přerušením jednání, a to v kontextu tzv. Bruselské úmluvy o příslušnosti a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech. Soud uzavřel, že dokud jedna strana dobrovolně nepřevzme povinnosti vůči druhé straně, nemůže být taková povinnost kvalifikována jako smluvní; srov. rozsudek Soudního dvora EU ze dne 17. září 2002 ve věci *Tacconi*, C-334/00.

²⁰⁹ Srov. Beran, K.: „Kdy je norma kogentní a kdy dispozitivní?“ In: *Právní rozhledy*, 2009, č. 19, str. 687.

²¹⁰ Dovolující norma není to samé co norma dispozitivní; srov. Beran, K.: *op. cit. sub 209*, str. 688.

²¹¹ Srov. Beran, K.: *op. cit. sub 209*, str. 692.

²¹² Srov. Pelikánová: *Obligační právo*, str. 52. Nová soukromoprávní úprava jednoznačně favorizuje platnost právních jednání před jejich neplatností; srov. ustanovení § 574 NOZ; příp. *NOZ-DZ*, str. 140.

²¹³ Srov. výše provedený výklad v části 4.6.

5.5. HLEDISKO ODPOVĚDNOSTI ZA ŠKODU

K problematice odpovědnosti za škodu, kterou jsem již částečně rozebral výše v kontextu rozsahu předsmuvní odpovědnosti, je vhodné dodat, že **nový občanský zákoník opustil jednotné pojetí úpravy civilního deliktu.**²¹⁴ Smluvní a mimosmluvní náhrada škody je nově výslovně oddělena.

Při **porušení povinnosti stanovené zákonem** je vznik povinnosti nahradit škodu spojen se zaviněným porušením zákonné povinnosti, přičemž se rozlišují případy, kdy je zasaženo absolutní a kdy jiné právo.²¹⁵ Naopak pro vznik povinnosti nahradit škodu **porušením smlouvy** se nevyžaduje zavinění a rozsah náhrady škody podmiňuje její předvídatelnost.²¹⁶ V případech porušení smluvní povinnosti má právo na náhradu škody nejenom druhá smluvní strana, ale i ti, jichž se účel smlouvy přímo dotýká.²¹⁷

Uplatnění náhrady škody podle předsmuvní a smluvní odpovědnosti se proto bude v rámci nové soukromoprávní úpravy lišit, a to především v **aspektu zavinění.**

6. PŘECHOD OD PŘEDSMUVNÍ KE SMLUVNÍ ODPOVĚDNOSTI

Přestože ze zákona vyplývá poměrně jasný okruh předsmuvních povinností, zřejmě intuitivně cítíme, že předsmuvní odpovědnost bude mít jiné implikace v situaci, kdy strany učiní první kontakty za účelem sjednání smlouvy, a odlišně bude působit v případě, kdy po několikaměsíčním vyjednávání a před pomyslným podpisem smlouvy jedna ze stran

²¹⁴ Srov. *NOZ-DZ*, str. 568. Pro obsáhlé pojednání o odpovědnosti za škodu podle nového občanského zákoníku srov. Pelikánová, I.: „Odpovědnost za škodu – trendy a otázky, malý náhled do osnovy nového občanského zákoníku“. In: *Bulletin advokacie*, 2011, č. 3, str. 15 an.

²¹⁵ **Ustanovení § 2910 NOZ:** „Škůdce, který vlastním zaviněním poruší povinnost stanovenou zákonem a zasáhne tak do absolutního práva poškozeného, nahradí poškozenému, co tím způsobil. Povinnost k náhradě vznikne i škůdci, který zasáhne do jiného práva poškozeného zaviněným porušením zákonné povinnosti stanovené na ochranu takového práva.“

²¹⁶ **Ustanovení § 2913 NOZ:** „(1) Poruší-li strana povinnost ze smlouvy, nahradí škodu z toho vzniklou druhé straně nebo i osobě, jejímuž zájmu mělo splnění ujednané povinnosti zjevně sloužit. (2) Povinnosti k náhradě se škůdce zproští, prokáže-li, že mu ve splnění povinnosti ze smlouvy dočasně nebo trvale zabránila mimořádná nepředvídatelná a nepřekonatelná překážka vzniklá nezávisle na jeho vůli. Překážka vzniklá ze škůdcových osobních poměrů nebo vzniklá až v době, kdy byl škůdce s plněním smlouvené povinnosti v prodlení, ani překážka, kterou byl škůdce podle smlouvy povinen překonat, ho však povinnosti k náhradě nezproští.“ Oproti stávající úpravě obsažené v § 420 odst. 3 OZ je zavinění podmínkou vzniku povinnosti nahradit škodu pro případ porušení zákonné povinnosti, nikoliv exkulpační důvod.

²¹⁷ Srov. text ustanovení; příp. *NOZ-DZ*, str. 570; blíže viz kapitola 8.

vyjednávání bezdůvodně přeruší. Předšmluvní odpovědnost bude pravděpodobně narůstat s ohledem na pokročilost kontraktace.

Na první pohled přesto nemusí být zřejmé, jakým způsobem se předšmluvní odpovědnost projevuje v jednotlivých fázích kontraktace a jak dochází k přechodu od předšmluvní ke smluvní odpovědnosti. Tyto aspekty se pokusím rozebrat níže. V obecné rovině jsou předmětem mého zájmu složitější a déle trvající případy kontraktace.²¹⁸

6.1. KONTRAKTACE *LARGO* A *STRICTO SENSU*

Předšmluvní jednání mají v praxi, především v obchodněprávních vztazích, mnoho fází a rovin, jež se v různé míře prolínají se zákonem předpokládaným procesem kontraktace. Níže proto budu rozlišovat kontraktaci *largo* a *stricto sensu*.

Kontraktaci *largo sensu* chápu jako souhrn všech okolností, v jejichž rámci strany směřují k uzavření smlouvy. Sestává z rozličných druhů komunikace, vzájemných kontaktů a společných jednání, jejichž účelem je oboustranná výměna informací, vyjasňování vzájemných pozic a dohadování konečného a oboustranně akceptovatelného znění smlouvy, z výslovných právních úkonů i jiného chování, jemuž je přiznána právní relevance.²¹⁹

Kontraktaci *stricto sensu* chápu jako zákonem předpokládaný proces uzavírání smlouvy. Jeho stávající úprava je obsažena v § 43 an. OZ,²²⁰ nový občanský zákoník jej upravuje v § 1731 an. NOZ, nepřináší však zásadní změnu dosavadního přístupu.²²¹ Smlouva je uzavřena na základě dvou jednostranných právních úkonů – oferty (tj. návrhu/nabídky na uzavření smlouvy) a akceptace (tj. přijetí oferty).²²² Dosáhnou-li

²¹⁸ Na mysli mám především komplexní a déle trvající obchodní jednání, ale i sjednávání smluv nájemních, o úvěru, různých dohod o narovnání apod.

²¹⁹ Srov. Pelikánová: *Obligační právo*, str. 179.

²²⁰ Východiskem stávající zákonné úpravy procesu kontraktace byla tzv. *Vídeňská úmluva*, tj. Úmluva OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží (United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods), podepsána ve Vídni roku 1980; srov. její článek 14 an.

²²¹ Srov. Bělohávek a kol.: *NOZ*, str. 162 an.

²²² Srov. § 43 an. OZ, resp. § 1731 an. NOZ.

účastníci kontraktace konsensu stran obsahu sjednávané smlouvy²²³ a řádně se o něm vyrozumí,²²⁴ vznikne mezi nimi právní, konkrétně smluvní vztah.

Není snad potřeba zdůrazňovat, že kontraktace *largo sensu* se může, resp. bude s kontraktací *stricto sensu* přinejmenším z části překrývat.

6.2. OFERTA

Oferta je jednostranný právní úkon spočívající v podání návrhu či nabídky na uzavření smlouvy. Zákon předpokládá, že podáním oferty je zahájena kontraktace *stricto sensu*.²²⁵

Stávající soukromoprávní úprava ofertu vymezuje v § 43a odst. 1 OZ jako „*projev vůle, směřující k uzavření smlouvy, jenž je určen jedné nebo více určitým osobám, [...], jestliže je dostatečně určitý a vyplývá z něj vůle navrhovatele, aby byl vázán v případě jeho přijetí.*“²²⁶ Pojmovými znaky oferty jsou tedy adresnost návrhu konkrétním osobám, dostatečná určitost a vyjádření vůle být vázán v případě přijetí návrhu. **Nový občanský zákoník** ofertu definuje v § 1732 odst. 1 NOZ jako „*právní jednání směřující k uzavření smlouvy, pokud obsahuje podstatné náležitosti smlouvy tak, aby smlouva mohla být uzavřena jeho jednoduchým a nepodmíněným přijetím, a pokud z něho plyne vůle navrhovatele být smlouvou vázán, bude-li nabídka přijata.*“²²⁷

V nové definici oferty je vidět jednak terminologická změna, kdy je namísto pojmu *návrh* zaveden termín *nabídka*. Dále nová soukromoprávní úprava výslovně stanoví

²²³ V právně teoretické rovině je možné rozlišovat dvě koncepce uzavírání smluv; bliže ke kontraktačním teoriím srov. Kötz, H., Flessner, A.: *European Contract Law: Formation, Validity, and Content of Contracts; Contract and Third Parties*. Oxford: Clarendon Press, 1997, str. 7–10.

První koncepce ke vzniku smlouvy požaduje dohodu o celém jejím obsahu, je tedy potřeba absolutní shody obsahu projevů vůle stran. S tím je spojena vyšší míra právní jistoty, ale i vyšší transakční náklady. Druhá koncepce vyžaduje dohodu alespoň na podstatných náležitostech (tzv. essentialia negotii), dohody nad „nepodstatnými“ náležitostmi může být dosaženo dodatečně. Současné české právo stojí na požadavku dohody o celém obsahu smlouvy; srov. Pelikánová: *Obligační právo*, str. 184, 200–201 a 205.

²²⁴ Pro dosažení konsensu je pochopitelně nezbytné, aby oba úkony byly jejich adresátům řádně sděleny. Oblát, tj. potenciální akceptant musí být náležitě vyrozuměn o ofertě, stejně tak oferent musí být náležitě vyrozuměn o akceptaci; srov. Švestka a kol.: *Komentář*, str. 401; příp. Švestka, Dvořák a kol.: *Občanské právo hmotné 2*, str. 34 an.

²²⁵ V tomto kontextu je zajímavý rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. dubna 2003, sp. zn. 20 Cdo 790/2002, ze kterého jasně vyplývá omezený účinek oferty na jeden konkrétní proces kontraktace; srov. odůvodnění rozhodnutí: „[o] samostatném právním účinku návrhu na uzavření smlouvy poté, co bylo shledáno, že na jeho základě uzavřená smlouva je neplatná, nemůže být proto řeč.“

²²⁶ Toto znění zjevně čerpá z článku 14 *Vídeňské úmluvy*: „*Návrh na uzavření smlouvy určený jedné nebo několika určitým osobám je nabídkou, jestliže je dostatečně určitý a projevuje vůli navrhovatele, aby byl vázán v případě přijetí.*“ Bliže srov. Schlechtriem, P., Butler, P.: *UN Law on International Sales : The UN Convention on the International Sale of Goods*. Berlin: Springer, 2009, str. 69 an.

²²⁷ Bliže ke komparativnímu pohledu na institut oferty srov. Kötz, H., Flessner, A.: *op. cit.*, str. 18 an.

podstatné náležitosti smlouvy jakožto nezbytnou náležitost nabídky. Snad nejvýznamnější změnou je upuštění od principu, podle něhož musí být nabídka činěna konkrétní osobě. Podle současného stavu totiž platí, že není-li návrh na uzavření smlouvy určen (předán, zaslán) určité osobě (osobám), nejde o návrh ve smyslu zákona, nýbrž o pouhou výzvu k podání návrhu na uzavření smlouvy.²²⁸

V kontextu **předsmluvní odpovědnosti** a výše nastíněného rozdílu mezi kontraktací *largo* a *stricto sensu* je však podstatným aspektem *vůle navrhovatele být smlouvou vázán*. Podáním v tomto smyslu kvalifikovaného návrhu na uzavření smlouvy dochází k právně předpokládanému zahájení kontraktace *stricto sensu*, tedy procesu, jenž by měl vyústit v uzavření smlouvy a vznik smluvního vztahu. Oferta by tak zpravidla měla naplňovat podstatu výzvy k zahájení jednání o smlouvě ve smyslu předsmluvní povinnosti kontrakčního úmyslu²²⁹ a měla by být významným dokladem vzniku předsmluvního vztahu, bude-li na ni druhá strana patřičně reagovat. Pokud však uvažujeme v rovině kontraktace *largo sensu*, jednání mohou být zahájena i podáním právně nezávazné nabídky. Na jejím základě mohou strany začít jednat o rozličných aspektech budoucí smlouvy a následné předložení oferty některou ze stran bude zpravidla znamenat další kvalitativní posun z hlediska předsmluvní odpovědnosti. V takovém případě pak lze legitimně uvažovat o tom, zda/že již jednání o smlouvě dospěla tak daleko, že se její uzavření jeví jako vysoce pravděpodobné, a to ve smyslu předsmluvní povinnosti bezdůvodně neukončovat jednání o smlouvě.²³⁰

6.3. AKCEPTACE

Akceptace je jednostranný právní úkon, jehož obsahem je přijetí nabídky.²³¹ Současný **občanský zákoník** akceptaci vymezuje v § 43c odst. 1 OZ jako „*včasné prohlášení učiněné osobou, které byl návrh na uzavření smlouvy určen, nebo jiné její včasné jednání,*

²²⁸ Srov. Švestka a kol.: *Komentář*, str. 401. K rozdílu mezi stávající a novou úpravou srov. Bělohlávek a kol.: *NOZ*, str. 162.

²²⁹ Srov. § 1728 odst. 1 NOZ, blíže viz část 4.3.

²³⁰ Srov. § 1729 odst. 1 NOZ, blíže viz část 4.2.

²³¹ Blíže ke komparativnímu pohledu na institut akceptace srov. Kötz, H., Flessner, A.: *op. cit.*, str. 31 an.

z něhož lze dovodit její souhlas s návrhem.²³² **Nový občanský zákoník** akceptaci definuje v § 1740 odst. 1 NOZ následovně: „Osoba, které je nabídka určena, nabídku přijme, projeví-li s ní včas vůči navrhovateli souhlas. Mlčení nebo nečinnost samy o sobě přijetím nejsou.“ Přes drobné formulační změny je vidět, že podstata úpravy akceptace zůstala nezměněna. Přestože v nové zákonné úpravě byla vypuštěna výslovná definice okamžiku nabytí účinnosti nabídky, fakticky by měl být dosavadní přístup zachován.²³³

V kontextu **předsmluvní odpovědnosti** a výše nastíněného rozdílu mezi kontraktací *largo* a *stricto sensu* je rovněž v případě přijetí návrhu/nabídky podstatným aspektem *vůle navrhovatele být smlouvou vázán*. Podáním v tomto smyslu kvalifikované akceptace dochází k právně předpokládanému završení procesu kontraktace *stricto sensu*, a tak i přeměně předsmluvního vztahu na vztah smluvní.²³⁴ I v případě akceptace si však lze v rovině kontraktace *largo sensu* představit situaci, kdy strany fakticky dokončí veškerá jednání, dohodnou se na všech (podstatných) aspektech smlouvy a pomyslně si „plácnou“, ale smlouva má být např. teprve dodatečně podepsána.²³⁵ Z hlediska předsmluvní odpovědnosti můžeme v takovém případě jistě uvažovat o tom, že jednání o smlouvě již dospěla tak daleko, že se její uzavření jeví jako vysoce pravděpodobné. Účastníky kontraktace pak bude nepochybně zavazovat povinnost jednání o smlouvě neukončovat bez legitimního důvodu. Například v kanadském právu by ale předestřená situace mohla představovat i završení kontraktace a strany by již podléhaly odpovědnosti smluvní.²³⁶

²³² Porovnej s článkem 18 *Vídeňské úmluvy*: „Prohlášení učiněné osobou, které byla nabídka určena, nebo její jiné jednání naznačující její souhlas s nabídkou, je přijetím. [...] Přijetí není účinné, jestliže vyjádření souhlasu nedojde navrhovateli v době, kterou určil, a není-li tato doba určena, v rozumné době s přihlédnutím k okolnostem obchodu...“ Blíže srov. Schlechtriem, P., Butler, P.: *op. cit.*, str. 75 an.

Obecně k výkladu o akceptaci podle současné soukromoprávní úpravy srov. blíže Bejček, J., Eliáš, K., Raban, P., a kol.: *op. cit.*, str. 54–57.

²³³ Srov. Bělohávek a kol.: *NOZ*, str. 164.

²³⁴ „Doručením přijetí vznikla smlouva;“ srov. Švestka, Dvořák a kol.: *Občanské právo hmotné 2*, str. 36.

²³⁵ V praxi se může jednat například o nikoliv výjimečné případy negociace jednoho dokumentu, kdy strany (mnohdy i poměrně dlouhou dobu) jednají a společně pracují na jednom znění smlouvy, jehož konečná podoba je parafována a čeká na případné schválení a následný podpis odpovědných osob. Jedná se o tzv. *terms of contract*, u nichž je vůbec obtížné rozlišit, co a v jakém okamžiku bylo ofertou a akceptací.

²³⁶ Srov. například rozhodnutí Ontario Court of Appeal ve věci *Bawitko Investments Ltd. v. Kernels Popcorn Ltd.*, [1991] 79 D.L.R. (4th) 97: „When [the parties] agree on all of the essential provisions to be incorporated in a formal document with the intention that their agreement shall thereupon become binding, they will have fulfilled all the requisites for the formation of a contract. The fact that a formal written document to the same effect is to be thereafter prepared and signed does not alter the binding validity of the original contract.“ Obecně srov. Fridman, G. H. L.: *The Law of Contract in Canada*. Šesté vydání. Toronto: Carswell, 2011, str. 63 an.

6.4. DALŠÍ TYPY PŘEDSMLUVNÍCH UJEDNÁNÍ

Předtím, než účastníci kontraktace uzavřou smlouvu nebo jednání naopak ukončí, mohou mezi sebou dohodnout určitá předmluvní ujednání, jež také mají zajímavé odpovědnostní implikace. Na mysli mám především smlouvu o smlouvě budoucí, jinak též *pactum de contrahendo*, a v obchodní praxi hojně využívané prohlášení o záměru, jinak též *letter of intent* či *memorandum of understanding*.²³⁷

6.4.1. Smlouva o smlouvě budoucí

Prostřednictvím smlouvy o smlouvě budoucí se účastníci kontraktace svobodně a smluvně zavazují uzavřít v budoucnu určitou smlouvu. Mezi stranami je tím založena tzv. **kontraktační povinnost či smluvní přímus**. Přesto je třeba zdůraznit, že strany se prostřednictvím *pacta de contrahendo* zavazují právě a toliko k uzavření budoucí smlouvy, nikoliv ještě ke splnění závazků z této budoucí smlouvy.²³⁸ Uzavření smlouvy o smlouvě budoucí totiž předpokládá, že kontraktační proces bude pokračovat. *Pactum de contrahendo* proto nelze chápat jen jako jeden z možných (dalších) smluvních typů. Jedná se o jednu z forem, do níž mohou vyústit předmluvní jednání, jež jsou zpravidla právně nezávazná až do okamžiku řádného uzavření „hlavní“ smlouvy.

Ve stávajícím **občanském zákoníku** nalezneme stručnou úpravu smlouvy o smlouvě budoucí v § 50a OZ;²³⁹ **obchodněprávní úprava** obsažená v § 289 až 292 ObchZ²⁴⁰ je o poznání komplexnější. **Nový občanský zákoník** na *pactum de contrahendo* myslí v § 1785 až 1788 NOZ.²⁴¹ Porovnáme-li jednotlivé definice tohoto institutu, ze stávajícího občanského zákoníku vyplývá potřeba dohody o podstatných náležitostech budoucí smlouvy, čímž vlastně není činěno rozdílu mezi smlouvou předběžnou a budoucí (tj. definitivní).²⁴² Obchodní zákoník vyžaduje vhodněji jen obecnou dohodu stran předmětu

²³⁷ Mezi další typy předmluvních ujednání řadí například Pelikánová různé typy přípravných smluv, smluv o spolupráci, rámcových smluv apod.; srov. Pelikánová: *Obligační právo*, str. 241.

²³⁸ Srov. Pelikánová: *Obligační právo*, str. 240; příp. Švestka, Dvořák a kol.: *Občanské právo hmotné 2*, str. 51.

²³⁹ **Ustanovení § 50a odst. 1 OZ:** „Účastníci se mohou písemně zavázat, že do dohodnuté doby uzavřou smlouvu; musí se však přitom dohodnout o jejích podstatných náležitostech.“

²⁴⁰ Srov. především **ustanovení § 289 odst. 1 ObchZ:** „Smlouvou o uzavření budoucí smlouvy se zavazuje jedna nebo obě smluvní strany uzavřít ve stanovené době budoucí smlouvu s předmětem plnění, jenž je určen alespoň obecným způsobem.“

²⁴¹ Srov. především **ustanovení § 1785 NOZ:** „Smlouvou o smlouvě budoucí se nejméně jedna strana zavazuje uzavřít po vyzvání v ujednané lhůtě, jinak do jednoho roku, budoucí smlouvu, jejíž obsah je ujednan alespoň obecným způsobem.“

²⁴² Srov. NOZ-DZ, str. 441; příp. Pelikánová: *Obligační právo*, str. 242.

plnění.²⁴³ Nová soukromoprávní úprava ke vzniku *pacta de contrahendo* vyžaduje alespoň obecnou dohodu o obsahu budoucí smlouvy. Terminologický ústup od dohody o předmětu plnění a příklon k dohodě o obsahu budoucí smlouvy by však neměl mít faktický dopad.²⁴⁴

Obecným **následkem porušení smlouvy o smlouvě budoucí**, zpravidla v podobě odmítnutí budoucí smlouvu uzavřít, je právo domáhat se v přiměřené lhůtě u soudu nahrazení souhlasu s uzavřením smlouvy, resp. určení obsahu smlouvy.²⁴⁵ Namísto soudem vynuceného uzavření smlouvy však může oprávněný uplatit přímo své **právo na náhradu škody**.²⁴⁶ Tato skutečnost je velmi zajímavá z hlediska odpovědnostního. Na první pohled se nabízí uplatnění smluvní odpovědnosti. To vyplývá ze samotného faktu existence smlouvy o smlouvě budoucí; strana se dobrovolně zavázala uzavřít budoucí smlouvu a tento smluvní závazek porušila. Stávající občanský i obchodní zákoník nicméně vyžadují písemnou formu *pacta de contrahendo*.²⁴⁷ Pro případ nedodržení tohoto požadavku není vše ztraceno; dle mého názoru totiž přichází v úvahu uplatnění nároku na náhradu škody v rámci předsmuvní odpovědnosti. Je možné argumentovat, že došlo k porušení povinnosti bezdůvodně neukončovat jednání o smlouvě, zpravidla totiž bude doložitelné důvodné očekávání druhé strany v uzavření smlouvy a zbývalo by jen posoudit aspekt ukončení jednání bez spravedlivého důvodu. Nová soukromoprávní úprava od zákonného požadavku písemné formy *pacta de contrahendo* ustoupila.²⁴⁸ V případě, že bude sjednáno písemně, o uplatnění smluvní odpovědnosti nadále nebude pochyb. Avšak v případech jinak než písemně sjednané smlouvy o smlouvě budoucí bude třeba vyčkat budoucí rozhodovací praxe soudů. Zatím nelze předjímat, zda bude pro poškozené „výhodnější“ dokazovat existenci písemně nesjednaného a obtížně doložitelného *pacta de contrahendo*,²⁴⁹ anebo uplatnit nárok v rámci předsmuvní odpovědnosti.

²⁴³ Je to určité uvolnění v rámci obecné zásady, že předmět smlouvy musí být určitý, ale tento princip se neopouští – stále musí být jasné, jaká budoucí smlouva, tedy s jakým obsahem, s jakým předmětem plnění má být uzavřena, jde tu o vyjádření přípustnosti obecnějšího stanovení předmětu budoucí smlouvy, ale vždy musí jít o stanovení jejího předmětu; srov. Štenglová a kol.: *Komentář*, str. 939.

²⁴⁴ Srov. Pelikánová: *Obligační právo*, str. 243.

²⁴⁵ Srov. § 50a odst. 2 OZ, § 290 odst. 2 ObchZ, resp. § 1787 odst. 1 NOZ.

²⁴⁶ „Porušení povinnosti vyplývající ze smlouvy o smlouvě budoucí může [...] zakládat právo na náhradu škody;“ srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. dubna 2009, sp. zn. 33 Odo 1789/2006. Blíže též Pelikánová: *Obligační právo*, str. 244; příp. Švestka, Dvořák a kol.: *Občanské právo hmotné 2*, str. 52.

²⁴⁷ Srov. § 50a odst. 1 OZ, resp. § 289 odst. 2 ObchZ.

²⁴⁸ Srov. text zákona v § 1785 až 1788 NOZ; příp. NOZ-DZ, str. 442.

²⁴⁹ V důvodové zprávě se výslovně uvádí, že „je záležitostí smluvních stran a jejich autonomie vůle, zda si případně riziko potíží s dokazováním uvědomí, vyhodnotí a zda je podstoupí nebo nepodstoupí, protože každá z nich má právo na písemné formě smlouvy trvat (§ 1758);“ srov. NOZ-DZ, str. 442.

V českém právu představuje smlouva o smlouvě budoucí poměrně běžnou a právně vynutitelnou dohodu stran. Tento přístup však není samozřejmý. Zcela opačně k institutu tzv. *agreements to agree*²⁵⁰ přistupují v zemích s anglosaským typem právní kultury (právní řády *common law*). Například v anglickém právu představují podobné typy dohod obtížně vynutitelná ujednání,²⁵¹ obdobně právo kanadské odmítá vynucovat závazek z *agreement to agree*, neboť soudy pochybují, zda se vůbec jedná o smlouvu.²⁵² Ani Principy evropského smluvního práva či návrh Společného referenčního rámce ucelenou úpravu *pacta de contrahendo* neobsahují, jakkoli v nich nalezneme ustanovení o dodatečném doplnění některých náležitostí smlouvy na základě předchozí dohody.²⁵³

6.4.2. **Prohlášení o záměru (*letter of intent*)**

Jako *letters of intent* se v praxi označují listiny vyhotovované v průběhu jednání o uzavření smlouvy nebo komplexu smluv, v nichž jsou zachyceny výsledky dosavadního jednání nebo záměry stran pro jeho další pokračování. Je to instituce faktická, jež jako taková není právem upravena, a to ani v právu českém, ani v právních řádech kontinentálního typu právní kultury.²⁵⁴

České právo prohlášení o záměru zpravidla chápe jako právně nezávazný dokument,²⁵⁵ jenž nezakládá povinnost stran chovat se v souladu s příkazy, které obsahuje. Jestliže listina takto označená nebo její část závazná je, není to již prohlášení o záměru, ale smlouva, oferta, popř. jiný typizovaný právní úkon.²⁵⁶ Opačný přístup je zřetelný například v právu kanadském, kde může být závazek sjednaný v *letter of intent* shledán závazným.²⁵⁷

²⁵⁰ Tím se obecně rozumí závazek: „*I promise that I shall enter into a contract with you;*“ srov. Swan, A., Adamski, J.: *op. cit.*, str. 299.

²⁵¹ Základní pravidlo o nepřipustnosti *agreements to agree* v anglickém právu vyplývá z rozhodnutí House of Lords ve věci *May & Butcher Ltd. v R*, [1934] 2 KB 17. Strany sjednaly, že se dodatečně dohodnou na ceně, čehož však nebyly schopny, soudci proto rozhodli, že nebyl sjednán žádný kontrakt. Jeden ze soudců ve svém odůvodnění uvedl: „...*it is not open to them to agree they will in the future agree upon a matter which is vital to the arrangement between them and has not yet been determined.*“ Pro navazující judikaturu srov. O’Sullivan, J., Hilliard, J.: *op. cit.*, str. 76–77.

²⁵² Kanadské právo v tomto směru vychází především z rozsáhlé judikatury anglické; srov. Swan, A., Adamski, J.: *op. cit.*, str. 299–308.

²⁵³ Srov. Pelikánová: *Obligační právo*, str. 246.

²⁵⁴ Srov. Čermák, K.: „Ještě k tzv. prohlášením záměrů (*letters of intent*)“. In: *Bulletin advokacie*, 1999, č. 6–7, str. 31.

²⁵⁵ Srov. Marešová, M.: „Předsměrní odpovědnost v případě prohlášení o záměru (*Letter of Intent*)“. In: *Bulletin advokacie*, 2012, č. 12, str. 37–38.

²⁵⁶ Srov. Čermák, K.: *op. cit.*, str. 41.

²⁵⁷ Srov. Swan, A., Adamski, J.: *op. cit.*, str. 296–299.

Účastníci kontraktace musí být v každém případě obezřetní, jak je prohlášení o záměru naformulováno.

Z hlediska **předsmluvní odpovědnosti** budou důležité především faktické okolnosti sjednávání prohlášení o záměru. Je možné argumentovat, že prohlášení samo o sobě, zejména však v případech, kdy dohadování jeho znění bylo předmětem zdlouhavých jednání a strany na jeho základě či v jeho mezích skutečně pokračují v dalším vyjednávání konečného znění smlouvy, naplňuje podstatu výzvy k zahájení jednání o smlouvě ve smyslu povinnosti kontraktačního úmyslu²⁵⁸ a je významným dokladem vzniku předsmluvního vztahu. Uvede-li navíc některá ze stran prostřednictvím prohlášení o záměru druhou stranu v omyl (např. tím, že do něj uvede nepravdivé údaje o vlastnostech předmětů anticipované smlouvy), poruší tím předsmluvní informační povinnost stran.²⁵⁹

7. TEORETICKÁ KONCEPCE SMLUVNÍ ODPOVĚDNOSTI

7.1. OBECNÁ VÝCHODISKA

Nyní stručně shrnu obecná východiska smluvní odpovědnosti, posoudím její jednotlivé typy a obdobně jako u předsmluvní odpovědnosti rovněž převažující charakter. Výše jsem již uváděl, že v soukromém právu obecně rozlišujeme **dva základní typy závazkových vztahů**, smluvní a deliktní. Zabývat se obsáhle povahou smluvního vztahu by však znamenalo zatěžovat čtenáře informacemi jemu nepochybně známými. Dovolím si jen několik terminologických poznámek a zamyšlení nad principy smluvního závazkového práva, jež jsou důležité s ohledem na posouzení charakteru smluvní odpovědnosti.

Dosáhnou-li účastníci kontraktace konsensu stran obsahu sjednávané smlouvy a řádně se o něm vyrozumí, vznikne mezi nimi právní, konkrétně **smluvní vztah**. Jedná se o vztah závazkový, jehož esenciální podmínkou a zároveň definičním znakem je smlouva. Mezi

²⁵⁸ Srov. § 1728 odst. 1 NOZ; blíže viz část 4.3.

²⁵⁹ Čermák v tomto kontextu uvádí, že se bude jednat o případy, kdy některá ze stran uvede prostřednictvím prohlášení o záměru někoho v omyl o skutečnosti, jež je rozhodující pro uskutečnění právního úkonu (typicky prohlášením záměrů předjímané smlouvy), a osoba uvedená v omyl tento právní úkon učiní. Takový právní úkon bude relativně neplatný; srov. Čermák, K.: *op. cit.*, str. 38.

smlouvu a **závazek**²⁶⁰ však nemůžeme umístit pomyslné významové rovnítko. Smlouva je ve vztahu k závazku zakládací a v širším pojetí i měnící nebo rušící právní skutečností.²⁶¹

V právně teoretické rovině můžeme rozlišovat **dvě koncepce uzavírání smluv**.²⁶² První ke vzniku smlouvy požaduje dohodu o celém jejím obsahu, je tedy potřeba absolutní shody obsahu projevů vůle stran. S tím je spojena vyšší míra právní jistoty, ale i vyšší transakční náklady. Druhá vyžaduje dohodu alespoň na podstatných náležitostech – tzv. *essentialia negotii*, dohody nad „nepodstatnými“ náležitostmi může být dosaženo dodatečně.²⁶³

České právo stojí na požadavku **dohody o celém obsahu smlouvy**.²⁶⁴ Smlouva pak jako „zákon mezi stranami“ zakládá právní povinnosti, jejichž porušení musí být provázeno právními následky.²⁶⁵ **Smluvní odpovědnost** spočívající v povinnosti k náhradě způsobené újmy je pak jedním z možných právních následků porušení smluvní povinnosti.²⁶⁶ Smluvní odpovědnost *per definitionem* souvisí s porušením smlouvy. Bez existence smlouvy a smluvního vztahu mezi škůdcem a poškozeným nemůže vzniknout

²⁶⁰ Závazek je právní vztah, v užším pojetí subjektivní právní povinnost tvořící jeho obsah, který nejčastěji vzniká ze smlouvy, vzniknout však může i z jiných právních skutečností; srov. *Pelikánová: Obligační právo*, str. 17 a 147.

²⁶¹ Smlouva je v obecné rovině právní skutečností, dvoustranným nebo vícestranným právním úkonem zakládajícím závazkový právní vztah. V ustanovení § 1724 odst. 1 NOZ můžeme nově nalézt charakteristiku smlouvy následovně: „*Smlouvou projevují strany vůli zřídit mezi sebou závazek a řídit se obsahem smlouvy.*“ Důvodová zpráva k tomu uvádí následující: „*Obecné (základní) ustanovení o smlouvách vyjadřuje v odst. 1 celkovou charakteristiku smlouvy jako právního jednání alespoň dvou stran, typického právě tím, že vůle stran směřuje k zřízení obligace mezi nimi s tím, že strany obsah smlouvy zavazuje;*“ srov. *NOZ-DZ*, str. 430.

²⁶² Obecně ke kontraktačním teoriím srov. Kötz, H., Flessner, A.: *op. cit.*, str. 7–10. K teoretické koncepci uzavírání smluv podle OZ srov. *Pelikánová: Obligační právo*, str. 184, 200–201 a 205.

²⁶³ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. ledna 2007, sp. zn. 33 Odo 1520/2005: „*Dokud se strany nedohodly o všech podstatných okolnostech, popřípadě o okolnosti sice nepodstatné, ale takové, která podle mínění stran anebo jedné z nich též má být předmětem dohody, smlouva nevzniká.*“ Obdobně srov. *Švestka, Dvořák a kol.: Občanské právo hmotné 2*, str. 36; *Pelikánová: Obligační právo*, str. 182; příp. Marek, K.: „*Vznik smluvního vztahu a bezdůvodné obohacení z hlediska formy právního úkonu.*“ In: *Bulletin advokacie*, 2008, č. 3, str. 32.

²⁶⁴ Srov. § 44 odst. 2 OZ; k tomu např. *Švestka a kol.: Komentář*, str. 408. Na požadavek obsahové shody oferty a akceptace upozorňuje např. i náleží Ústavního soudu ze dne 22. září 2009, sp. zn. I. ÚS 49/08. Zajímavé je, že *Vídeňská úmluva*, která sloužila za vzor stávající zákonné úpravě procesu kontraktace, na rozdíl od českého práva umožňuje, aby smlouva vznikla i v určitých případech nesouladu mezi ofertou a akceptací; srov. článek 19 *Vídeňské úmluvy*: „*...odpověď na nabídku, která se jeví přijetím, ale obsahuje dodatky nebo odchylky, které podstatně nemění podmínky nabídky, je přijetím, ledaže navrhovatel bez zbytečného odkladu ústně vznese proti rozdílům námitky nebo za tímto účelem odešle oznámení.*“ Blíže srov. *Schlechtriem, P., Butler, P.: op. cit.*, str. 79 an.

²⁶⁵ Srov. *Pelikánová: Odpovědnost*; str. 11 a 256.

²⁶⁶ Porušení smluvní povinnosti může v kontextu smluvního vztahu a s ohledem na konkrétní okolnosti daného případu zakládat rovněž možnost poškozené strany odstoupit od smlouvy, případně smlouvu vypovědět, žádat smluvní pokutu, úroky z prodlení a podobně.

smluvní povinnost a neexistující povinnost nemůže být porušena, tedy ani odpovědnostně postižena. Smluvní vztah jinými slovy zatěžuje jeho jednu či obě strany v tom směru, že se musí chovat v souladu se smlouvou; není-li tomu tak, nastává porušení smlouvy, s nímž je zásadně spojena odpovědnost.

Smluvní závazkové právo obecně a s ním i smluvní odpovědnost staví na **zásadách** respektujících autonomii vůle, princip *pacta sunt servanda* a dobré mravy a chránících poctivost smluvních stran a jejich dobrou víru.²⁶⁷ Výše jsem již objasnil, proč se domnívám, že v českém právu existuje obecná právní povinnost jednat vždy v souladu s dobrými mravy.²⁶⁸ Nejinak je tomu v kontextu smluvního vztahu, resp. smluvního práva vůbec.²⁶⁹ Rovněž **princip poctivosti a důvěry** či též zásada dobré víry *largo sensu* je jednou z klíčových zásad, na nichž stojí prakticky všechny úpravy smluvního práva evropských zemí. Někteří zásadu dobré víry *largo sensu* považují snad za vůbec nejdůležitější fundament evropského smluvního práva.²⁷⁰ Například německý občanský zákoník ji zakotvuje výslovně.²⁷¹ Rovněž již zmiňované quebecké právo zná povinnost jednat v dobré víře (*good faith and fair dealing*) v průběhu kontraktace *largo sensu* (*pre-contractual duty of good faith*), při vlastním uzavírání smlouvy (*good faith and formation of contracts* neboli kontraktace *stricto sensu*), při plnění smlouvy a její interpretaci a za jistých okolností i po skončení smlouvy.²⁷² Zřejmě již nepřekvapí, že výjimku v tomto směru představuje právo anglické, jež povinnost jednat v dobré víře před, v průběhu ani po ukončení smlouvy nezná, a to dokonce ani v případech, kdy strany mezi sebou takovou

²⁶⁷ Srov. Dvořák, J. : *op. cit.*, str. 90.

²⁶⁸ Srov. výše část 5.1.2.

²⁶⁹ V rozhodovací praxi soudů lze nalézt řadu příkladů rozhodnutí o neplatnosti smluvního ujednání pro rozpor s dobrými mravy. Za všechny mohu uvést hojně diskutované rozhodnutí, jež se týkalo nemožnosti odchýlení se od zákonné výše úroku z prodlení v režimu OZ; srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. března 2005, sp. zn. 33 Cdo 1117/2003 (Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek, 26/2006. Jiným příkladem může být ujednání, které vylučuje možnost jednostranného odstoupení od smlouvy; srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. února 2007, sp. zn. 32 Odo 1043/2004.

²⁷⁰ Obecně srov. Lando, O., Beale, H. (eds.): *op. cit.*, str. 116 an.; Zimmermann, R., Whittaker, S. (eds.): *op. cit.*; příp. Tégl, P.: *op. cit.*, str. 100.

²⁷¹ Jak píše Čech, německý občanský zákoník zakotvuje požadavek, aby smluvní strany plnily smlouvu tak, jak si s ohledem na dobré mravy žádá „dobrá víra“. Na tomto požadavku vybudovala německá právní doktrína i judikatura obecný princip, který má za „nadřazený“ ostatním civilněprávním normám; srov. Čech, P.: „K povinnosti loajality společníka vůči společnosti a ostatním společníkům“. In: Pauknerová, M., Tomášek, M., et al.: *op. cit.*, str. 55. Obdobně např. Hrádek, J.: *op. cit. sub 1*, str. 45 an.; příp. Švestka, Dvořák a kol.: *Občanské právo hmotné 2*, str. 33.

²⁷² Srov. Debruche, A.-F., Grammond, S., Campagnolo, Y.: *op. cit.*, str. 70–75.

povinnost sjednají výslovně.²⁷³ **Podstata zásady dobré víry** *largo sensu* v kontextu smluvního práva spočívá v „uznání povinnosti stran počínat si při realizaci smluvního vztahu (tj. při plnění povinností, ale i výkonu práv tak, aby byl naplněn účel a cíl vztahu a přitom byla šetřena práva a oprávněné zájmy druhé strany.“²⁷⁴

7.2. JEDNOTLIVÉ TYPY SMLUVNÍ ODPOVĚDNOSTI

Dlužník je především povinen splnit svůj závazek řádně a včas, čímž se má na mysli plnění řádně nabídnuté po stránce časové, místní a věcné zároveň.²⁷⁵ Mezi první dvě obecné skupiny případů porušení smlouvy, s nimiž mohou být spojeny odpovědnostní důsledky, proto můžeme zařadit odpovědnost za prodlení, tj. za opožděné plnění povinnosti, a odpovědnost za vady, tj. za vadné, nikoli řádné plnění. Mezi odpovědností za prodlení a odpovědností za vady však existuje úzká souvislost. Plní-li totiž dlužník vadně, dostává se do prodlení, protože nesplnil řádně. Třetí obecnou skupinou případů porušení smlouvy, s nimiž mohou být spojeny odpovědnostní důsledky, je odpovědnost za škodu, tj. za nesplnění závazku vůbec.²⁷⁶

7.2.1. Odpovědnost za prodlení

Prodlení je především porušením závazku/povinnosti splnit včas.²⁷⁷ Jakkoli k prodlení může dojít v souvislosti s plněním smluvního i deliktního závazku, resp. při plnění libovolné právní povinnosti, odpovědnost za prodlení je odpovědností zásadně kontraktního charakteru, neboť vyžaduje, aby měl dlužník ze smlouvy vyplývající povinnost plnit v určitou dobu a neplnil. Důsledky prodlení se liší v závislosti na osobě, která se do prodlení dostala. Odpovědnost za prodlení bývá zpravidla řazena mezi

²⁷³ „English law [...] has no general doctrine of ‘good faith’ between the parties, either before or after contracting. One party can pull out of negotiations at the last minute for any or no reason, insist on strict adherence to the terms of a contract and exercise a contractual right for whatever motive he pleases—there is no notion of ‘abuse’ of contractual rights;” srov. O’Sullivan, J., Hilliard, J.: *op. cit.*; str. 4.

²⁷⁴ Srov. Čech, P.: *op. cit. sub 271*, str. 55.

²⁷⁵ Srov. Pelikánová: *Odpovědnost*, str. 296; příp. Bejček, J., Eliáš, K., Raban, P., a kol.: *op. cit.*, str. 91.

²⁷⁶ K tradičnímu dělení smluvní odpovědnosti na odpovědnost za prodlení, za vady a za škodu srov. například Bejček, J., Eliáš, K., Raban, P., a kol.: *op. cit.*, str. 90.

²⁷⁷ Česká koncepce, že marným uplynutím času plnění automaticky (bez dalšího aktu) nastává prodlení, rozhodně není jedinou možnou. Například v zemích ovlivněných francouzským *Code civil* nastává prodlení až okamžikem, kdy byl dlužník věřitelem vyzván k plnění; srov. Pelikánová: *Odpovědnost*, str. 295.

ustanovení o změně závazku,²⁷⁸ neboť není chápána jako nový právní vztah, ale jako změna původního závazku, v jehož rámci mělo být plněno.²⁷⁹

7.2.2. *Odpovědnost za vady*

Odpovědnost za vady je charakteristická tím, že dlužník odpovídá za vlastnosti, jaké má, resp. nemá předmět plnění v okamžiku splnění. Ty jsou porovnávány s vlastnostmi, které byly obsahem závazku – v úvahu připadají vady faktické a právní.²⁸⁰ Odpovědnost za vady je důsledkem nesplnění smluvního závazku a je jeho obsahovou změnou, přitom může vzniknout jen ve vztahu k synallagmatickým závazkům a z nich jen ve vztahu k úplatným smlouvám. Splní-li dlužník svůj závazek s vadami, nezanikne jeho závazek splněním, jenom se změní v souladu s pravidly odpovědnosti. Předpokladem vzniku odpovědnosti za vady je proto jednak existence závazkového vztahu mezi povinným a oprávněným, jednak protiprávní jednání spočívající v poskytnutí vadného plnění.²⁸¹

7.2.3. *Odpovědnost za škodu*

Odpovědnost za škodu je jakýmsi pilířem soukromoprávní odpovědnosti, někdy dokonce bývá ztotožňována s obecnou odpovědností.²⁸² Konstrukce odpovědnosti za škodu může být v zásadě postavena na dvou přístupech. Protiprávnost může jednak představovat samotné zaviněné způsobení škody, jednak lze vedle způsobení škody vyžadovat explicitní porušení nějaké právní povinnosti (pak je protiprávním aspektem právě porušení právní povinnosti, nikoliv způsobení škody *per se*). Rozlišení smluvní a deliktní odpovědnosti je postaveno na druhém z uvedených přístupů, protože rozlišuje odpovědnost podle druhu porušené primární povinnosti.²⁸³

²⁷⁸ Pelikánová upozorňuje, že v českém právu máme tendenci vidět odpovědnost za vady a prodlení jako součást širší problematiky odpovědnosti, namísto problematiky změny závazků, jak je tomu do značné míry zvykem v západní Evropě; srov. *Pelikánová: Odpovědnost*, str. 257. Je to důsledek v současné době převažujícího sankčního pojetí odpovědnosti; blíže viz kapitola 2.

²⁷⁹ Srov. *Pelikánová: Odpovědnost*, str. 296–297; *Švestka & Dvořák: Občanské právo hmotné 2*, str. 53; příp. Bejček, J., Eliáš, K., Raban, P., a kol.: *op. cit.*, str. 101–102.

²⁸⁰ Pokud jde o vady faktické, souhlasím s Pelikánovou, že by bylo vhodné jejich rozlišování co do kvality a kvantity. Kvalitativní nedostatky nepochybně vady představují, nicméně kvantitativní (množstevní) nedostatky představují částečné plnění, které naše právní úprava za stanovených podmínek připouští, proto se *stricto sensu* nejedná o vadu; srov. *Pelikánová: Odpovědnost*, str. 267.

²⁸¹ Srov. *Pelikánová: Odpovědnost*, str. 266–268; *Švestka & Dvořák: Občanské právo hmotné 2*, str. 54; příp. Bejček, J., Eliáš, K., Raban, P., a kol.: *op. cit.*, str. 101–102.

²⁸² Srov. *Pelikánová: Odpovědnost*, str. 19.

²⁸³ Srov. *Pelikánová: Odpovědnost*, str. 31–32.

Jde-li o vlastní **předpoklady vzniku** odpovědnosti za škodu v českém právu, tím základním je samostatně stojící protiprávnost, ať již založená protiprávním jednáním, nebo protiprávním stavem. Mezi další předpoklady patří podle stávající zákonné úpravy vznik škody, příčinná souvislost mezi protiprávností a škodou a zavinění.²⁸⁴ Toliko pro úplnost zopakují, že nový občanský zákoník opustil jednotné pojetí úpravy civilního deliktu a výslovně oddělil smluvní a mimosmluvní náhradu škody.²⁸⁵ Pro vznik povinnosti nahradit škodu porušením smlouvy se nově nevyžaduje zavinění a rozsah náhrady škody podmiňuje její předvídatelnost.²⁸⁶ V případech porušení smluvní povinnosti má právo na náhradu škody druhá smluvní strana i ti, jichž se účel smlouvy přímo dotýká.²⁸⁷

7.3. CHARAKTER SMLUVNÍ ODPOVĚDNOSTI

V návaznosti na již výše podané obecné vymezení právní odpovědnosti se nyní pokusím posoudit charakter smluvní odpovědnosti. Jedná se spíše o odpovědnost prospektivní, tj. *ex ante* odpovědnost za splnění povinnosti, nebo retrospektivní, tj. *ex post* odpovědnost za porušení povinnosti?

Vyjdu-li obecně z **podstaty smluvní odpovědnosti** jako povinnosti k náhradě újmy způsobené porušením smluvní povinnosti,²⁸⁸ je odpovědnostní schéma následující. Poruší-li strana smluvního vztahu smluvní povinnost, která je primární, následuje sankce v podobě vzniku povinnosti odpovědnostní, jež je logicky sekundární. Tento závěr by svědčil o *ex post* odpovědnosti za porušení povinnosti, tj. o retrospektivním charakteru smluvní odpovědnosti.

²⁸⁴ Srov. Pelikánová: *Odpovědnost*, str. 50 an.; příp. Beran, K.: „Předpoklady vzniku právní odpovědnosti (prvky skutkové podstaty)“. In: Večeřa, M., a kol.: *Teória práva*. Čtvrté vydání. Bratislava: EUROKÓDEX, 2011, str. 265 a 268.

²⁸⁵ Blíže viz část 5.5.

²⁸⁶ **Ustanovení § 2913 NOZ:** „(1) Poruší-li strana povinnost ze smlouvy, nahradí škodu z toho vzniklou druhé straně nebo i osobě, jejímuž zájmu mělo splnění ujednané povinnosti zjevně sloužit. (2) Povinnosti k náhradě se škůdce zproští, prokáže-li, že mu ve splnění povinnosti ze smlouvy dočasně nebo trvale zabránila mimořádná nepředvídatelná a nepřekonatelná překážka vzniklá nezávisle na jeho vůli. Překážka vzniklá ze škůdcových osobních poměrů nebo vzniklá až v době, kdy byl škůdce s plněním smlouvené povinnosti v prodlení, ani překážka, kterou byl škůdce podle smlouvy povinen překonat, ho však povinnosti k náhradě nezproští.“ Oproti stávající úpravě obsažené v § 420 odst. 3 OZ je zavinění podmínkou vzniku povinnosti nahradit škodu pro případ porušení zákonné povinnosti, nikoliv exkulpační důvod.

²⁸⁷ Srov. text ustanovení; příp. *NOZ-DZ*, str. 570. K tomu blíže viz následující kapitola 8.

²⁸⁸ Srov. Čech, P.: „Nad několika rekodifikačními nejasnostmi“. In: *Obchodněprávní revue*, 2012, č. 11-12, str. 325.

V případě všech tří **typů smluvní odpovědnosti** je to závěr nepochybně možný. Je-li dlužník především povinen splnit svůj závazek řádně a včas, má jasnou primární povinnost, jejíž nesplnění je sankcionováno vznikem sekundární povinnosti odpovědnosti povahy – odpovědností za prodlení, resp. za vady. Charakter obou je proto retrospektivní. Také v případě odpovědnosti za škodu lze hovořit o *ex post* odpovědnosti za porušení povinnosti. Existuje primární smluvní povinnost, jejíž porušení představuje protiprávnost, která je sekundárně (následně) postižena (sankcionována) vznikem odpovědnosti za škodu. Primární charakter odpovědnosti za škodu je pak rovněž retrospektivní.

Domnívám se však, že primárně **prospektivní charakter** smluvní odpovědnosti **nelze bez dalšího vyloučit**. Stačí na povinnost splnit smluvní závazek řádně a včas (výchozí povinnost za prodlení a za vady), resp. na obecně povinnost nepůsobit jinou škodu (výchozí povinnost za škodu) nahlížet prostřednictvím výše doložených zásad smluvního závazkového práva,²⁸⁹ tj. respektu k autonomii vůle, dodržování principu *pacta sunt servanda* a ochrany dobrých mravů a dobré víry *largo sensu*. Budeme-li je chápat jako jednotící podstatu smluvní odpovědnosti, lze o smluvní odpovědnosti hovořit jako o prospektivně působící. V takovém případě by smluvní odpovědnost mohla představovat *ex ante* odpovědnost za splnění preventivní povinnosti chovat se v rámci smluvního vztahu řádně a (z)odpovědně,²⁹⁰ aby druhé straně nevznikla škoda. Jsem si však vědom, že takové chápání smluvní odpovědnosti bude v současné teorii i praxi pojetím spíše minoritním.

7.4. DISPOZITIVNOST SMLUVNÍ ODPOVĚDNOSTI

Již jsem uváděl, že ustanovení upravující kontraktní odpovědnost jsou zpravidla zčásti nebo zcela dispozitivní.²⁹¹ V praxi ani doktríně pak zřejmě nebude sporu o tom, že smluvní strany, které opomněly možnost dohodnout si vlastní úpravu dispozitivně stanovených vzájemných práv a povinností, budou dispozitivními ustanoveními vázány stejně jako normami kogentními; naopak odchýlná dohoda se uplatní jako obsah závazku smluvních stran. Ztotožňuji se rovněž s názorem, že je-li norma dispozitivní a mají-li strany

²⁸⁹ Na právní principy lze nahlížet jako na „*pravidla, která jsou součástí práva s ohledem na formální kritéria, a právě díky tomu z nich lze zjistit, jaké chování z nich vyplývá*“; srov. Tryzna, J.: *op. cit.*, str. 205.

²⁹⁰ Nový občanský zákoník se k takovému pojetí právního jednání hlásí poměrně otevřeně, srov. § 24 NOZ: „*Každý člověk odpovídá za své jednání...*“ včetně komentáře v důvodové zprávě: „...*člověk odpovídá [...]* především za to, že se chová řádně, po právu a že splní své povinnosti“; srov. NOZ-DZ, str. 47–48.

²⁹¹ Blíže viz část 5.4.

v principu možnost vyloučit její aplikovatelnost *ex ante*, přichází dohoda stran o právním režimu jejich vlastního vztahu v úvahu i dodatečně, tj. *ex post*.²⁹²

8. ODPOVĚDNOST ZE SMLUVNÍHO VZTAHU VŮČI TŘETÍ STRANĚ

Právní teorie i praxe tradičně vychází z premisy, že porušení povinnosti plynoucí z právního předpisu může mít za následek (samozřejmě při splnění dalších předpokladů odpovědnosti) odpovědnost škůdce vůči komukoliv, zatímco porušení smluvní povinnosti může mít za následek odpovědnost toliko vůči spolukontrahentovi.²⁹³ Tento předpoklad však byl zpochybněn v judikatuře Nejvyššího soudu, jenž dovodil, že **porušení smluvní povinnosti je za určitých okolností protiprávním úkonem i ve vztahu k poškozenému, který není účastníkem smlouvy**, i když se nejedná tzv. smlouvu ve prospěch třetího.²⁹⁴

Soud konkrétně rozhodl, že poškozený se může za účelem prokázání existence protiprávního úkonu dovolávat porušení smluvní povinnosti nejen v případě, že je škůdcovým spolukontrahentem, ale i v případech, kdy je prokázáno, že příslušný subjekt (škůdce) sice porušil povinnost ze smlouvy, kterou uzavřel s jinou osobou než s poškozeným, avšak závazek, k jehož porušení došlo, měl dopad do právní sféry poškozeného. Takovému závěru přitom není na překážku ani skutečnost, že smlouva, z níž porušení závazku vzešlo, nebyla (typově či z obsahového hlediska) smlouvou ve prospěch třetí osoby (tj. smlouvou ve prospěch poškozeného). Jinak řečeno, podstatné je, že byla porušena právní povinnost, která (byť prostřednictvím smluvního ujednání jiných osob) sloužila k ochraně subjektivních práv poškozeného.

²⁹² Srov. Pelikánová: *Obligační právo*, str. 52.

²⁹³ Srov. Švestka a kol.: *Komentář*, str. 1203.

²⁹⁴ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. března 2003, sp. zn. 29 Odo 379/2001 (Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek, 56/2004).

Smlouvou ve prospěch třetího rozumím „...*právní úkon má obvykle účinky pouze pro osoby, které ho učinily [...]. Výjimku představuje [smlouva ve prospěch třetího], kterou jedna strana (dlužník) slibuje druhé straně (věřiteli), že bude plnit třetí osobě. Tato osoba je oprávněna okamžikem, kdy s ní projeví souhlas. Dlužník má proti ní tytéž námitky jako proti věřiteli. Vzdá-li se tato osoba svého práva, zanikne dluh, nebylo-li dohodnuto, že v tomto případě má být splněno věřiteli. Dokud třetí osoba nedá souhlas, platí smlouva jen mezi dlužníkem a věřitelem a právo na plnění má věřitel, nebylo-li dohodnuto jinak...*“ srov. Hendrych, D., a kol.: *op. cit.*, str. 1018 [heslo „Smlouva ve prospěch třetího“].

Ztotožňuji se **kritikou**, která stran tohoto judikátu zazněla v české právní vědě.²⁹⁵ Zmíněné rozhodnutí představuje z právně teoretického hlediska nevhodný „hybrid“ mezi smluvní a delikt ní odpovědností. Prostřednictvím smluvní povinnosti je totiž chráněno absolutní právo třetích osob, aby jim nebyla působena zásahem do jejich právní sféry škoda. Takto pojatá smluvní odpovědnost koliduje s generální prevenční povinností dle § 415 OZ. Problematická je i přílišná obecnost právního názoru, že porušení smluvní povinnosti může být za určitých okolností protiprávním úkonem i vůči tomu, kdo nebyl smluvní stranou, jestliže byla porušena povinnost, která sloužila k ochraně jeho subjektivních práv. Ačkoliv teze, z nichž soudci vyšli, mohou mít ve specifických případech opodstatnění,²⁹⁶ Nejvyšší soud bez bližšího odůvodnění a příliš obecně prohlásil, že porušení smluvní povinnosti je protiprávním úkonem i ve vztahu k poškozenému, který není účastníkem smlouvy,²⁹⁷ přičemž neomezil dopady svého rozhodnutí pouze na určité situace, které by dostatečně druhově popsal, a přesněji ani nedefinoval, co je třeba rozumět pod *zásahem do právní sféry třetí osoby*. V navazujících rozhodnutích Nejvyšší soud opakovaně potvrdil závěr, že porušení smluvní povinnosti je protiprávním úkonem i ve vztahu k poškozenému, který není účastníkem smlouvy, přičemž pro náhradu škody postačí, že porušení smluvní povinnosti mělo dopad do právní sféry třetí osoby.²⁹⁸

Subjekty uzavírající smlouvu jsou v důsledku toho ve značné **právní nejistotě** ohledně jejich potenciální odpovědnosti. Z judikatury Nejvyššího soudu implicitně

²⁹⁵ Za všechny srov. například Salač, J.: „K otázce předpokladů odpovědnosti za škodu“. In: *Právní rozhledy*, 2004, č. 18, str. 680 an.

²⁹⁶ Jak vyplynulo ze skutkového základu, jednalo se o velmi specifickou situaci a poměrně specifickou smlouvu, která by skutečně mohla vykazovat určité souvztažnosti se smlouvou ve prospěch třetího (i když i toto je určité sporné): společnost A uzavřela smlouvu s bankou B, přičemž se jednalo o smlouvu o kontrole použití finančních prostředků na účtu společnosti A vedeném u banky B. Na základě „prohlášení o vstupu komanditisty do společnosti A“ byla na účet společnosti A osobou C zaplacená určitá peněžitá částka, která měla představovat vklad osoby C jako budoucího společníka společnosti A. Jelikož však nebyly splněny náležitosti stanovené zákonem pro přistoupení nového společníka do komanditní společnosti (zejména změna společenské smlouvy podléhající souhlasu všech společníků), osoba C se společníkem společnosti A nestala. Osoba C následně požadovala soudní cestou vrácení zaplacené peněžitě částky. Žalovanými byli jak společnost A, na jejíž účet byla částka připsána, tak i banka B, která měla na základě smlouvy o kontrole použití finančních prostředků provádět kontrolu nad účtem společnosti A. Žalobce (osoba C) vyšel z právního názoru, že A a B odpovídají za vrácení částky solidárně (společně a nerozdílně). Podle C se v případě smlouvy o kontrole použití finančních prostředků jednalo o smlouvu ve prospěch třetího, resp. třetích. Podle C takovými třetími osobami byly typicky potenciální budoucí společníci ve společnosti A (vedle C existovaly ještě nejméně tři takové osoby). Tím, že B nekontrolovala dostatečně A při dispozicích s účtem, došlo dle názoru C k tomu, že A odmítala částku C vrátit, i když se C nestala společníkem A. B tak měla porušit smluvní povinnost, kterou měla na základě smlouvy, jež měla charakter smlouvy ve prospěch třetího, a měla by odpovídat vedle A za škodu vzniklou C; srov. Salač, J.: *op. cit. sub 295*, str. 681.

²⁹⁷ Srov. vyhlášenou právní větu.

²⁹⁸ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. července 2008, sp. zn. 25 Cdo 1417/2006; příp. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. června 2010, sp. zn. 23 Cdo 3495/2008.

vyplývá, že při kontraktaci by smluvní strany měly správně zkoumat a zvažovat, zda práva a povinnosti ve smlouvě zakotvená nemají dopad do právní sféry třetích osob.²⁹⁹ To je však v praxi jen stěží představitelné, resp. nereálné. Kromě toho, že není jasné, vůči jakému okruhu třetích osob by měla být smlouva poměřována, neúměrně narůstají i transakční náklady. **Nový občanský zákoník** situaci částečně řeší v § 2913 odst. 1 NOZ,³⁰⁰ když právo na náhradu škody mají mít vedle druhé smluvní strany nově „jen“ ti, jichž se účel smlouvy přímo dotýká. Důvodová zpráva uvádí, jako příklad takových osob např. členy nájemcovy domácnosti, rodinné příslušníky osoby, která objednala opravu určitého zařízení v bytě apod. Autoři ustanovení se přitom snaží zdůraznit, že „[v]ýslovný poukaz navrhovaného ustanovení na chráněný zájem osoby, která není smluvní stranou, sleduje vést soudní praxi k zúžení dosavadního přístupu v rozhodovací praxi Nejvyššího soudu.“³⁰¹ Nezbyvá než vyčkat budoucí soudní aplikace a interpretace předmětného ustanovení.

Další rozhodnutí nepřímo připouštějící **odpovědnost ze smluvního vztahu i vůči třetí straně** vyvstalo **v kontextu výkonu advokacie**. Žalobce se v rámci soudního řízení domáhal náhrady škody, jež mu měla vzniknout v důsledku absolutní neplatnosti smlouvy o převodu obchodního podílu sepsané žalovaným, resp. jeho advokátem.

Nejvyšší soud rozhodl, že v takovém případě není vyloučena odpovědnost advokáta vůči druhé smluvní straně, kterou nezastupoval, a to při splnění všech podmínek odpovědnosti za škodu.³⁰² Argumentace soudu vycházela z teze, že pouze za součinnosti obou smluvních stran může dojít k uzavření – byť neplatné – smlouvy, proto je třeba zvažovat míru účasti obou smluvních stran na způsobení neplatnosti smlouvy (obě strany přitom mají prevenční povinnost ve smyslu § 415 OZ). Soud uzavřel, že vzhledem k dikci ustanovení § 42 OZ, která okruh povinných subjektů neomezuje na smluvní strany, nýbrž počítá s tím, že odpovědnost nese kdokoliv, komu lze přičíst zavinění na způsobení neplatnosti smlouvy, není vyloučena odpovědnost advokáta vůči druhé smluvní straně,

²⁹⁹ Srov. Salač, J.: *op. cit. sub 295*, str. 682; příp. Švestka a kol.: *Komentář*, str. 1203.

³⁰⁰ Srov. text ustanovení: „*Poruší-li strana povinnost ze smlouvy, nahradí škodu z toho vzniklou [...] i osobě, jejímuž zájmu mělo splnění ujednané povinnosti zjevně sloužit.*“

³⁰¹ Srov. *NOZ-DZ*, str. 570.

³⁰² Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. prosince 2003, sp. zn. 25 Cdo 1487/2002.

kteřou nezastupoval, a to samozřejmě při splnění všech podmínek odpovědnosti za škodu.³⁰³

Toto rozhodnutí považuji za problematické o něco méně, neboť soud vystavěl svou argumentaci na obecné prevenční povinnosti, nikoliv na zvláštní smluvně-deliktní odpovědnosti, a sankcionoval způsobení neplatnosti právního úkonu, navíc v kontextu výkonu advokacie. Strany uzavírající smlouvu jsou nicméně i v důsledku tohoto rozhodnutí ve zvýšené právní nejistotě ohledně jejich potenciální odpovědnosti. Použitá konstrukce odpovědnosti je totiž myslitelná i mimo kontext výkonu advokacie.

9. ZÁVĚR

V samém úvodu jsem si položil řečnickou otázku, jaké je v českém právu postavení stran účastnících se kontraktačního procesu z hlediska právní odpovědnosti. Obecně platí, že každý má právo svobodně si vybrat, zda vůbec, s kým a za jakých podmínek bude kontrahovat, přesto má jednání stran v předsmulvním stadiu určité limity, a to v důsledku existence předsmulvní odpovědnosti neboli *culpy in contrahendo*. Snaha uchopit a vymezit teoretickou koncepci tohoto institutu v českém právu byla hlavním cílem mé práce.

Rozsah předsmulvní odpovědnosti lze vymezit předsmulvními povinnostmi, konkrétně povinností bezdůvodně neukončovat jednání o smlouvě, povinností kontraktačního úmyslu (nevstupovat do kontraktace, resp. v ní nepokračovat bez úmyslu smlouvu uzavřít), povinností řádně informovat druhou stranu, povinností zachovávat důvěřnost informací nabytých v rámci vyjednávání a v neposlední řadě povinností nepůsobit neplatnost právních úkonů (v kontextu předsmulvního vztahu především vynakládat náležitou péči na to, aby mohla být uzavřena platná smlouva). Tím odpovídám na první v úvodu vytyčenou otázku, totiž jakými povinnostmi jsou vázáni účastníci procesu kontraktace.

Jde-li o širší právně teoretické aspekty institutu, pak **jednotící podstata *culpy in contrahendo*** spočívá v široce chápané ochraně dobré víry v probíhajícím jednání o smlouvě. Účastníci kontraktace mají obecnou povinnost dodržovat v průběhu kontraktace dobré mravy a dobrou víru *stricto sensu*, nepůsobit škodu, postupovat ohleduplně, korektně

³⁰³ Tichý zmiňuje komentovaný rozsudek například i v kontextu odpovědnosti ze smlouvy o trvalé spolupráci mezi advokáty; srov. Tichý, L.: „Odpovědnost při společném výkonu advokacie“. In: Tichý, L. (ed.): *Odpovědnost advokáta za škodu*. Praha: C. H. Beck, 2013, str. 161.

a nepoškozovat důvěru a oprávněná očekávání druhé strany. Jednoduše mají jednat poctivě. Primární **charakter předsmulvních odpovědností** je prospektivní. Účastníci kontraktace se mají především preventivně chovat natolik řádně a (z)odpovědně, aby druhé straně nevznikaly v předsmulvním stadiu zbytečné náklady, škoda či jiná újma. *Culpa in contrahendo* představuje jinými slovy *ex ante* odpovědnost za splnění povinnosti. **Předsmulvních vztah, resp. odpovědnost** je pak svou povahou vztahem, resp. odpovědností deliktní. Předsmulvních povinností totiž účastníkům kontraktace vyplývají jednoznačně a výhradně ze zákona. Pro tvrzení, že z prosté existence předsmulvních vztahů stranám vznikají zvláštní práva a povinnosti, neexistuje dostatek argumentů, protože nelze obhájit kvazikontraktární povahu předsmulvních vztahů. V návaznosti na to a s ohledem na skutečnost, že ustanovení upravující deliktní odpovědnost musí být už ze své povahy kogentní, je možné dojít k závěru, že **předsmulvních povinností jsou kogentního charakteru**. Účastníci kontraktace tedy nemohou aplikovatelnost těchto povinností vyloučit či omezit vlastní dohodou.

S postupující fází kontraktace a narůstající komplexností celého jednání o smlouvě dochází i k **prohlubování předsmulvních vztahů**. Předsmulvních odpovědnost má jen omezené implikace v situaci, kdy strany učiní toliko první kontakty za účelem sjednání smlouvy, odlišně se projevuje například ve fázi podání oferty a zásadně působí ke konci jednání, například když po několikaměsíčním vyjednávání a před pomyslným podpisem smlouvy jedna ze stran vyjednávání bezdůvodně přeruší. V každém případě jsou účastníci kontraktace odpovědní za své chování v předsmulvním stadiu.

Pokud jde o **teoretickou koncepci odpovědnosti smluvní**, české smluvní závazkové právo, stojící na požadavku dohody o celém obsahu smlouvy, staví společně se smluvní odpovědností na **zásadách** respektujících autonomii vůle, princip *pacta sunt servanda* a dobré mravy a chránících poctivost smluvních stran a jejich dobrou víru *largo sensu*. Mezi obecné skupiny případů porušení smlouvy, s nimiž mohou být spojeny odpovědnostní důsledky, lze zařadit **odpovědnost za prodlení, za vady a za škodu**, tj. odpovědnost za opožděné plnění povinnosti, za vadné, nikoli řádné plnění a za nesplnění závazku vůbec. **Charakter smluvní odpovědnosti** je otázkou nejspornější. Vyjdeme-li z podstaty smluvní odpovědnosti jako povinnosti k náhradě újmy způsobené porušením smluvní povinnosti, můžeme hovořit o retrospektivním charakteru smluvní odpovědnosti, tj. o *ex post* odpovědnosti za porušení povinnosti. Nabízí se však i možnost nahlížet na podstatu smluvní odpovědnosti primárně prostřednictvím výše uvedených zásad; pak lze

hovořit o jejím převažujícím charakteru prospektivním. Smluvní odpovědnost by totiž mohla představovat *ex ante* odpovědnost za splnění preventivní povinnosti chovat se v rámci smluvního vztahu řádně a (z)odpovědně, aby druhé straně nevznikla škoda.

Poslední posuzovanou problematikou byla **odpovědnost vyplývající ze smluvního vztahu vůči třetí straně**. V tomto směru čtenáře především upozorním na skutečnost, že porušení smluvní povinnosti je za určitých okolností protiprávním úkonem i ve vztahu k poškozenému, který není účastníkem smlouvy. Z judikatury Nejvyššího soudu implicitně vyplývá, že při kontraktaci by smluvní strany měly správně zkoumat a zvažovat, zda práva a povinnosti vyplývající ze smlouvy nemají dopad do právní sféry třetích osob. Ačkoli nový občanský zákoník tuto situaci částečně řeší a omezuje okruh třetích osob „jen“ na ty, jichž se účel smlouvy dotýká přímo, v praxi lze z hlediska odpovědnostního doporučit jen **maximální obezřetnost a poctivost při veškerých právních jednáních**. Jak praví staré rčení: *Hoc facias homini, quod cupis esse tibi*.³⁰⁴

³⁰⁴ Čiň lidem to, co si přeješ, aby oni činili tobě.

10. BIBLIOGRAFIE

10.1. MONOGRAFIE, UČEBNICE A KOMENTÁŘE

- | BEJČEK, J., ELIÁŠ, K., RABAN, P., A KOL.: *Kurs obchodního práva : Obchodní závazky*. Páté vydání. Praha: C. H. Beck, 2010. ISBN 978-80-7400-337-0.
- | BĚLOHLÁVEK, A. J., ČERNÝ, F., JUNGWIRTHOVÁ, M., KLÍMA, P., PROFELDOVÁ, T., ŠROTOVÁ, E.: *Nový občanský zákoník : Srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejících*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. ISBN 978-80-7380-413-8.
- | BERAN, K.: *Pojem osoby v právu*. Praha: Leges, 2012. ISBN 978-80-87576-06-9.
- | CARTWRIGHT, J., HESSELINK, M.: *Precontractual Liability in European Private Law*. New York: Cambridge University Press, 2008. ISBN 978-0-521-51601-3.
- | DEBRUCHE, A.-F., GRAMMOND, S., CAMPAGNOLO, Y.: *Contract Law in Quebec*. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2012. ISBN 978-90-411-3911-5.
- | ELIÁŠ, K., A KOL.: *Občanský zákoník : Velký akademický komentář, první svazek (§ 1–487)*. Praha: Linde, 2008. ISBN 978-80-7201-687-7.
- | FIALA, J., KINDL, M., A KOL.: *Občanský zákoník : Komentář, I. díl (§ 1 až 487)*. První vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. ISBN 978-80-7357-395-9.
- | FRIDMAN, G. H. L.: *The Law of Contract in Canada*. Šesté vydání. Toronto: Carswell, 2011. ISBN 9780779836468.
- | GERLOCH, A.: *Teorie práva*. Čtvrté vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007. ISBN 978-80-7380-023-9.
- | HENDRYCH, D., A KOL.: *Právnícký slovník*. Třetí vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-059-1.
- | HRÁDEK, J.: *Předsmluvní odpovědnost : Culpa in contrahendo*. První vydání. Praha: Auditorium, 2009. ISBN 978-80-903786-9-8.
- | KINCL, J., URFUS, V., SKŘEJPEK, M.: *Římské právo*. Praha: C. H. Beck, 1995. ISBN 80-7179-031-1.
- | KNAPP, V.: *Teorie práva*. První vydání. Praha: C. H. Beck, 1995. ISBN 80-7179-028-1.
- | KNAPPOVÁ, M.: *Povinnost a odpovědnost v občanském právu*. První vydání. Praha: Eurolex Bohemia, 2003. ISBN 80-89432-55-6.
- | KÖTZ, H., FLESSNER, A.: *European Contract Law: Formation, Validity, and Content of Contracts; Contract and Third Parties*. Oxford: Clarendon Press, 1997. ISBN 978-0198264989.

- | LANDO, O., BEALE, H. (eds.): *Principles of European Contract Law : Parts I and II*. The Commission on European Contract Law. The Hague: Kluwer Law International, 2000. ISBN 90-411-1305-3.
- | MATULA, Z.: *Culpa in contrahendo*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. ISBN 978-80-7357-719-3.
- | O'SULLIVAN, J., HILLIARD, J.: *The Law of Contract*. Páté vydání. Gosport: Oxford University Press, 2012. ISBN 978-0-19-964480-3.
- | PELIKÁNOVÁ, I.: *Obchodní právo : Obligační právo*. Čtvrtý díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. ISBN 978-80-7357-428-4.
- | PELIKÁNOVÁ, I.: *Obchodní právo : Odpovědnost*. Pátý díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. ISBN 978-80-7357-714-8.
- | POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z., A KOL.: *Obchodní zákoník : Komentář, II. díl (§ 221 až 775)*. První vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. ISBN 978-80-7357-491-8.
- | RESEARCH GROUP ON THE EXISTING EC PRIVATE LAW (ACQUIS GROUP): *Principles of the Existing EC Contract Law (Acquis Principles) : Contract I : Pre-contractual Obligations, Conclusion of Contract, Unfair Terms*. Munich: Sellier, 2007. ISBN 978-3-86653-023-2.
- | ROUČEK, F., SEDLÁČEK, J., A KOL.: *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Reprint původního vydání. Praha: CODEX Bohemia, 1998. ISBN 80-85963-60-4 (soubor).
- | SEDLÁČEK, J.: *Občanské právo československé : Všeobecné nauky*. Reprint původního vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. ISBN 978-80-7357-758-2.
- | SCHLECHTRIEM, P., BUTLER, P.: *UN Law on International Sales : The UN Convention on the International Sale of Goods*. Berlin: Springer, 2009. ISBN 978-3-540-25314-3. [Vycházel jsem z elektronické verze knihy.]
- | SVEJKOVSKÝ, J., A KOL.: *Nový občanský zákoník : Srovnání nové a současné úpravy občanského práva*. První vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-423-0.
- | SWAN, A., ADAMSKI, J.: *Canadian Contract Law*. Třetí vydání. Markham: Lexis Nexis, 2012. ISBN 9780433472124.
- | ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M., A KOL.: *Obchodní zákoník : Komentář*. Třinácté vydání. Praha: C. H. Beck, 2010. ISBN 978-80-7400-354-7.
- | ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., A KOL.: *Občanské právo hmotné 1*. Páté vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. ISBN 978-80-7357-468-0.
- | ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., A KOL.: *Občanské právo hmotné 2*. Páté vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. ISBN 978-80-7357-473-4.

- ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M., HULMÁK, J., A KOL.: *Občanský zákoník I: Komentář (§ 1–459)*. Druhé vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-108-6.
- TRYZNA, J.: *Právní principy a právní argumentace*. První vydání. Praha: Auditorium, 2010. ISBN 978-80-87284-01-8.
- ÚSTAV PRO JAZYK ČESKÝ: *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost*. Praha: Academia, 2000. ISBN 80-200-0493-9.
- VERHEIJ, A. J., DE JONG, G. T.: *International Contracts Law : 2011-2012*. Učebnice/skripta, University of Groningen, Faculty of Law, Privaatrecht en notarieel recht, RGMMPR50406.
- VON BAR, CH., CLIVE, E. (eds.): *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law : Draft Common Frame of Reference*. Full Edition. Study Group on a European Civil Code & Research Group on EC Private Law (Acquis Group). Munich: Sellier, 2009. ISBN 978-3-86653-098-0.
- ZIMMERMANN, R., WHITTAKER, S. (eds.): *Good Faith in European Contract Law*. Cambridge: Cambridge University Press, 2000. ISBN 0-521-77190-0.

10.2. ČLÁNKY A JINÉ ODBORNÉ PRÁCE

- BERAN, K.: „Kdy je norma kogentní a kdy dispozitivní?“ In: *Právní rozhledy*, 2009, č. 19, str. 685 an.
- BERAN, K.: „Předpoklady vzniku právní odpovědnosti (prvky skutkové podstaty)“. In: VEČEŘA, M., A KOL.: *Teória práva*. Čtvrté vydání. Bratislava: EUROKÓDEX, 2011, str. 265 an.
- ČECH, P.: „K povinnosti loajality společníka vůči společnosti a ostatním společníkům“. In: PAUKNEROVÁ, M., TOMÁŠEK, M., ET AL.: *Nové jevy v právu na počátku 21. století: IV., Proměny soukromého práva*. Praha: Karolinum, 2009.
- ČECH, P.: „Nad několika rekodifikačními nejasnostmi“. In: *Obchodněprávní revue*, 2012, č. 11-12, str. 324 an.
- ČERMÁK, K.: „Ještě k tzv. prohlášením záměrů (letters of intent)“. In: *Bulletin advokacie*, 1999, č. 6-7, str. 31 an.
- DOBEŠ, P.: „K odpovědnosti za škodu v předmluvním stadiu de lege lata“. In: *Právní rozhledy*, 2009, č. 20, str. 715 an.
- DOBEŠOVÁ, L.: „Odpovědnost v občanském právu“. In: *Meritum Občanské právo*. Druhé vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, str. 247 an.
- ELIÁŠ, K.: „Nový občanský zákoník ve Sbírce zákonů“. In: *Právní rozhledy*, 2012, č. 7, str. 229 an.

- GERLOCH, A., TRYZNA, J.: „Závaznost právních textů při interpretaci a aplikaci práva soudy a argumentace lege artis“. In: GERLOCH, A., TOMÁŠEK, M., ET AL.: *Nové jevy v právu na počátku 21. století: II., Teoretické a ústavní impulzy rozvoje práva*. Praha: Karolinum, 2010.
- HRÁDEK, J.: „Předsmluvní odpovědnost“. In: *Bulletin advokacie*, 2011, č. 3, str. 44 an.
- HULMÁK, M.: „Limity předsmluvní odpovědnosti“. In: *Bulletin advokacie*, 2011, č. 3, str. 53 an.
- HULMÁK, M., VLČEK, K.: „Obecná informační povinnost při sjednávání smlouvy“. In: *Právní rozhledy*, 2012, č. 17 a 18, str. 602 an., resp. 644 an.
- JANOŠ, R.: „Předsmluvní odpovědnost *de lege lata* a *de lege ferenda*“. In: *Právní fórum*, 2011, č. 8, str. 341 an.
- KÖTZ, H.: „Precontractual Duties of Disclosure: A Comparative and Economic Perspective“. In: *European Journal of Law and Economics*, 2000, Vol. 9, Issue 1, str. 5 an. [Vycházel jsem z rukopisu osobně poskytnutým autorem.]
- MAREK, K.: „Vznik smluvního vztahu a bezdůvodné obohacení z hlediska formy právního úkonu“. In: *Bulletin advokacie*, 2008, č. 3, str. 31 an.
- MAREŠOVÁ, M.: „Předsmluvní odpovědnost v případě prohlášení o záměru (Letter of Intent)“. In: *Bulletin advokacie*, 2012, č. 12, str. 37 an.
- NOVÝ, Z.: „K předsmluvní odpovědnosti“. In: *Jurisprudence*, 2007, č. 2, str. 31 an.
- PELIKÁNOVÁ, I.: „Odpovědnost za škodu – trendy a otázky, malý náhled do osnovy nového občanského zákoníku“. In: *Bulletin advokacie*, 2011, č. 3, str. 15 an.
- PRAŽÁK, P.: *Institut právní odpovědnosti (teoreticko-právní aspekty)*. Diplomová práce, vedoucí práce JUDr. Karel Beran, Ph.D. Praha, Berlín: 2011.
- PRAŽÁK, P.: „Má institut právní odpovědnosti v návrhu nového občanského zákoníku jasnou koncepci?“ In: *Právní rozhledy*, 2012, č. 3, str. 101 an.
- SALAČ, J.: „Culpa in contrahendo v českém právu?“ In: *Právní rozhledy*, 2002, č. 9, str. 413 an.
- SALAČ, J.: „K otázce předpokladů odpovědnosti za škodu“. In: *Právní rozhledy*, 2004, č. 18, str. 680 an.
- TÉGL, P.: „Poctivost a důvěra jako jeden ze základních principů evropského smluvního práva“. In: PAUKNEROVÁ, M., TOMÁŠEK, M., ET AL.: *Nové jevy v právu na počátku 21. století: IV., Proměny soukromého práva*. Praha: Karolinum, 2009.
- TICHÝ, L.: „Odpovědnost při společném výkonu advokacie“. In: TICHÝ, L. (ED.): *Odpovědnost advokáta za škodu*. Praha: C. H. Beck, 2013, str. 159 an.
- TOBEŠ, Z.: „Culpa in contrahendo“. In: *Právní rádce*, 2007, č. 1, str. 16 an.

10.3. JUDIKATURA

10.3.1. Česká judikatura

- | Nález Ústavního soudu ze dne 17. prosince 1997, sp. zn. Pl. ÚS 33/97, vyhlášeno pod č. 30/1998 Sb.
- | Nález Ústavního soudu ze dne 22. září 2009, sp. zn. I. ÚS 49/08.
- | Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 28. dubna 2006, č. j. 12 Co 172/2006–81. [Vyžádáno na základě zákona o svobodném přístupu k informacím.]
- | Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 20. ledna 2009, č. j. 16 Co 445/2008–115. [Vyžádáno na základě zákona o svobodném přístupu k informacím.]
- | Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. září 1998, sp. zn. 3 Cdon 51/96 (Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek, 5/2001).
- | Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. března 2003, sp. zn. 29 Odo 379/2001 (Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek, 56/2004).
- | Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. dubna 2003, sp. zn. 20 Cdo 790/2002.
- | Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. září 2004, sp. zn. 22 Cdo 1567/2004.
- | Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. prosince 2003, sp. zn. 25 Cdo 1487/2002.
- | Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. března 2005, sp. zn. 33 Cdo 1117/2003 (Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek, 26/2006).
- | Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. dubna 2006, sp. zn. 21 Cdo 826/2005 (Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek, 36/2008).
- | Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. října 2006, sp. zn. 29 Odo 1166/2004 (Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek, 82/2007).
- | Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. ledna 2007, sp. zn. 33 Odo 1520/2005.
- | Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. ledna 2007, sp. zn. 25 Cdo 874/2005 (Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek, 5/2008).
- | Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. února 2007, sp. zn. 32 Odo 1043/2004.
- | Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. září 2007, sp. zn. 29 Odo 1335/2005.
- | Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. července 2008, sp. zn. 25 Cdo 1417/2006.
- | Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2. října 2008, sp. zn. 25 Cdo 127/2007.
- | Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. dubna 2009, sp. zn. 33 Odo 1789/2006.
- | Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. června 2010, sp. zn. 23 Cdo 3495/2008.
- | Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. září 2011, sp. zn. 23 Cdo 3473/2009 (Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek, 41/2012).

- | Usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 26. května 2009, č. j. 44 Cm 165/2006–191.
[Vyžádáno na základě zákona o svobodném přístupu k informacím.]
- | Usnesení Ústavního soudu ze dne 26. února 1998, sp. zn. II. ÚS 249/97.
- | Usnesení Ústavního soudu ze dne 11. srpna 2010, sp. zn. IV. ÚS 1338/10.
- | Usnesení Ústavního soudu ze dne 5. září 2012, sp. zn. II. ÚS 244/12.

10.3.2. Zahraniční a evropská judikatura

- | Rozhodnutí British Columbia Court of Appeal ve věci *Empress Towers Ltd. v Bank of Nova Scotia*, [1991] 1 WWR 537, 50 BCLR (2d) 126.
- | Rozhodnutí Ontario Court of Appeal ve věci *Bawitko Investments Ltd. v. Kernels Popcorn Ltd.*, [1991] 79 D.L.R. (4th) 97.
- | Rozhodnutí Ontario Court of Appeal ve věci *Canada Square Corp. et al. v. VS Services Ltd. et al.*, [1981] 34 O.R. (2d) 250 (Ont. C.A.).
- | Rozhodnutí House of Lords ve věci *Derry v. Peek*, [1889] LR 14 App Cas 337.
- | Rozhodnutí House of Lords ve věci *May & Butcher Ltd. v R*, [1934] 2 KB 17.
- | Rozhodnutí House of Lords ve věci *Walford v Miles*, [1992] 2 AC 128.
- | Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 17. září 2002 ve věci *Tacconi*, C-334/00.
- | Rozsudek Soudu prvního stupně EU (dnes Tribunál) ze dne 8. května 2007 ve věci *Citymo v. Komise*, T-271/04.

10.4. PRÁVNÍ PŘEDPISY

- | Civil Code of Québec [quebecký občanský zákoník], S.Q., 1991, c. 64., dostupné on-line: <http://www.justice.gouv.qc.ca/english/sujets/glossaire/code-civil-a.htm>, citováno 14. června 2013.
- | Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007 ze dne 11. července 2007 o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy (Řím II).
- | Úmluva OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží (United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods), podepsána ve Vídni roku 1980, vyhlášeno pod č. 160/1991 Sb.
- | Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- | Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- | Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v platném znění.

10.5. OSTATNÍ ZDROJE

- | Důvodová zpráva k novému občanskému zákoníku, konsolidovaná verze, dostupné on-line: <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/>>, staženo 8. února 2013.
- | Návrh nového občanského zákoníku a důvodové zprávy z roku 2005, dostupné on-line: <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/>>, staženo 24. února 2013.
- | Návrh nového občanského zákoníku a důvodové zprávy z roku 2007, dostupné on-line: <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/>>, staženo 24. února 2013.
- | Návrh nového občanského zákoníku a důvodové zprávy z roku 2009, dostupné on-line: <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/>>, staženo 24. února 2013.
- | Ústav pro jazyk český: *Příruční slovník jazyka českého*, dostupné on-line <<http://bara.ujc.cas.cz/psjc/>>, citováno 11. července 2013.
- | Věcný záměr nového občanského zákoníku z roku 2000, dostupné on-line: <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/>>, citováno 24. února 2013.

11. PŘÍLOHA

11.1. PRINCIPLES OF EUROPEAN CONTRACT LAW – VYBRANÁ USTANOVENÍ

Article 1:201 (Good Faith and Fair Dealing)

- (1) Each party must act in accordance with good faith and fair dealing.*
- (2) The parties may not exclude or limit this duty.*

Article 2:301 (Negotiations Contrary to Good Faith)

- (1) A party is free to negotiate and is not liable for failure to reach an agreement.*
- (2) However, a party who has negotiated or broken off negotiations contrary to good faith and fair dealing is liable for the losses caused to the other party.*
- (3) It is contrary to good faith and fair dealing, in particular, for a party to enter into or continue negotiations with no real intention of reaching an agreement with the other party.*

Article 2:302 (Breach of Confidentiality)

If confidential information is given by one party in the course of negotiations, the other party is under a duty not to disclose that information or use it for its own purposes whether or not a contract is subsequently concluded. The remedy for breach of this duty may include compensation for loss suffered and restitution of the benefit received by the other party.

Article 4:109 (Excessive Benefit or Unfair Advantage)

- (1) A party may avoid a contract if, at the time of the conclusion of the contract:
 - (a) it was dependent on or had a relationship of trust with the other party, was in economic distress or had urgent needs, was improvident, ignorant, inexperienced or lacking in bargaining skill, and*
 - (b) the other party knew or ought to have known of this and, given the circumstances and purpose of the contract, took advantage of the first party's situation in a way which was grossly unfair or took an excessive benefit.**
- (2) Upon the request of the party entitled to avoidance, a court may if it is appropriate adapt the contract in order to bring it into accordance with what might have been agreed had the requirements of good faith and fair dealing been followed.*
- (3) A court may similarly adapt the contract upon the request of a party receiving notice of avoidance for excessive benefit or unfair advantage, provided that this party informs the party who gave the notice promptly after receiving it and before that party has acted in reliance on it.*

[Citováno podle Lando, O., Beale, H. (eds.): *Principles of European Contract Law : Parts I and II*. The Commission on European Contract Law. The Hague: Kluwer Law International, 2000.]

11.2. PRINCIPLES OF THE EXISTING EC CONTRACT LAW – VYBRANÁ USTANOVENÍ

Article 2:101 (Good faith)

In pre-contractual dealings, parties must act in accordance with good faith.

Article 2:102 (Legitimate expectations)

In pre-contractual dealings, a business must act with the special skill and care that may reasonably be expected to be used with regard, in particular, to the legitimate expectations of consumers.

Article 2:103 (Negotiations contrary to good faith)

- (1) A party is free to negotiate and is not liable for failing to reach an agreement.*
- (2) However, a party who has conducted or discontinued negotiations contrary to good faith is liable for loss caused to the other party.*
- (3) In particular, a party acts contrary to good faith if it enters into or continues negotiations with no real intention of reaching an agreement.*

Article 2:201 (Duty to inform about goods or services)

Before the conclusion of a contract, a party has a duty to give to the other party such information concerning the goods or services to be provided as the other party can reasonably expect, taking into account the standards of quality and performance which would be normal under the circumstances.

Article 4:105 (Pre-contractual statements by a contract party)

Any public statement which a business, prior to the conclusion of the contract, makes about the specific characteristics of the goods or services which it supplies is binding under the contract unless:

- (a) when the contract was concluded, the other party was aware, or should have reasonably been aware that the statement was incorrect, or*
- (b) the other party's decision to conclude the contract could not have been influenced by the statement, or*
- (c) the statement had been corrected by the time of the conclusion of the contract.*

[Citováno podle Research Group on the Existing EC Private Law (Acquis Group): *Principles of the Existing EC Contract Law (Acquis Principles) : Contract I : Pre-contractual Obligations, Conclusion of Contract, Unfair Terms*. Munich: Sellier, 2007.]

11.3. DRAFT COMMON FRAME OF REFERENCE – VYBRANÁ USTANOVENÍ

Article I. – 1:103 (Good faith and fair dealing)

- (1) The expression “good faith and fair dealing” refers to a standard of conduct characterised by honesty, openness and consideration for the interests of the other party to the transaction or relationship in question.*
- (2) It is, in particular, contrary to good faith and fair dealing for a party to act inconsistently with that party's prior statements or conduct when the other party has reasonably relied on them to that other party's detriment.*

Article II. – 3:101: Duty to disclose information about goods, other assets and services

- (1) Before the conclusion of a contract for the supply of goods, other assets or services by a business to another person, the business has a duty to disclose to the other person such information concerning the goods, other assets or services to be supplied as the other person can reasonably expect, taking into account the standards of quality and performance which would be normal under the circumstances.*

(2) In assessing what information the other person can reasonably expect to be disclosed, the test to be applied, if the other person is also a business, is whether the failure to provide the information would deviate from good commercial practice.

Article II. – 3:301: Negotiations contrary to good faith and fair dealing

(1) A person is free to negotiate and is not liable for failure to reach an agreement.

(2) A person who is engaged in negotiations has a duty to negotiate in accordance with good faith and fair dealing and not to break off negotiations contrary to good faith and fair dealing. This duty may not be excluded or limited by contract.

(3) A person who is in breach of the duty is liable for any loss caused to the other party by the breach.

(4) It is contrary to good faith and fair dealing, in particular, for a person to enter into or continue negotiations with no real intention of reaching an agreement with the other party.

Article II. – 3:302: Breach of confidentiality

(1) If confidential information is given by one party in the course of negotiations, the other party is under a duty not to disclose that information or use it for that party's own purposes whether or not a contract is subsequently concluded.

(2) In this Article, "confidential information" means information which, either from its nature or the circumstances in which it was obtained, the party receiving the information knows or could reasonably be expected to know is confidential to the other party.

(3) A party who reasonably anticipates a breach of the duty may obtain a court order prohibiting it.

(4) A party who is in breach of the duty is liable for any loss caused to the other party by the breach and may be ordered to pay over to the other party any benefit obtained by the breach.

[Citováno podle Von Bar, Ch., Clive, E. (eds.): *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law : Draft Common Frame of Reference*. Full Edition. Study Group on a European Civil Code & Research Group on EC Private Law (Acquis Group). Munich: Sellier, 2009.]

RESUMÉ A KLÍČOVÁ SLOVA

Diplomová práce: Teoretická koncepce předsmulvní a smluvní odpovědnosti

RESUMÉ

Smyslem této práce je uchopit a vymezit teoretickou koncepci předsmulvní a smluvní odpovědnosti v českém právu. Především právně teoretické aspekty předsmulvní odpovědnosti (též *culpa in contrahendo*) jsou v právní vědě stále ještě poněkud opomíjeným tématem, proto kladu největší důraz na ně. Text práce je rozdělen do jedenácti kapitol včetně jedné přílohy. Po úvodu následuje kapitola druhá, v níž nejprve stručně pojednávám o obecném pojetí právní odpovědnosti v českém právu, a kapitola třetí, v níž shrnuji historická východiska *culpy in contrahendo*.

Ve čtvrté kapitole se již pokouším odpovědět na otázku, jaký je rozsah české předsmulvní odpovědnosti, a to podle stávající i nové soukromoprávní zákonné úpravy. Výsledkem je vymezení konkrétních předsmulvních povinností, jimiž jsou v předsmulvním stadiu vázání účastníci kontraktace. V kapitole páté následně analyzuji podstatu a charakter předsmulvní odpovědnosti, povahu předsmulvního vztahu a kogentnost, resp. dispozitivnost úpravy předsmulvních povinností. V šesté kapitole posuzuji, jakým způsobem se předsmulvní odpovědnost projevuje v rozličných fázích kontraktace a jak dochází k přechodu od předsmulvní ke smluvní odpovědnosti. Výsledkem je vymezení možných odpovědnostních následků rozličných úkonů v procesu kontraktace, mj. význam podání oferty, akceptace či dohoda stran na uzavření smlouvy o smlouvě budoucí.

V sedmé kapitole již svou pozornost zaměřuji na teoretickou koncepci smluvní odpovědnosti, když vymezuji, na jakých zásadách tato odpovědnost stojí, či jakou má podstatu a převažující charakter. V kapitole osmé pak pojednávám o kontroverzní otázce odpovědnosti ze smluvního vztahu vůči třetím stranám. Devátá kapitola poskytuje čtenáři shrnutí posuzované problematiky v podobě závěru. Výčet použité literatury uvádím v kapitole desáté a poslední jedenáctá kapitola obsahuje jedinou přílohu v podobě vybraných ustanovení některých v textu citovaných dokumentů.

KLÍČOVÁ SLOVA

právní odpovědnost, předsmulvní odpovědnost, *culpa in contrahendo*, předsmulvní povinnosti, předsmulvní vztah, smluvní odpovědnost

ABSTRACT AND KEY WORDS

Thesis: The theoretical conception of pre-contractual and contractual liability

ABSTRACT

The purpose of my thesis was to analyse theoretical aspects of precontractual and contractual liability under Czech law. I particularly focused on precontractual liability (also known as *culpa in contrahendo*) due to its unclear and unresolved theoretical conception among Czech jurisprudence. The thesis consists of eleven chapters including one annex. After short introduction, I briefly analysed the meaning of a general term *legal responsibility/ liability* in the second chapter, and a historical background including the original Jhering's conception of *culpa in contrahendo* in the third part of the thesis.

The fourth chapter is devoted to defining the scope of precontractual liability and specific precontractual duties and/or obligations during a contract negotiation under both current and revised civil law. I comprehensively analysed underlying principles of a concept of precontractual liability, its general nature and a nature of precontractual relationship in the fifth part of the thesis. I also tried to provide theoretical description and definition of the conception of *culpa in contrahendo* under Czech law. In the sixth chapter I dealt with practical aspects of precontractual liability during various stages of a process of contract negotiation and contract formation respectively. I also tried to analyse liability implications of so-called agreements to agree, letters of intent, etc.

In the seventh part I focused on a theoretical conception of contractual liability. I especially dealt with underlying principles of contractual liability and its general nature. The eighth chapter is devoted to critically analyse case law on a controversial issue of liability towards third parties arising out of the contractual relationship. The ninth chapter provides summary of my research. The list of references, including among other Czech and foreign literature and case law, is in the tenth section of the thesis. The annex, i.e. the eleventh chapter, provides text of selected provisions of the cited Principles of European Contract Law, the Acquis Principles and the Draft Common Frame of Reference.

KEY WORDS

Legal responsibility/ liability, precontractual liability, *culpa in contrahendo*, precontractual duties/ obligations, precontractual relationship, contractual liability

